

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS

POLITIKOS MOKSLŲ KATEDRA

LINAS BRAZAUSKAS

RUSIJOS UŽSIENIO POLITIKOS CENTRINĖS AZIJOS REGIONE
(1991–2011 m.) ATVEJO ANALIZĖ

Magistro baigiamasis darbas

Vadovė

doc. dr. Audronė Janužytė

VILNIUS

2012

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

POLITIKOS IR VADYBOS FAKULTETAS

POLITIKOS MOKSLŲ KATEDRA

RUSIJOS UŽSIENIO POLITIKOS CENTRINĖS AZIJOS REGIONE

(1991–2011 m.) ATVEJO ANALIZĖ

Europos kaimynystės politikos magistro baigiamasis darbas

Studijų programa EKPmns09–01

Vadovė

_____ doc. dr. Audronė Janužytė

2012 -

Recenzentas

Atliko

_____

_____ stud. Linas Brazauskas

2012

2012 - -

VILNIUS

2012

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas „Rusijos užsienio politikos Centrinės Azijos regione (1991–2011 m.) atvejo analizė“ yra:

1. Atliktas savarankiškai ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose.
2. Nebuvo naudotas kitame universitete Lietuvoje ir užsienyje.
3. Nedaroma nuorodų į kitus darbus, jeigu jie nėra nurodyti darbe.
4. Pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Linas Brazauskas

SANTRUMPOS

CA	Centrinė Azija
EP	Europos Parlamentas
ES	Europos Sąjunga
ATC	Antiteroristinis Valstybių Centras
DCI	Vystomojo Bendradarbiavimo Priemonė
EPB	Eurazijos Plėtros Bankas
GMT	Gynybos Ministrų Taryba
JAV	Jungtinės Amerikos Valstijos
JTO	Jungtinių Tautų Organizacija
KST	Kolektyvinio Saugumo Taryba
NVS	Nepriklausomų Valstybių Sandrauga
PBS	Partnerystės Bendradarbiavimo Susitarimas
ŠBO	Šanchajaus Bendradarbiavimo Organizacija
TOK	Tarpvalstybinis Oro Komitetas
VEE	Vieninga Ekonominė Erdvė
VKT	Valstybių Koordinatorių Taryba
VVT	Valstybių Vadovų Taryba
KGDP	Kolektyvinės Greitojo Dislokavimo Pajėgos
KSSO	Kolektyvinio Saugumo Sutarties Organizacija
SSRS	Sovietų Socialistinių Respublikų Sąjunga

STSK	Saugumo Tarybų Sekretoriato Komitetas
TACIS	ES paramos Nepriklausomų Valstybių Sandraugos (NVS) šalims ir Mongolijai
URMT	Užsienio Reikalų Ministrų Taryba
VyrVT	Vyriausybių Vadovų Taryba
EurAzEs	Eurazijos Ekonominė Sąjunga
ŠBO RAS	Šanchajaus Bendradarbiavimo Organizacijos Regioninė Antiterorizmo

TURINYS

SANTRUMPOS

ĮVADAS	6
1. RUSIJOS UŽSIENIO POLITIKOS YPATUMAI CENTRINĖ AZIJOS REGIONE	
1.1. Eurazizmo ir neoeurazizmo teorijos ir koncepcijos kaip Rusijos geopolitinės strategijos pagrindas Centrinėje Azijoje	10
1.2. Rusijos įtaka ir vaidmuo Centrinėje Azijoje: regioninės ekonominės ir saugumo organizacijos.	21
1.2.1. Nepriklausomų Valstybių Sandrauga	22
1.2.2. Eurazijos Ekonominė Bendrija	24
1.2.3. Kolektyvinio Saugumo Sutarties Organizacija	27
1.2.4. Šanchajaus Bendradarbiavimo Organizacija	32
2. CENTRINĖS AZIJOS VALSTYBIŲ UŽSIENIO POLITIKOS RUSIJOS ATŽVILGIU LYGINIMAS IR VERTINIMAS	
2.1. Kazachstanas	37
2.2. Kirgizstanas	41
2.3. Uzbekistanas	43
2.4. Tadžikistanas	45
2.5. Turkmėnistanas	47
2.6. Lyginamoji analizė	49
3. EUROPOS SĄJUNGOS RUSIJOS UŽSIENIO POLITIKOS CENTRINĖJE AZIJOJE VERTINIMAS	
3.1. Europos Komisijos vertinimas	54
3.2. Lietuvos politikos apžvalgininkų vertinimas žiniasklaidoje	58
IŠVADOS	65
ŠALTINIAI IR LITERATŪRA	70
SANTRAUKA	80
SUMMARY	81
ANOTACIJA/ ANNOTATION	82

IVADAS

Žlugus Sovietų Sąjungai Centrinė Azija¹ tapo vienu iš permainingiausių ir neramiausių regionų. Tam įtakos turėjo tai, kad 1991 m. Kazachstanas, Kirgizija, Tadžikija, Turkmėnija ir Uzbekija tapo nepriklausomos valstybės. Ilgą laiką buvusios Rusijos tiesioginėje priklausomybėje ir tapusios nepriklausomos, turėjo palaipsniui keistis valstybių santykiai su Rusija ir *vice versa*. Tačiau pastebima aiški tendencija, t. y. puoselėdama imperialistines ambicijas ir atmetusi lygiaverčio bendradarbiavimo galimybes, Rusija siekia įvairiomis priemonėmis susigrąžinti ir įtvirtinti savo galios centrą Centrinės Azijos regione. Tai ji daro, kurdamas regionines politines, ekonomines ir saugumo organizacijas kaip Nepriklausomų valstybių sandraugą, Eurazijos ekonominę sąjungą, Kolektyvinio saugumo sutarties organizaciją ir Šanchajaus bendradarbiavimo organizaciją.

Temos aktualumas. Rusija – viena svarbiausių pasaulio politikos veikėjų ir viena pagrindinių Europos Sąjungos ekonominio bendradarbiavimo partnerių. Kita vertus, ES siekdama sumažinti energetinį priklausomumą nuo Rusijos, ieško tiesioginių būdų ir kelių bendradarbiauti su Centrinės Azijos šalimis dujų ir naftos sektoriuose. Todėl – aktualu tirti, kokie Rusijos interesai ir strategijos Centrinės Azijos regione.

Darbo problema. Centrinė Azija – geopolitiškai ir geoekonomiškai svarbus regionas Rusijai, Kinijai, JAV ir ES. Šio darbo problema – ištirti ir nustatyti kokie yra Rusijos interesai ir politika Centrinės Azijos regione ir kaip jos užsienio politiką vertina regiono valstybės bei ES transnacionaliniu (europiniu) ir nacionaliniu (Lietuvos) lygmenimis.

Darbo objektas. Rusijos ir Centrinės Azijos valstybių institucinis bendradarbiavimas.

Darbo dalykas – Nagrinėjami dokumentiniai šaltiniai. (Studijuojamos tarptautinių organizacijų ir Centrinės Azijos šalių, Rusijos ir Europos Sąjungos strategijos, deklaracijos, projektai, programos, ataskaitos, pareiškimai).

Darbo tikslas – išnagrinėti ir nustatyti kaip per regioninę institucinę bendradarbiavimą Rusija įgyvendina neoeurazistines strategijas Centrinės Azijos regione ir kaip jos užsienio politiką vertina regiono valstybės bei ES transnacionaliniu (europiniu) ir nacionaliniu (Lietuvos) lygmenimis.

Darbo uždaviniai:

1. Konceptualizuoti Eurazizmo / Neoeurazizmo teorijas ir koncepcijas bei išskirti esminius bruožus, analizuojant dabartinę Rusijos geopolitiką Centrinės Azijos regione;

---

¹ Centrinės Azijos regioną sudaro penkios valstybės: Kazachstanas, Kirgizija, Tadžikija, Turkmėnija ir Uzbekija.

2. Atskleisti kaip per regioninį institucinį (Nepriklausomų valstybių sandrauga, Eurazijos ekonominė sąjunga, Kolektyvinio saugumo sutarties organizacija ir Šanchajaus bendradarbiavimo organizaciją) bendradarbiavimą Rusija įgyvendina neoeurazistines strategijas Centrinės Azijos regione;

3. Palyginti ir kritiškai išanalizuoti kaip regiono valstybės: Kazachstanas, Kirgizija, Tadžikija, Turkmėnija ir Uzbekija bei ES ir Lietuva vertina Rusijos užsienio politiką Centrinės Azijos regione.

Ginamasis teiginys: Darbe keliamas teiginys – Rusijos užsienio politika regioniniu instituciniu pagrindu yra efektyvi, nes leidžia išlaikyti dominuojančią įtaką Centrinėje Azijoje.

Tyrimo metodai. Rašant magistrinį darbą naudojamas: 1) aprašomasis metodas (aprašant eurazizmo ir neoeurazizmo teorijas, tarptautines organizacijas); 2) istorinis-lyginamasis metodas (analizuojama ir lyginama Rusijos strategijos atskirais istoriniais laikotarpiais; 3) dokumentų ir literatūros analizės metodas (analizuojami Rusijos, Centrinės Azijos valstybių ir regioninių organizacijų (NVS, ŠBO, KSSO, EurAzEs) įvairūs dokumentai ir tyrinėjimai); 4) lyginimo metodas (lyginama kaip Centrinės Azijos valstybės bei Europos Sąjunga su Lietuva vertina Rusijos užsienio politiką regiono atžvilgiu).

Teorinis pagrindas. Nagrinėjama Rusijos geopolitika Centrinės Azijos regione, remiantis eurazizmo ir neoeurazizmo teorijomis ir koncepcijomis, tarp jų ir Aleksando Dugino. Jo teigimu, CA regionas yra strategiškai svarbus Rusijai, todėl siekdama neprarasti regioninės lyderės vaidmens, turi telkti pastangas į regioninį bendradarbiavimą, siekti kuo didesnės Centrinės Azijos valstybių integracijos su Rusija. Rusija turi susigražinti savo įtaką „artimajame“ užsienyje, todėl kad tai yra gyvybiškai svarbi erdvė turinti gausius energetinius išteklius.²

Šaltinių ir literatūros apžvalga. Rašant magistrinį darbą naudotasi eurazizmo ir neoeurazizmo teorijomis ir koncepcijomis tokių autorių kaip N. Trubeckojaus, N. Berdiajevo, K. Leontjevo, L. Gumuliovo ir A. Dugino.³ A. Duginas knygoje „Projektas „Eurazija“ pateikia strategijas, kuriomis

---

² Дугин, А. Г. *Проект „Евразия“*. Москва: Эксмо, 2004.

<<http://www.evrazia.org/modules.php?name=News&file=article&sid=869>>[žiūrėta 2012-03-01].

³ Трубецкой, Н. *Наследие Чингисхана. Взгляд на русскую историю не с Запада, а с Востока*, Москва: **Эксмо: Алгоритм**, 2012.

<http://royallib.ru/book/trubetskoy_nikolay/vzglyad_na_russkuyu_istoriyu_ne_s_zapada_a_s_vostoka.html> (rtf formatas)[žiūrėta 2012-03-01]; Бердяев, Н. А. *Истоки и смысл русского коммунизма*, Москва: Наука, 1990.

<http://www.razumei.ru/files/others/pdf/Berdyaev_istoki.pdf> [žiūrėta 2012-03-01].

Леонтьев, К. Н. *Византизм и славянство*, Москва: АСТ, Хранитель, 2007.

<http://royallib.ru/book/leontev_k/vizantizm_i_slavyanstvo.html> (rtf formatas)[žiūrėta 2012-03-01]. Гумилёв, Л. Н. *Этногенез и биосфера Земли*, Москва: Айрис-пресс, 2012.

<http://letitbit.net/download/6176.6dfd30a90713ed2368194ed24d/Gumilev_All_Books.zip.html?lang=en>[žiūrėta 2012-03-01].

Гумилёв, Л. Н. *От Руси к России. Очерки этнической истории*, Москва: Айрис-пресс, 2003.

<http://letitbit.net/download/6176.6dfd30a90713ed2368194ed24d/Gumilev_All_Books.zip.html?lang=en>[žiūrėta 2012-03-01].

vadovaudamasi Rusijos valdžia galėtų atremti Vakarų pasaulio grėsmes, o taip pat įgyvendintų savo pasaulinės galios modelį.⁴ Darbe naudoti ir oficialūs Rusijos Federacijos dokumentai (užsienio reikalų koncepcija).⁵ Siekiant nustatyti ir išanalizuoti Rusijos politikos įtakos įgyvendinimą per regioninių institucijų kūrimą Centrinėje Azijoje buvo naudotasi NVS, KSSO, ŠBO, EurAzEs dokumentais (steigimo sutartys, valstybių vadovų pranešimai ir strategijos).⁶ Vertinant Rusijos politiką ES nacionaliniu (Lietuvos) ir transnacionaliniu (europiniu) lygmenimis naudotasi politinėmis publikacijos bei ES dokumentais kaip ES ir Rusijos partnerystės bendradarbiavimo sutartimi⁷, strategija naujai glaudesnei partnerystei su Centrine Azija,⁸ Europos komisijos regioninės strategijos pagalbos CA dokumentu 2007 – 2013 m.⁹

Darbo struktūra. Magistro darbą sudaro įvadas, trys pagrindinės dalys, išvados, šaltinių ir literatūros sąrašas, santraukos ir anotacijos lietuvių ir anglų kalbomis bei priedai.

Pirmoje dalyje nagrinėjama eurazizmo, neoeurazizmo teorijos ir koncepcijos kaip Rusijos strategijų Centrinėje Azijoje pagrindas. Nagrinėjamos Rusijos dominuojamos regioninės tarptautinės saugumo ir ekonominės organizacijos: NVS, EurAzEs, KSSO, ŠBO. Pereinama prie tarptautinių saugumo ir ekonominių organizacijų projektų kaip Rusijos įtakos didinimo CA pavyzdžių: NVS, EurAzEs, KSSO, ŠBO.

Antroje dalyje nagrinėjamas Centrinų Azijos valstybių požiūris į regioninę Rusijos politiką. Apžvelgiamos penkių Centrinės Azijos šalių pozicijos. Galiausiai bendrai įvertinama Centrinės Azijos šalių nuomonė.

Trečioje dalyje nagrinėjamas Europos Sąjungos ir Lietuvos apžvalgininkų požiūris į Rusijos vykdomą politiką Centrinėje Azijoje. Šiais požiūriais yra vertinama Rusijos politika Centrinėje Azijoje.

Darbe naudojamų sąvokų apibrėžimai. Pagrindinės magistriniame darbe naudojamos sąvokos: Centrinės Azijos regionas, geopolitika, valstybės interesai.

Дугин, А. Г. *Геополитика постмодерна : времена новых империй, очерки геополитики XXI века*, Санкт-Петербург: Амфора, 2007.

<http://yanko.lib.ru/books/politologiya/dugin-geopolitics_postmodern-a.htm>[žiūrėta 2012-03-01].

⁴ Дугин, А. Г. *Проект „Евразия“*, Москва: Эксмо, 2004,

<<http://www.evrazia.org/modules.php?name=News&file=article&sid=869>>[žiūrėta 2012-03-01].

⁵ *Rusijos Federacijos užsienio reikalų koncepcija 2008 metai*, <<http://kremlin.ru/acts/785#sel=>>[žiūrėta 2012-03-01].

⁶ NVS <<http://www.cis.minsk.by/>> [žiūrėta 2012-03-01], KSSO <<http://www.dkb.gov.ru/a/c.htm>> [žiūrėta 2012-03-01], ŠBO <<http://www.sectesco.org/RU/index.asp>> [žiūrėta 2012-03-01], Evrazes <<http://www.evrazes.com/>> [žiūrėta 2012-03-01].

⁷ *Joint Statement on the Partnership for Modernisation EU-Russia Summit 31 May-1 June 2010*,

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/er/114747.pdf> [žiūrėta 2012-03-01].

⁸ *European Union and Central Asia: strategy for a new partnership*,

<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/EU_CtrlAsia_EN-RU.pdf> [žiūrėta 2012-03-01].

⁹ *European Community regional strategy paper for assistance to Central Asia for the period 2007-2013*,

<http://eeas.europa.eu/central_asia/rsp/07_13_en.pdf> [žiūrėta 2012-03-01].

Terminas *Centrinės Azijos regionas* suvokiamas kaip centrinis Azijos regionas išsiplėtęs nuo Kaspijos jūros vakaruose iki vakarinių Kinijos sienų rytuose. Šiaurėje regionas ribojasi su Rusija, o pietuose su Iranu, Afganistanu ir Kinija. Regioną sudaro penkios buvusios Sovietų Sąjungos valstybės: Kazachstanas, Turkmėnija, Uzbekija, Kirgizija ir Tadžikija.

Terminas *geopolitika* suvokiama kaip XIX a., doktrina politinius procesus, įvykius, reiškinius laikanti nulemtais geografinės padėties, aplinkos, priklausomais nuo jos.

Terminas *valstybės interesai* suvokiami kaip svarbus, dominantis, rūpimas dalykas, reikalas, nauda valstybei.

1. RUSIJOS UŽSIENIO POLITIKOS YPATUMAI CENTRINĖ AZIJOS REGIONE

Šiuolaikinė neoeurazizmo teorija susiformavo klasikinio eurazizmo pagrindu, kurio esmė yra istorinė Eurazijos tautų vienybė. Pagal klasikinį požiūrį, būtent Rusija su savo kultūriniu išskirtinumu turinti misiją suvienyti eurazijiečių civilizaciją (pažymėtina, jog CA istoriškai siejama su pačioje Eurazijos širdyje ilgus amžius gyvavusia Turkestano vietoje). Šiuolaikinė neoeuraziztų regioninė vizija yra grindžiama egzistavusios imperijos atstatymu, tad ir siekiu maksimaliai išlaikyti įtaką savo buvusiose teritorijose.¹⁰ To pasiekti galima kuo labiau priešinant bet kokiam Vakarų dalyvavimui regiono reikaluose, kuris trukdytų kurti daugiapolę tvarką. Pažymėtina, jog būtent kuriamoje daugiapolėje geopolitinėje sistemoje Rusija gali turėti teigiamą ir vadovaujantį vaidmenį. Taip pat, ši pozicija yra glaudžiai susijusi su regioninio saugumo ir stabilumo klausimu.¹¹ Pažymėtina, jog po SSRS žlugimo, Vakarų dėmesys šiam regionui padidėjo. Taigi, Neoeurazizmo teorijos esmė ta, kad Rusija privalanti pasipriešinti Vakarų pasauliui bei jo brukamoms ideologijoms ir tuo būdu apginti istorinę Euraziją nuo svetimos kultūros primetimo. Šioje vietoje tampa svarbus Eurazinio bloko vieningumas, o Rusijos uždavinys įtraukti ir regiono valstybes, kadangi viena pati Rusija nėra pajėgi pasipriešinti Vakarams.

Taigi, Rusijos politika CA atžvilgiu pasižymi supratimu, jog šis regionas pagal euraziztinę ir neoeuraziztinę doktriną priklauso neginčijamai Rusijos įtakos ir interesų sferai. Pastaruoju metu, ypač aktyviai besireiškiant Vakarams, įtakos išlaikymas ir stiprinimas regione yra pagrindinis šiuolaikinės Rusijos strateginis siekis. Esamos politinės situacijos kontekste Rusijos politika Centrinės Azijos valstybių atžvilgiu pasireiškia kuriant regionines ekonomines ir saugumo organizacijas: NVS, EurAzEs, KSSO, ŠBO.

1.1. Eurazizmo ir neoeurazizmo teorijos ir koncepcijos kaip Rusijos geopolitinės strategijos pagrindas Centrinėje Azijoje

Vienas iš pagrindinių eurazizmo teorijos atstovų yra Nikolajus Trubeckojus. Savo teorijose jis ypatingą dėmesį skyręs garsiausiam Mongolijos istorijoje asmeniui Čingischanui. Karvedžio

---

¹⁰ Chaudet, D., Parmentier, F., Pelopidas, B. *When Empire meets nationalism: Power politics in the US and Russia*, Great Britain:TJ International Ltd, Padstow, Cornwall, 2009, p. 146. <[http://www.scribd.com/doc/46073769/8/From-
eurasianism-to-neo-eurasianism-nostalgia-for-the-empire](http://www.scribd.com/doc/46073769/8/From-eurasianism-to-neo-eurasianism-nostalgia-for-the-empire)>[žiūrėta 2012-03-01].

¹¹ Chaudet, D., Parmentier, F., Pelopidas, B. *When Empire meets nationalism: Power politics in the US and Russia*, Great Britain:TJ International Ltd, Padstow, Cornwall, 2009, p. 146. <[http://www.scribd.com/doc/46073769/8/From-
eurasianism-to-neo-eurasianism-nostalgia-for-the-empire](http://www.scribd.com/doc/46073769/8/From-eurasianism-to-neo-eurasianism-nostalgia-for-the-empire)>[žiūrėta 2012-03-01].

vadovaujama mongolų kariuomenė XII a. užkariavo didžiules pasaulio teritorijas, jas apjungus buvo sukurta iki šiol didžiausia savo plotu mongolų totorių imperija. Rašydamas apie carinės Rusijos arba Sovietų Sąjungos teritoriją, jis nuolat pabrėžia teritorines sąsajas su Čingischano valdyta imperija. Carinės Rusijos, o vėliau ir SSRS teritorijos sutapo su istorine mongolų monarchija.¹² N. Trubeckojus pažymi, kad visiškai sugretinti šių teritorijų negalima, nes mongolų monarchija apėmė beveik visą Aziją, išskyrus Kiniją, Persiją ir Afganistaną. Rusijos valdos niekada neprilygo Čingischano monarchijai, visgi valstybė apibūdinama kaip svarbiausia jos dalis – šerdis. Pastaroji apibrėžiama tokia geografinė schema: egzistuoja ilga, ištisinė dykvietė ar stepė ir plokščiakalnių juosta, besitęsianti beveik nuo Ramiojo vandenyno iki Dunojaus žiočių. Tai juosta, kurią galima vadinti stepių sistema, o dėl kontinentinio klimato ypatumų, būdingų ir tuo pačiu skirtingų tiek Europai, tiek Azijai, kontinento dalį vadiname Eurazija.¹³ Anot teoretiko, Eurazija tai - savotiškas geografinis, etnologinis ir istoriškai susiklostęs junginys. Eurazijai savo gamtinėmis sąlygomis lemta vienyti žmones. Valstybinis Eurazijos susivienijimas nuo pat pradžių buvo istorinė būtinybė. O suvienyti visą Euraziją galinti tik valstybė, valdžiusi visą stepių sistemą.¹⁴ Taigi, Eurazijos pasaulis – uždaras ir išbaigtas geografinis, ekonominis ir etninis subjektas, faktiškai skirtingas nuo Europos ir Azijos. Pati gamta lemia žmonių, gyvenančių Eurazijos teritorijoje, būtinybę vienyti į valstybę ir bendrai dirbant sukurti savo tautinę kultūrą¹⁵ Pažymima, jog Eurazinės valstybės kūrėjos buvo Uralo ir Altajaus gentys, tačiau vėliau valdžia perėjo į rusų rankas. Rusija ir Azija gavo galimybę tapti savarankiška kultūra, politine ir ekonomine sritimi ir

---

¹² Трубецкой, Н. *Наследие Чингисхана. Взгляд на русскую историю не с Запада, а с Востока*, Москва: [ЭКСМО: АЛГОРИТМ](#), 2012, p. 2.

http://royallib.ru/book/trubetskoy_nikolay/vzglyad_na_russkuyu_istoriyu_ne_s_zapada_a_s_vostoka.html> (rtf formatas)[žiūrėta 2012-03-01].

¹³ Трубецкой, Н. *Наследие Чингисхана. Взгляд на русскую историю не с Запада, а с Востока*, Москва: [ЭКСМО: АЛГОРИТМ](#), 2012, p. 2.

http://royallib.ru/book/trubetskoy_nikolay/vzglyad_na_russkuyu_istoriyu_ne_s_zapada_a_s_vostoka.html> (rtf formatas)[žiūrėta 2012-03-01].

¹⁴ Трубецкой, Н. *Наследие Чингисхана. Взгляд на русскую историю не с Запада, а с Востока*, Москва: [ЭКСМО: АЛГОРИТМ](#), 2012, p. 2.

http://royallib.ru/book/trubetskoy_nikolay/vzglyad_na_russkuyu_istoriyu_ne_s_zapada_a_s_vostoka.html> (rtf formatas)[žiūrėta 2012-03-01].

¹⁵ Трубецкой, Н. *Наследие Чингисхана. Взгляд на русскую историю не с Запада, а с Востока*, Москва: [ЭКСМО: АЛГОРИТМ](#), 2012, p. 31.

http://royallib.ru/book/trubetskoy_nikolay/vzglyad_na_russkuyu_istoriyu_ne_s_zapada_a_s_vostoka.html> (rtf formatas)[žiūrėta 2012-03-01].

plėtoti savotišką Eurazijos kultūrą.¹⁶ N. Trubeckojaus teigimu, Rusijos vyriausybė, siekė ir siekia atkurti vienybę ir dėl to yra istorinio Čingischano tęsėja, paveldėtoja ir įpėdinė.¹⁷

Taigi, N. Trubeckojaus teorija apie privalomą Eurazijos suvienijimą, visų pirma, vadovaujasi istorinio paveldėjimo aspektu. Pasak teoretiko, Rusija paveldėjo misiją, kurios tikslas - suvienyti Euraziją. Šiam tikslui pasiekti yra svarbus įvairių Eurazijos genčių įtraukimas į bendrą valstybinį kūrimą, sujungiant jas į vieną šeimą ir priverčiant Rusijos valstybę tapti jų gimtąją. Be to, būsima Rusijos Eurazija turi sąmoningai atmesti europietiškos civilizacijos dvasią ir kurti savitą, visiškai kitokią nei Europos.¹⁸ Surasti savo tikrąją Rusijos Azijos esybę yra nulemta praeities. Ir tai nėra kelias atgal, o kelias į priekį – į naują beprecedentį autentiškumą. Laukia naujos išskirtinės kultūros sudarymas iš savęs pačios, nepanašios į europietišką civilizaciją. Rusija – Eurazija yra sąmoningas didžiosios Čingischano imperijos palikimas.¹⁹

Išaukštinamas stačiatikybės, kaip rusų tautos vienytojos, vaidmuo. N. Trubeckojaus teigimu, Čingischano dvasia ir religinės idėjos persidavė rusams, tačiau pasireiškė stačiatikiška forma.²⁰ Pasak teoretiko, visa ko pagrindas buvo stačiatikybė. Rusijos sąmonėje tikėjimas nebuvo absoliučių dogmų rinkinys, bet konkretaus gyvenimo. Rusiškas tikėjimas ir rusiškas gyvenimas yra neatsiejami vienas nuo kito. Tokios valstybinės ideologijos atstovas buvo caras, kuris atstovavo nacionalinės valios įsikūnijimą. Taigi, akcentuojamas religinis paklusnumas, pabrėžiamas aukščiausiojo dievo karalystės vaidmuo žmogaus gyvenime. Atskirų klasių mėginimai apriboti caro valdžią pateikiami kaip nuodėmingi. Rusiškas valstybingumas ir suvereni caro valdžia, vadovaujasi ideologija, neatsiejamai

---

¹⁶ Трубецкой, Н. *Наследие Чингисхана. Взгляд на русскую историю не с Запада, а с Востока*, Москва: [ЭКСМО: АЛГОРИТМ](#), 2012, p. 31.

<http://royallib.ru/book/trubetskoy_nikolay/vzglyad_na_russkuyu_istoriyu_ne_s_zapada_a_s_vostoka.html> (rtf formatas)[žiūrėta 2012-03-01].

¹⁷ Трубецкой, Н. *Наследие Чингисхана. Взгляд на русскую историю не с Запада, а с Востока*, Москва: [ЭКСМО: АЛГОРИТМ](#), 2012, p. 4.

<http://royallib.ru/book/trubetskoy_nikolay/vzglyad_na_russkuyu_istoriyu_ne_s_zapada_a_s_vostoka.html> (rtf formatas)[žiūrėta 2012-03-01].

¹⁸ Трубецкой, Н. *Наследие Чингисхана. Взгляд на русскую историю не с Запада, а с Востока*, Москва: [ЭКСМО: АЛГОРИТМ](#), 2012, p. 33.

<http://royallib.ru/book/trubetskoy_nikolay/vzglyad_na_russkuyu_istoriyu_ne_s_zapada_a_s_vostoka.html> (rtf formatas)[žiūrėta 2012-03-01].

¹⁹ Трубецкой, Н. *Наследие Чингисхана. Взгляд на русскую историю не с Запада, а с Востока*, Москва: [ЭКСМО: АЛГОРИТМ](#), 2012, p. 36.

<http://royallib.ru/book/trubetskoy_nikolay/vzglyad_na_russkuyu_istoriyu_ne_s_zapada_a_s_vostoka.html> (rtf formatas)[žiūrėta 2012-03-01].

²⁰ Трубецкой, Н. *Наследие Чингисхана. Взгляд на русскую историю не с Запада, а с Востока*, Москва: [ЭКСМО: АЛГОРИТМ](#), 2012, p. 13.

<http://royallib.ru/book/trubetskoy_nikolay/vzglyad_na_russkuyu_istoriyu_ne_s_zapada_a_s_vostoka.html> (rtf formatas)[žiūrėta 2012-03-01].

susijusia su rusų religine pasaulėžiūra ir su visu rusų gyvenimo būdu.²¹ Taigi, anot eurazisto N. Trubeckojaus, įgyti savo tikrąjį veidą ir tapti pati savimi Rusija–Eurazija gali tik grįždama prie religijos ir stiprindama save religiniu elementu. Paprasčiau tariant, Rusija–Eurazija taps pati savimi tik tuomet, kai taps religinga.²²

N.Trubeckojus, aiškindamas savo eurazistines įžvalgas, Rusiją mato kaip stabilumo užtikrinimo Eurazijoje garantą. Būtent pakludamas Maskvai Eurazijos pasaulis pirmą kartą pasiekė kultūrinį savarankiškumą. Kultūrinis savarankiškumas nešė valstybės stiprumą, atsparumą, jėgą priešinimuisi. Teoretiko teigimu, net neramiais ir „Maskvos smutos“ laikais nė vienas kraštas nepasisalino ar savarankiškai atsiskyrė.²³ Net anti-nacionalinės monarchijos laikotarpiu, kai valdžia ir išsilavinusi visuomenė siekė, kad Rusija taptų europine valdžia ir visaip gėdindamiesi pripažinti natūralų Rusijos ir Azijos ryšį, net tada Rusija jėgos stumiami buvo priversta tęsti istorinį valstybinį vienydama Euraziją. Tęsdama Čingischano darbą, prijungdama Krymą, Kaukazą, Baltijos šalis ir Lenkiją, Turkestaną, sustiprindama Rytų Sibirą.²⁴

Taigi, savo laiku N. Trubeckojus buvo įsitikinęs, jog nėra jokios priežasties prarasti viltį, jog Rusija kada nors, ir net pernelyg netolimoje ateityje vėl atgaus savo teisėtą ir teisingą istorinį kelią. Neapykanta europietiškumui ir noras atsiriboti nuo jo, be abejonės, spontaniškai egzistuoja įvairiuose Rusijos gyventojų sluoksniuose. Ir tik laiko klausimas, kada Rusija atsiims savo tikrąjį veidą.²⁵ Visgi Rusija turi būti atsargi mėgindama prisijungti šalis, esančias už geografinių Eurazijos ribų, nepamirštant, kad toks prijungimas jau kartą pakenkė Čingischanui. Tačiau, tuo pat metu, su tomis ne euroazijietiškomis, o grynai azijietiškomis šalimis, Rusija turi palaikyti kultūrinius ryšius ir

---

²¹ Трубецкой, Н. *Наследие Чингисхана. Взгляд на русскую историю не с Запада, а с Востока*, Москва: [ЭКСМО: АЛГОРИТМ](#), 2012, p. 16.

<http://royallib.ru/book/trubetskoy_nikolay/vzglyad_na_russkuyu_istoriyu_ne_s_zapada_a_s_vostoka.html> (rtf formatas)[žiūrėta 2012-03-01].

²² Трубецкой, Н. *Наследие Чингисхана. Взгляд на русскую историю не с Запада, а с Востока*, Москва: [ЭКСМО: АЛГОРИТМ](#), 2012, p. 35.

<http://royallib.ru/book/trubetskoy_nikolay/vzglyad_na_russkuyu_istoriyu_ne_s_zapada_a_s_vostoka.html> (rtf formatas)[žiūrėta 2012-03-01].

²³ Трубецкой, Н. *Наследие Чингисхана. Взгляд на русскую историю не с Запада, а с Востока*, Москва: [ЭКСМО: АЛГОРИТМ](#), 2012, p. 19.

<http://royallib.ru/book/trubetskoy_nikolay/vzglyad_na_russkuyu_istoriyu_ne_s_zapada_a_s_vostoka.html> (rtf formatas)[žiūrėta 2012-03-01].

²⁴ Трубецкой, Н. *Наследие Чингисхана. Взгляд на русскую историю не с Запада, а с Востока*, Москва: [ЭКСМО: АЛГОРИТМ](#), 2012, p. 33.

<http://royallib.ru/book/trubetskoy_nikolay/vzglyad_na_russkuyu_istoriyu_ne_s_zapada_a_s_vostoka.html> (rtf formatas)[žiūrėta 2012-03-01].

²⁵ Трубецкой, Н. *Наследие Чингисхана. Взгляд на русскую историю не с Запада, а с Востока*, Москва: [ЭКСМО: АЛГОРИТМ](#), 2012, p. 31.

<http://royallib.ru/book/trubetskoy_nikolay/vzglyad_na_russkuyu_istoriyu_ne_s_zapada_a_s_vostoka.html> (rtf formatas)[žiūrėta 2012-03-01].

prekybinius santykius. Taip pat Rusijai derėtų iš jų pasisemti patirties ir organizuoti kovą prieš Europos civilizaciją, o taip pat įspėti apie europietiškos dvasios įsiskverbimą įvairiose jos apraiškose ir padėti kurti bei plėtoti nacionalinę kultūrą.²⁶

Pažymėtina, jog N. A. Berdiajevas savo eurazizmo idėjų veikale „Rusijos komunizmo šaltiniai ir reikšmė“ taip pat daug dėmesio skiria Rusijos kultūrai, kaip Eurazijos vienijimo pamatui aptarti. Teoretikas sutaria su N. Trubeckojumi, kad Rusijos kultūra yra mongolų- totorių tąsa.²⁷ Be to, pažymi, jog Maskvos kultūra tobulinasi nuolatiniu priešinimusi Lotynų Vakarams ir kitų šalių papročiais. Taip pat svarbu paminėti, jog rusų tauta buvo suformuota stačiatikių cerkvės ir tai buvo grynai religinis darinys. Šis junginys išliko iki šių laikų. Tačiau rusų dvasioje liko stiprus prigimtinis elementas, susietas su bekrašte Rusijos žeme ir neribotomis rusiškėmis lygumomis. Rusų „prigimtis“, stichinė galia, stipresnė negu vakariečių, ypač lotynų kultūros suformuotų žmonių. Prigimtinės – pagonybės elementas pateko ir į rusų krikščionybę. Rusiško žmogaus tipe visad susidurdavo du elementai – primityvi prigimtinė pagonybė, spontaniška begalinės Rusijos žemės stichija ir stačiatikiškas, iš Bizantijos gautas, asketizmas, kito pasaulio siekis. Bekraštė Rusijos žemė, sienų ir ribų nebuvimas pasireiškė ir rusiškos sielos struktūroje.²⁸ N. A. Berdiajevo teigimu, rusams visuomet religiniu pagrindu išlieka koks nors ortodoksinis tikėjimas, visuomet šiuo elementu nustatoma rusų tautos tapatybė.²⁹ Sugriuvus Bizantijos imperijai, rusų tautoje nubudo suvokimas, kad rusų Maskvos karalystė lieka vienintele stačiatikių karalyste pasaulyje ir, kad rusų tauta vienintelė stačiatikybės tikėjimo nešėja. Maskvos kaip Trečiosios Romos doktrina tapo ideologine Maskvos karalystės švietimo baze. Karalystė buvo renkama ir formuojama pagal mesianizmo idėjos simbolį.³⁰

Skirtingai nei N. Trubeckojus ir N. A. Berdiajevas, kitas žymus eurazizmo atstovas K. N. Leontjevas, Rusijos istorines ištakas sieja su Bizantijos kultūra. Nuo IX amžiaus pradėjus gesti Bizantijos civilizacijai, antrą atgimimą ši kultūra įgavo Šiaurės-Rytų Jugoslavijoje, o paskui Rusijoje. Kaip valstybė Bizantija visą savo egzistavimą buvo gynybinėje padėtyje. Kaip civilizacija, kaip religinė

---

²⁶ Трубецкой, Н. *Наследие Чингисхана. Взгляд на русскую историю не с Запада, а с Востока*, Москва: [ЭКСМО: Алгоритм](#), 2012, p. 34.

<http://royallib.ru/book/trubetskoy_nikolay/vzglyad_na_russkuyu_istoriyu_ne_s_zapada_a_s_vostoka.html> (rtf formatas)[žiūrėta 2012-03-01].

²⁷ Бердяев, Н. А. *Истоки и смысл русского коммунизма*, Москва: Наука, 1990, p. 2. <http://www.razumei.ru/files/others/pdf/Berdyaev_istoki.pdf> [žiūrėta 2012-03-01].

²⁸ Бердяев, Н. А. *Истоки и смысл русского коммунизма*, Москва: Наука, 1990, p. 2. <http://www.razumei.ru/files/others/pdf/Berdyaev_istoki.pdf> [žiūrėta 2012-03-01].

²⁹ Бердяев, Н. А. *Истоки и смысл русского коммунизма*, Москва: Наука, 1990, p. 3. <http://www.razumei.ru/files/others/pdf/Berdyaev_istoki.pdf> [žiūrėta 2012-03-01].

³⁰ Бердяев, Н. А. *Истоки и смысл русского коммунизма*, Москва: Наука, 1990, p. 3. <http://www.razumei.ru/files/others/pdf/Berdyaev_istoki.pdf> [žiūrėta 2012-03-01].

kultūra ji ilgą laiką karaliavo visur ir pasisavino visiškai naujus pasaulius – Rusiją ir kitus slavus.³¹ Visgi, nuo Petro I laikų Rusija labai greitai praranda savo Bizantiškos dvasios formą.³² Matomai, šiuo atveju, kalba eina apie Petro I įgyvendintas europietiškas reformas, kuomet valstybės vadovams ir šalies gyventojams buvo reikalaujama laikytis europietiškos aprangos reikalavimų, draudžiama nešioti barzdas ir pan.

Trumpai apibendrinami visa kas buvo pasakyta, pažymėsime, jog eurazizmo teorija apie privalomą Eurazijos tautų suvienijimą, visų pirma, remiasi istoriniu diskursu. Nors atskiri teoretikai skirtingai interpretuoja Eurazijos civilizacijos ištakas, tačiau yra sutariama dėl privalomo Rusijos-Eurazijos egzistavimo, kaip vientiso politinio, ekonominio ir kultūrinio darinio. Šiuo atveju, Eurazizmo teorija iškelia rusų kultūros, kaip pagrindinės šios civilizacijos suvienytojos vaidmenį, o tuo būdu ir pačios Rusijos misiją – suvienyti tautas istorinio Eurazijos regiono kontekste.

Idėjas apie Eurazijos, kaip vieningo darinio – civilizacijos – egzistavimą ir privalomą suvienijimą, perėmė ir papildė neoeuraziztai. Pradininku laikomas L. Gumiliovas tiksliau apibrėžė Eurazijos geografines ribas. Pažymėtina, jog L. Gumiliovas perimdamas N. Trubeckojaus teoriją apie Eurazijos geografinį apibrėžtumą pagal stepės klimato juostą, tiksliau apibrėžė šio darinio ribas. Teoretiko teigimu, Eurazijos žemyno viduryje driekiasi Didžioji stepė, iš šiaurės apribota Sibiro taigos, o iš pietų kalnų sistemomis. Ji aiškiai padalinta Altajumi, Sauru (Сауром), Tarbagatais (Тарбагатаем) ir Vakarų Tian-Šaniu į dvi skirtingas dalis. Rytinė Didžiosios stepės dalis vadinasi vidine Azija, joje įsikūrusi Mongolija, Džungarija (Джунгария) ir Rytų Turkestanas. Nuo Sibiro vidinę Aziją skiria Sajana (Саяны) ir Chamar – Daban ir Jablonovo kalnagūbriai, nuo Tibeto – Kunlunis ir Nanšanis, nuo Kinijos – Didžioji Kinijos siena, tiksliai atitinkanti sieną tarp sausos stepės ir subtropikų šalies Šiaurėje. Vakarinė Didžiosios stepės dalis apima ne tik dabartinį Kazachstaną, bet ir Ponto regiono stepes (степи Причерноморь). Tam tikrais laikotarpiais Didžioji stepė padengė net dalį Vengrijos teritorijos, taip vadinamą puštą. Geografiniu požiūriu, visa Didžioji stepė yra vienas aiškiai apibrėžtas regionas, nors jos klimatiniai skirtumai gana ryškūs.³³ L. Gumiliovo aiškinimu, būtent dėl didelių geografinių sąlygų skirtumo, Eurazijos tautoms sąjunga būdavo daug naudingiau nei atskirumas. Eurazijos tautos statė bendrą valstybingumą, paremtą kiekvienos tautos teisių viršenybės principu į tam tikrą gyvenimo būdą. Rusijoje šis principas įsikūnijo į universalumo koncepciją ir griežtą jo laikymąsi.

³¹ Леонтьев, К. Н. *Византизм и славянство*, Москва: АСТ, Хранитель, 2007, p. 2.

<http://royallib.ru/book/leontev_k/vizantizm_i_slavyanstvo.html> (rtf formatas)[žiūrėta 2012-03-01].

³² Леонтьев, К. Н. *Византизм и славянство*, Москва: АСТ, Хранитель, 2007, p. 3.

<http://royallib.ru/book/leontev_k/vizantizm_i_slavyanstvo.html> (rtf formatas)[žiūrėta 2012-03-01].

³³ Гумилёв, Л.Н. *От Руси к России. Очерки этнической истории*, Москва: Айрис-пресс, 2003, p. 43.

<http://letitbit.net/download/6176.6dfd30a90713ed2368194ed24d/Gumilev_All_Books.zip.html?lang=en> [žiūrėta 2012-03-01].

Tokiu būdu suteikiamos teisės kiekvienam žmogui. Be to, istorinė patirtis rodo, kad kol kiekvienai tautai buvo išsaugota teisė būti savimi, o vieninga Eurazijos sąjunga sėkmingai priešinosi puolimams iš Vakarų Europos, Kinijos ir musulmonų kraštų. Deja, XX a. buvo atsisakyta šios protingos ir tradicinės politikos ir imtasi vadovautis europietiškais principais, stengiantis visus padaryti vienodais.³⁴

Svarbu pažymėti, jog L. Gumiliovas, plėtodamas neoeurazizmo teoriją, įvedė Eurazijos, kaip vieno iš žmonių sudarančių „superetnosą“ – idėją. Anot jo, Eurazija – tai yra etninė grupė, atsiradusi tuo pat metu viename regione ir pasireiškus istorijoje kaip vientisa mozaika, sudaryta iš etninių grupių (arba etnosų). Savo ruožtu etninės grupės (etnosai) dalijosi į subetnosus ir egzistavo todėl, kad įėjo į etninės grupės vienybę. Pažymima, jog be etnoso, tokios grupės išsibarsto ir miršta.³⁵ Taip pat svarbu paminėti, kad rusų superetnosas atsirado 500 metų vėliau nei Vakarų europiečių ir vien jau todėl jie negali būti tapatinami.³⁶

Tuo tarpu vienas svarbiausių šiuolaikinio neoeurazizmo atstovų A. Duginas perimdamas L. Gumiliovo idėjas bei pagrindines euraziečių mintis, išryškino Eurazinio bloko formavimo svarbą ir dabartinės Rusijos politinės situacijos kontekste. Paprasčiau kalbant, A. Duginas savo neoeurazistines idėjas pritaikė esamoms Rusijos geopolitinės situacijos problemoms spręsti.

A. Dugino vertinimu, XXI amžiuje Rusija yra lemiamame civilizacinio susidūrimo etape, kuriame galutinai paaiškės, ar nugalės Atlantinio modelio pasaulio tvarką su nustatytais ir mėginamomis primesti visa trukdančiomis religinėmis, kultūrinėmis, ekonominėmis, ekologinėmis ir politinėmis tendencijomis, t. y., ar Eurazija pasauliniu mastu sugebės įvesti alternatyvą esamai tvarkai, įrodžiusi savo istorinę teisę ir pagrįsdama. Būtent dėl šios priežasties aukščiausias Rusijos istorinio egzistavimo tikslas įgauna išskirtinę formą ir susiveda į aiškiai suformuluotą geopolitinę misiją.³⁷ Rusijos strategija naujame amžiuje turi kilti iš esminio principo siekiant išsaugoti istorinį Rusijos valstybės ir rusų tautos unikalumą, kaip ypatingą kultūrą ir civilizaciją.³⁸ Anot Dugino, Eurazinio bloko sukūrimas padės atsverti Vakarų dominavimą ir mėginimą primesti savo kultūrinės vertybes.

---

³⁴ Гумилёв, Л.Н. *От Руси к России. Очерки этнической истории*, Москва: Айрис-пресс, 2003, p. 152.
<http://letitbit.net/download/6176.6dfd30a90713ed2368194ed24d/Gumilev_All_Books.zip.html?lang=en>
[žiūrėta 2012-03-01].

³⁵ Гумилёв, Л. Н. *Этногенез и биосфера Земли*, Москва: Айрис-пресс, 2012, p. 61.
<http://letitbit.net/download/6176.6dfd30a90713ed2368194ed24d/Gumilev_All_Books.zip.html?lang=en> [žiūrėt
a 2012-03-01].

³⁶ Гумилёв, Л.Н. *От Руси к России. Очерки этнической истории*, Москва: Айрис-пресс, 2003, p. 152.
<http://letitbit.net/download/6176.6dfd30a90713ed2368194ed24d/Gumilev_All_Books.zip.html?lang=en> [žiūrėta 2012-03-
01].

³⁷ Дугин, А. Г. *Проект „Евразия“*. Москва: Эксмо, 2004.
<<http://www.evrazia.org/modules.php?name=News&file=article&sid=869>> [žiūrėta 2012-03-01].

³⁸ Дугин, А. Г. *Проект „Евразия“*. Москва: Эксмо, 2004.
<<http://www.evrazia.org/modules.php?name=News&file=article&sid=853>> [žiūrėta 2012-03-01].

Amerikiečių politologas Samuelis Hantingtonas atvirai apibūdino bendrą jėgų pusiausvyrą pasaulio politikoje formule „the West against the Rest“ – Vakarai prieš visus likusius. Tai galima suprasti, kaip atlantizmas prieš Euraziją arba jūra prieš sausumą. Tačiau šiuo metu tokia formulė nagrinėjama tik iš vienos pusės, jūros pusės. Susidaro įspūdis, kad globalūs Vakarai, „the West“, kuria tvarką planetoje remdamiesi savo modeliu, o „visi likusieji“, the Rest, paprasčiausiai trukdo įgyvendinti planus. Tuo tarpu, Eurazizmas kaip metodas siūlo pažvelgti į situaciją iš tų „visų likusių“ – the Rest“ pusės. Tik tokiu būdu įsivyras pusiausvyra, sąmoninga ir įtempta dviejų skirtingų projektų opozicija, dvi skirtingos tvarkos – sausumos ir jūrų, iš kurių kiekviena turi savo struktūrą, savo vertybes, savo idealus ir metodologijas. Ir kiekviena siekia savo tikslo. Ir dar ilgai vyks kova tarp vienos planetinės imperijos (atlantizmo projektas) ir žvaigždyno imperijos (eurazizmo projektas) bei spręsis globalių politinių procesų esmė.³⁹ Taigi, A. Dugino neoeurazistinio supratimo apie neišvengiamą ir nuolatinę Eurazijos kovą su Vakarų pasauliu kontekste ir reikalinga Eurazijos kaip vieningo darinio sistema. Kadangi šiandieninė Rusija kaip savarankiška geopolitinė Eurazijos galia yra per maža. Tai tik geopolitinio kūno kamienas, neturintis svarbių valdymo taškų erdvėje – išteklių, uostų, pagrindinių strateginių aukštumų.⁴⁰ Tokioje situacijoje, remiantis A. Dugino teorija, optimaliausias Rusijai būtų suvienytos Eurazijos variantas. Iš tiesų, tai būtų sugrįžimas prie imperinio modelio, bet visiškai naujoje aplinkoje ir naujose ideologiniuose pagrinduose.⁴¹ Kalba eina apie tai, kad reikia atstatyti vieną strateginę erdvę buvusios Sovietų Sąjungos rėmuose, bet visiškai kitokiu ideologiniu pagrindu. Eurazijos sąjunga turi būti įsteigta savanorišku būdu – per laisvą suverenių postsovietinių valstybių valią. Ir politinė šio būsimo mokymo struktūra turi atsižvelgti į kiekvienos sudėtinės dalies autonomijos būtinybę. Tam optimaliai tinka konfederacijos modelis „šalių sąjunga“. Toks susivienijimas siūlo vieningą karinio centro vadovavimą, bendrą sieną, vieningą ekonominę erdvę su bendra muitinių barjerų ir transportavimo tarifų sistema, bendrą valiutą ir tam tikrus minimalius visų pripažįstamus teisės normų standartus. Tačiau tuo pačiu metu, kiekviena šalis turės laisvę savo vidaus politikoje, politinėje ir socialinėje organizacijoje, teisinėje sistemoje (tuose klausimuose kurie neprieštarauja bendroms

---

³⁹ Дугин, А. Г. *Геополитика постмодерна: времена новых империй, очерки геополитики XXI века*, Санкт-Петербург: Амфора, 2007, p. 17 – 18.

<http://yanko.lib.ru/books/politologiya/dugin-geopolitics_postmodern-a.htm>[žiūrėta 2012-03-01].

⁴⁰ Дугин, А. Г. *Геополитика постмодерна: времена новых империй, очерки геополитики XXI века*, Санкт-Петербург: Амфора, 2007, p. 161 – 162.

<http://yanko.lib.ru/books/politologiya/dugin-geopolitics_postmodern-a.htm>[žiūrėta 2012-03-01].

⁴¹ Дугин, А. Г. *Геополитика постмодерна: времена новых империй, очерки геополитики XXI века*, Санкт-Петербург: Амфора, 2007, p. 162.

<http://yanko.lib.ru/books/politologiya/dugin-geopolitics_postmodern-a.htm>[žiūrėta 2012-03-01].

konfederacijos normoms).⁴² Anot A. Dugino teorijos, tik toks perėjimas iš dabartinės Rusijos federacijos kaip tarpinio etapo stadijos į pilnavertį geopolitinį susiformavimą, kur būtų atkurta proporcija / santykis reikalinga stiprinti realiam geopolitiniam suverenitetui, turi rasti naują ideologinę paramą. Šiuo užtikrinimu gali būti tik Eurazizmas ir Eurazizmo teorija.⁴³

Taigi, A. Dugino teigimu, atsaku į Atlantinio modelio globalizaciją, kurio tikslas sukurti „vieną pasaulį“ globojamą Vakarų, turi būti Rusijos Eurazijos projekto plėtra. Eurazijos projektas susiveda į geopolitinės tiesos pareiškimą: į vienijantį kultūrinės, civilizacinės įvairovės dirbtinį modelio sujungimą. Kiekviena kultūra, kiekviena tauta turi teisę vadovautis savo istoriniu keliu. Pasaulis bus harmoningas ir be karo, agresijos – daugiapoliniame kontekste, kuriame geopolitiniai galios centrai yra dinaminės pusiausvyros būsenoje.⁴⁴ Šiuo atveju, pasaulio suvienijimas pagal Vakarų civilizacijos Atlantizmą, niekuomet neprives iki realaus daugiapoliškumo, nes „globalizmas“ visad bus griežtai centralizuotas (pasaulėžiūros, ekonominėmis ir kultūros reikšmėmis). Vienintelis būdas išvengti Vakarų totalitarizmo yra naujos strateginio balanso sistemos kūrimas, nuo kurios pradėdant verta judėti link realaus daugiapoliškumo.⁴⁵

Vadovaujantis šiomis teorijomis, pasak A. Dugino, pirmuoju veiksmų etapu turi tapti strateginis NVS (buvusių sovietinių respublikų) šalių susijungimas į bendrą projektą, suvienytą geopolitiniais interesais ir bendru strateginiu, civilizaciniu likimu.⁴⁶ Pažymėtina, jog būtinybė šios Eurazietiškos sąjungos yra aiškiai pripažinta ir daugumos NVS valstybių vadovų, o pirmą kartą tokią iniciatyvą pareiškė Kazachstano prezidentas Nursultanas Nazarbajevas.⁴⁷ Nepriklausomų valstybių sandrauga buvo suformuota 1991 m. gruodžio 8 d. Baltarusijos, Rusijos Federacijos ir Ukrainos prezidentų. Organizacijos įsteigimas pasirašytas 1991 m. gruodžio 21 d.. Tai regioninė tarptautinė organizacija skirta reguliuoti bendradarbiavimo santykius tarp šalių, anksčiau įėjusių į SSRS sudėtį. Tai nėra viršvyriausybinių organizacijų, joje narystė paremta savanorišku pagrindu. NVS šalys narės:

---

⁴² Дугин, А. Г. *Геополитика постмодерна: времена новых империй, очерки геополитики XXI века*, Санкт-Петербург: Амфора, 2007, p. 164.

<http://yanko.lib.ru/books/politologiya/dugin-geopolitics_postmodern-a.htm>[žiūrėta 2012-03-01].

⁴³ Дугин, А. Г. *Геополитика постмодерна: времена новых империй, очерки геополитики XXI века*, Санкт-Петербург: Амфора, 2007, p. 163 – 164.

<http://yanko.lib.ru/books/politologiya/dugin-geopolitics_postmodern-a.htm>[žiūrėta 2012-03-01].

⁴⁴ Дугин, А. Г. *Проект „Евразия“*. Москва: Эксмо, 2004.

<<http://www.evrazia.org/modules.php?name=News&file=article&sid=869>>[žiūrėta 2012-03-01].

⁴⁵ Дугин, А. Г. *Проект „Евразия“*. Москва: Эксмо, 2004.

<<http://www.evrazia.org/modules.php?name=News&file=article&sid=869>>[žiūrėta 2012-03-01].

⁴⁶ Дугин, А. Г. *Проект „Евразия“*. Москва: Эксмо, 2004.

<<http://www.evrazia.org/modules.php?name=News&file=article&sid=869>>[žiūrėta 2012-03-01].

⁴⁷ Дугин, А. Г. *Геополитика постмодерна: времена новых империй, очерки геополитики XXI века*, Санкт-Петербург: Амфора, 2007, p. 165.

<http://yanko.lib.ru/books/politologiya/dugin-geopolitics_postmodern-a.htm>[žiūrėta 2012-03-01].

Azerbaidžanas, Armėnija, Baltarusija, Kazachstanas, Kirgizija, Moldova, Rusija, Tadžikija, Turkmėnija, Uzbekija ir Ukraina.⁴⁸

Taip pat ir kitos šiuo metu veikiančios struktūros jau atlieka jungtines vadovavimo funkcijas. Viena tokių – Eurazijos ekonominė sąjunga (EurAzEs), vadovaujama integracinio komiteto. Ją sudaro 5 NVS šalys kartu su vieninga ekonomine erdve (VEE), kurią sudaro Rusija, Kazachstanas, Baltarusija ir Ukraina. Ir tai yra vieningos ekonominės sistemos branduolys.⁴⁹ Eurazijos ekonominės bendrijos steigimo sutartis buvo pasirašyta 2000 m. spalio 10 d. Po jos ratifikavimo Astanoje, 2001 m. gegužės 30 d. pradėjo galioti. Tai tarptautinė ekonominė organizacija, sukurta siekiant valstybių narių išorinių muito sienų bendro formavimo, kuriant bendrą tarifų kainų ir kitų bendrų sudėtinių rinkos dalių užsienio politiką. EurAzES šalys narės: Rusija, Baltarusija, Kazachstanas, Kirgizija, Tadžikija.⁵⁰

Kolektyvinio saugumo sutarties organizacija (į kurios sudėtį patenka EurAzEs šalys ir Armėnija) – vieningo karinio vadovavimo prototipas.⁵¹ Kolektyvinio saugumo sutarties organizacija (KSSO) buvo įkurta 1992 m. gegužės 15 d. Tai - karinis-politinis aljansas sukurtas NVS valstybių, remiantis kolektyvinio saugumo sutartimi. KSSO šalys narės: Armėnija, Baltarusija, Kazachstanas, Kirgizija, Rusija, Tadžikija ir Uzbekistanas.⁵²

2001 m. birželio 15 d. įkurta Šanchajaus bendradarbiavimo organizacija (ŠBO). Tai - regioninė tarptautinė organizacija. Organizacijos tikslas stabilumo ir saugumo stiprinimas dideliame plote, vienyti valstybes nares, kova su ekstremizmu, terorizmu, separatizmu, prekyba narkotikais; skatinanti ekonominio bendradarbiavimo plėtrą, energetikos partnerystę, mokslinis ir kultūrinis bendradarbiavimą. ŠBO šalys narės: Kazachstanas, Kinija, Kirgizija, Rusija, Tadžikija, Uzbekistanas.⁵³

Kaip pažymi A. Duginas, tokia politinė šiuolaikinės Rusijos praktika – stengiantis vienyti buvusias SSRS valstybes kuriant bendrus projektus ir organizacijas – rodo, jog ji vystosi eurazietiška kryptimi. Taigi, imperinis modelis, šiuo atveju, aiškiai išreikštas konfederaciniu–demokratišku turiniu,

---

⁴⁸NVS istorija <<http://www.e-cis.info/page.php?id=19397>>[žiūrėta 2012-03-01].

⁴⁹ Дугин, А. Г. *Геополитика постмодерна: времена новых империй, очерки геополитики XXI века*, Санкт-Петербург: Амфора, 2007, p. 165.

<http://yanko.lib.ru/books/politologiya/dugin-geopolitics_postmodern-a.htm>[žiūrėta 2012-03-01].

⁵⁰ Evrazes istorija <<http://www.evrazes.com/about/history>>[žiūrėta 2012-03-01].

⁵¹ Дугин, А. Г. *Геополитика постмодерна: времена новых империй, очерки геополитики XXI века*, Санкт-Петербург: Амфора, 2007, p. 165.

<http://yanko.lib.ru/books/politologiya/dugin-geopolitics_postmodern-a.htm>[žiūrėta 2012-03-01].

⁵² KSSO istorija <<http://www.dkb.gov.ru/a/a.htm>>[žiūrėti 2012-03-01].

⁵³ ŠBO istorija <<http://www.sectesco.org/RU/brief.asp>>[žiūrėta 2012-03-01].

dar Maskvą patrauklesne, negu abejotinos „nacionalinės valstybės“ perspektyvos, tuo labiau kelias į etninės sudėties griuvimą.⁵⁴

Reziumuojant visa tai, kas buvo pasakyta, pažymėsime, jog neoeurazizmo kontekste Rusijos politika CA valstybių atžvilgiu pasireiškia keliais aspektais. Visų pirma, siekiu neprarasti ir didinti savo dominavimą aptariamoje teritorijoje. Visų antra, išnaudoti regioną, kaip terpę, kurioje galima priešintis JAV įtakai ir „laimėti“. Šiuo atveju, neoeurazistinės idėjos gali būti vertinamos, kaip istoriškai pagrįstas pamatas visai kuriamai imperialistinei Rusijos politikai Centrinėje Azijoje. Paprasčiau tariant, neoeurazizmas puikiai pateisina Maskvos strategiją toliau įtakoti jau nepriklausomų Kazachstano, Uzbekistano, Kirgizijos, Tadžikijos, Turkmėnijos valstybių politikas sau tinkama linkme.

Apibendrinami, galime teigti, jog neoeurazistinės idėjos apie Rusijos tikslą formuoti Eurazinį bloką, tampa labai patogiu pretekstu vykdomai šalies užsienio politikai pagrįsti. Tokios politikos esmė, kaip žinia, siekti neprarasti bei didinti įtaką buvusiose Sovietų Sąjungos teritorijose. Pažymėtina ir tai, kad šioms idėjoms svarumo ir pagrįstumo suteikia dar eurazizmo suformuotas požiūris į Euraziją, kaip vientisą civilizaciją, kurios vienas pamatų – stačiatikybė. Taigi, remiantis ne tik geografiniu, bet ir kultūriniu, istoriniu aspektais, egzistavusios civilizacijos tautos turi būti suvienytos, nes kitaip netenka savo identiteto. Būtent naujojo eurazizmo teorijų aiškinimu, Rusija privalo atkurti tautų vienybę, pagrįstą laisva valia ir kartu pasipriešinti Vakarams bei jų brukamoms kultūrinėms vertybėms. Kadangi viena pasipriešinti negalinti, jos pagrindinis strateginis tikslas – Eurazinio bloko, kaip vieningo darinio, sukūrimas. Būtent šiuo neoeurazistų iškelto tikslu ir vadovaujasi Rusija vykdydama savo politiką buvusiose SSRS teritorijose, ką atspindi kuriami tarptautinių saugumo ir ekonominių organizacijų projektai regione.

---

⁵⁴ Дугин, А. Г. *Геополитика постмодерна: времена новых империй, очерки геополитики XXI века*, Санкт-Петербург: Амфора, 2007, p. 165.

<http://yanko.lib.ru/books/politologiya/dugin-geopolitics_postmodern-a.htm>[žiūrėta 2012-03-01].

1.2. Rusijos įtaka ir vaidmuo Centrinėje Azijoje: regioninės ekonominės ir saugumo organizacijos

Centrinės Azijos regionas tarptautinėje arenoje vertinamas kaip strategiškai svarbus regionas, kurio valdymas suteikia galimybes vienu metu įtakoti tiurko slavų bendruomenę, islamo pasaulį, Kinijos ir Indijos etninių budistų civilizacijas bei išplėsti įtakos sferą visame Eurazijos žemyne.⁵⁵ Be to, šis regionas nemažiau svarbus išsivysčiusioms kapitalistinėms šalims kaip didžiausias medvilnės gamintojas, urano rūdos tiekėjas, turintis trečdaliį pasaulio aukso atsargų, turtingas nafta, gamtinėmis dujomis ir kitomis naudingomis iškasenomis, o taip pat energetiniais ir žmogiškaisiais resursais.⁵⁶

Pastaruoju metu nepriklausomos CA valstybės stiprinant karinę ir politinę partnerystę, vis glaudžiau bendradarbiauja su JAV ir Kinija. Tokie pokyčiai kelia nerimą Rusijai ir skatina jos struktūras stipriau reaguoti, visų pirma, karo ir ekonominėse politikos srityse.⁵⁷ Taigi, šiuo tikslu ir kuriamos įvairios organizacijos, kaip regioninė kovos su terorizmu struktūra – Šanchajaus Bendradarbiavimo Organizacija (ŠBO), Kolektyvinio Saugumo Sutarties Organizacija (KSSO).⁵⁸ Tai pat NVS šalių narių antiteroristinis valstybių centras (ATC), palaikant regioninio saugumo lygį Centrinėje Azijoje.⁵⁹ Regioninio saugumo sistemos veikimas CA šalyse yra didelis pasiekimas nacionalinio saugumo link, ypač atsižvelgiant į faktą, kad antiteroristinės kampanijos metu buvo nuslopinti pagrindiniai terorizmo židiniai Afganistane, kurie pastaraisiais metais pasireiškė pagrindiniu veiksmu, destabilizuojančiu padėtį CA.⁶⁰

Pažymima ir tai, jog šiame kontekste bendradarbiaujant su CA ir reaguojant į minėtus pokyčius, privalo keisti Rusijos Federacijos integracinės politikos mechanizmas. Pokytis turi pasireikšti perėjimu iš regioninės integracijos modelio į diferencijuotos integracijos modelį, kuris atitinka šiuolaikinius

---

⁵⁵ *Терроризм без границ и определения. Руководитель АТЦ СНГ генерал-полковник Б.А.Мыльников,* < <http://www.cis.minsk.by/page.php?id=1278> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁵⁶ *Терроризм без границ и определения. Руководитель АТЦ СНГ генерал-полковник Б.А.Мыльников,* < <http://www.cis.minsk.by/page.php?id=1278> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁵⁷ *Терроризм без границ и определения. Руководитель АТЦ СНГ генерал-полковник Б.А.Мыльников,* < <http://www.cis.minsk.by/page.php?id=1278> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁵⁸ *РЕШЕНИЕ об Информации Исполнительного комитета СНГ о сотрудничестве структур СНГ с другими региональными организациями и интеграционными объединениями,* < <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2505> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁵⁹ *Терроризм без границ и определения. Руководитель АТЦ СНГ генерал-полковник Б.А.Мыльников,* < <http://www.cis.minsk.by/page.php?id=1278> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁶⁰ *Терроризм без границ и определения. Руководитель АТЦ СНГ генерал-полковник Б.А.Мыльников,* < <http://www.cis.minsk.by/page.php?id=1278> > [žiūrėta 2012-03-01].

nacionalinio saugumo iššūkius, išsaugojant ir stiprinant integracinius ryšius finansinėse, ekonominėse, karinėse ir politinėse srityse.⁶¹

1.2.1. Nepriklausomų Valstybių Sandrauga

Kol kas tai minčių lietus: turi būti aišku, kokia tai organizacija, kokie jos tikslai, uždaviniai, struktūra, kaip priimami sprendimai, ir kaip ta organizacija atstovauja Rusijos neoaziistinę geopolitinę orientaciją.

Nepriklausomų Valstybių Sandraugos iniciatorės – Rusija, Baltarusija ir Ukraina, kurios 1991 m. gruodžio 8 d. bendru sutarimu pasirašė dokumentą dėl NVS organizacijos įkūrimo. Sutartis buvo pasirašyta visų trijų valstybių vadovų Baltarusijos vyriausybės rezidencijoje Viskuliuose (Belovežo girioje) .⁶² Prisijungti prie šios organizacijos lygių teisių pagrindu buvo pakviestos visos buvusio Sovietų Sąjungos bloko valstybės, tačiau sutiko tik aštuonios: visos Centrinės Azijos regiono šalys – Kazachstanas, Kirgizija, Tadžikija, Turkmėnija, Uzbekija ir trys Rytų Europos valstybės – Moldova, Azerbaidžanas, Armėnija. Gruodžio 21 d. Alma-Atoje visoms minėtoms valstybėms pasirašius susitarimo deklaraciją, buvo įkurta NVS organizacija.⁶³ Pažymima, jog Alma-Atos deklaracija buvo priimta vieningu susitarimu, kuris reiškė savanorišką įsipareigojimą bendradarbiauti įvairiose užsienio ir vidaus politikos srityse, taip pat - laikytis dar SSRS numatytų įsipareigojimų bendradarbiauti tarptautiniu mastu, šiuo atveju - NVS.⁶⁴ Galime teigti, jog ši organizacija sukurta kaip SSRS palikmas, nors jos veikimas kiek kitoks, t.y. sukurtas suverenių valstybių pagrindu, deklaruojant savanorišką ir neprievartinį bendradarbiavimą.

1993 m. sausio 22 d. valstybių vadovai pasirašė NVS chartiją. Pagal chartiją, valstybių statusas NVS yra skirtingas. Šioje vietoje išimtimi minėtinos Ukraina ir Turkmėnija, kurios chartijos nepasirašė ir todėl *de jure* nėra NVS narės. Pažymėtina, jog Turkmėnija NVS aukščiausio lygio susitikime Astanoje (2005 m. rugpjūčio 26 d.) išreiškė siekį organizacijoje dalyvauti asocijuotos narės statuso teisėmis.⁶⁵

---

⁶¹ *Терроризм без границ и определения. Руководитель АТЦ СНГ генерал-полковник Б.А.Мыльников,* < <http://www.cis.minsk.by/page.php?id=1278> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁶² *Создание Содружества Независимых Государств (СНГ),* < <http://www.cisstat.com/20cis/> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁶³ *Историческая справка, Содружество Независимых Государств,* < <http://www.e-cis.info/page.php?id=19397> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁶⁴ *Создание Содружества Независимых Государств (СНГ),* < <http://www.cisstat.com/20cis/> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁶⁵ *Историческая справка, Содружество Независимых Государств,* < <http://www.e-cis.info/page.php?id=19397> > [žiūrėta 2012-03-01].

Anot chartijos, deklaruojamas NVS tikslas ir esminis principas yra abipusiai naudingas bendradarbiavimas lygiavertiškumo pagrindu. Šiuo atveju nepriklausomos Sandraugos narės sudaro tarptautinį susivienijimą, remiantį tolesnę plėtrą, taip pat vienijasi bendradarbiaudamos politinėse, ekonominėse, socialinėse ir kitose aktualiose srityse.⁶⁶ Konkrečiu tokio bendradarbiavimo pavyzdžiu galime įvardinti 1993 m. rugsėjį NVS valstybių vadovų pasirašytą ekonominės sąjungos sukūrimo sutartį, kuria tikimasi suformuoti bendrą ekonominę erdvę, kuri būtų paremta laisvu prekių, paslaugų, darbo jėgos, kapitalo judėjimu; parengiant nuoseklią pinigų – kredito, mokesčių, kainų, muitinės, bendros ekonomikos politiką; ekonominės veiklos reguliavimo susiejimą, sukuriant palankią tiesioginių gamybos santykių vystymosi aplinką.⁶⁷

Pažymėtina, jog lygybės principas taikomas ir sprendimų priėmimo. Svarbius NVS sprendimus priima Vadovų Taryba, kurioje kiekviena šalis turi po vieną balsą, o sprendimai priimamas bendru sutarimu.⁶⁸ Vis dėl to, NVS veikloje pastebimas Rusijos kaip lyderės tarp lygių vaidmuo. Pavyzdžiui, oficialia Sandraugos tarybos kalba yra pripažintos valstybinės šalių kalbos.⁶⁹ Tačiau NVS chartijos 35 straipsnis skelbia, kad Sandraugos darbo kalba yra rusų kalba.⁷⁰ Pažymėtina ir tai, jog Rusijoje įsikūrusios svarbiausios NVS institucijos: Vykdomasis komiteto departamentas, Ekonomijos tarybos komisija, Gynybos ministrų taryba, šalių narių Karinio bendradarbiavimo ir koordinavimo būstinė, valstybių narių Kovos su terorizmu centras.⁷¹ Taigi, Rusijos siekis dominuoti gali būti aiškinamas valstybės supratimu, jog aptariamoms organizacijoms stiprinimas bei plėtra yra svarbūs tikslai siekiant apginti savo gyvybinius interesus - gebėti pasipriešinti Vakarų įtakai. Pagrindinis Rusijos politinis tikslas NVS atžvilgiu apibrėžiamas siekiu sukurti integruotą, ekonominę bei politinę valstybių sąjungą, kuri būtų vertinama pasauliniu mastu, o pati Rusija išsaugotų politinės lyderės vaidmenį joje.⁷²

Vertindami Rusijos politiką Centrinės Azijos valstybių atžvilgiu NVS kontekste, visų pirma pažymėsime, jog ji nukreipta į visas penkias CA valstybes kaip organizacijos nares. Pažymėtina, jog

---

⁶⁶ *Создание Содружества Независимых Государств (СНГ)*, < <http://www.cisstat.com/20cis/> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁶⁷ *Создание Содружества Независимых Государств (СНГ)*, < <http://www.cisstat.com/20cis/> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁶⁸ *Правило 17. Решения Советов. Консенсус*, < <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1315> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁶⁹ *Временное соглашение о Совете глав государств и Совете глав правительств Содружества Независимых Государств, Статья 2*, < <http://www.cis.minsk.by/page.php?id=10914> > [žiūrėta 2012-03-03].

⁷⁰ *Устав Содружества Независимых Государств*, < <http://www.cis.minsk.by/page.php?id=180> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁷¹ *Российская Федерация*, < <http://www.cis.minsk.by/page.php?id=224> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁷² *Терроризм без границ и определения. Руководитель АТЦ СНГ генерал-полковник Б.А.Мильников*, < <http://www.cis.minsk.by/page.php?id=1278> > [žiūrėta 2012-03-01].

CA regionui būdingi bendri interesai ir problemos stiprinant suverenitetą, užtikrinant regioninį stabilumą ir saugumą.⁷³ Tai ir tapo pagrindu siekiant padidinti Rusijos įtaką regione per NVS prizmę.

2002 m. lapkričio 7 d. dėl padidėjusios terorizmo grėsmės buvo sukurtas NVS valstybių narių antiteroristinis centro skyrius (NVS ATC) Centrinės Azijos regione.⁷⁴ Šis skyrius veikia Biškeke, Kirgizijoje. Pažymėtina, jog čia dirba specialių tarnybų darbuotojai iš Kazachstano, Kirgizijos, Rusijos ir Tadžikijos. Kovoiant su terorizmu, tarnybos darbuotojams nustatyti darbo kontaktai ir organizuojamas bendradarbiavimas su nacionalinėmis kompetentingomis šalių institucijomis, taip pat dirbant su nuolatine operatyvine štabo grupe bei kolektyvine greitojo dislokavimo pajėgų grupe KGDP.⁷⁵ Svarbu paminėti, jog numatytas bendradarbiavimo nukreipimas tarp NVS ATC ir naujai įkurtos regioninės kovos su terorizmu struktūros Šanchajaus bendradarbiavimo organizacija (ŠBO RAS) Taškente esminių prioritetinių sričių kontekste.⁷⁶

Apibendrinami pažymėsime, kad NVS organizacijos kontekste, kurios narėmis savanoriškai tapo visos CA regiono valstybės, Rusija neabejotinai turi puikią galimybę didinti savo įtaką viso regiono mastu. Pažymėtina, jog galimybes įtakoti Centrinę Aziją per NVS kol kas valstybė išnaudoja tik saugumo aspektu, t.y. veikdama per ATC, kurio tikslas - kovoti su terorizmu. O ekonominį aspektą, siekiant sukurti bendrą ekonominę erdvę tarp NSV narių, Rusija mato kaip dar vieną terpę savo įtakai plėsti, jau EurAzEs organizacijos kontekste.

Vertindami NVS organizaciją kaip Rusijos politikos CA regione instrumentą įtakai didinti, galime teigti, jog jis kaip toks nėra efektyvus. Per visą NVS gyvavimo laikotarpį buvo įgyvendintas tik vienas projektas – įkurtas ATC, kuriuo konkrečiai įtakojamos CA valstybės.

1.2.2. Eurazijos Ekonominė Bendrija

Eurazijos Ekonominės Bendrijos steigimo sutartis buvo pasirašyta 2000 m. spalio 10 d. Astanoje ir įsigaliojo po valstybių narių ratifikavimo 2001 m. gegužės 30 d. Nuo pat pradžių bendriją sudaro penkios šalys narės: Rusija, Kazachstanas, Kirgizija, Tadžikija ir Baltarusija. Pažymėtina, jog Uzbekija

---

⁷³ *Терроризм без границ и определения. Руководитель АТЦ СНГ генерал-полковник Б.А.Мильников*, <<http://www.cis.minsk.by/page.php?id=1278>> [žiūrėta 2012-03-01].

⁷⁴ *РЕШЕНИЕ об Отчете Руководителя Антитеррористического центра государств – участников Содружества Независимых Государств о деятельности Центра*,

<<http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2061>> [žiūrėta 2012-03-01].

⁷⁵ *Терроризм без границ и определения. Руководитель АТЦ СНГ генерал-полковник Б.А.Мильников*, <<http://www.cis.minsk.by/page.php?id=1278>> [žiūrėta 2012-03-01].

⁷⁶ *Терроризм без границ и определения. Руководитель АТЦ СНГ генерал-полковник Б.А.Мильников*, <<http://www.cis.minsk.by/page.php?id=1278>> [žiūrėta 2012-03-01].

2005 m. buvo pasirašiusi prisijungimo protokolą, tačiau 2008 m. sustabdė savo dalyvavimą.⁷⁷ Bendrijoje stebėtojų teisėmis dalyvauja dar trys Rytų Europos šalys: nuo 2002 m. gegužės Ukraina ir Moldova ir nuo 2003 m. sausio Armėnija. Stebėtojų statusą taip pat turi kelios institucijos: Tarpvalstybinio oro komitetas (TOK) ir Eurazijos plėtros bankas (EPB).⁷⁸

EurAzEs yra atvira organizacija, kurios nare gali tapti bet kuri valstybė, priimdama Bendrijos sutartyje numatytus įsipareigojimus.⁷⁹

Prioritetiniai EurAzEs organizacijos deklaruojami tikslai yra šie: 1) laisvas kapitalo judėjimas; 2) bendra finansų rinka; 3) bendra valiuta EurAzEs ; 4) bendrų taisyklių taikymas prekybai ir jo rinkai; 5) bendra muitinės sistema; 6) tarpvalstybinių programų rengimas ir įgyvendinimas; 7) vienodos sąlygos gamybinėje ir ūkinėje veikloje; 8) bendra transporto paslaugų rinka; 9) bendra energetinė rinka; 10) vienodos sąlygos užsienio investicijoms organizacijos narių rinkose; 11) laisvas valstybių narių piliečių judėjimą EurAzEs viduje; 12) suderinta socialinė politika ir suformuota socialinė šalių narių bendruomenė bendroje darbo rinkoje, švietimo erdvėje, suderintas požiūris sprendžiant sveikatos problemas, darbo migraciją ir kt.; 13) suderinti nacionalinės teisės aktai; ir 14) sąveiką tarp EurAzEs šalių narių teisinių sistemų ir bendra teisinė erdvė organizacijoje.⁸⁰ Ekonominė Bendrija buvo įsteigta siekiant skatinti ne tik ekonominį tarpusavio bendradarbiavimą, prekybą, muitų sąjungos ir vieningos ekonominės erdvės formavimą bei koordinuoti organizacijos integraciją į pasaulio ekonomiką ir tarptautinės prekybos sistemą, bet ir siekiant užtikrinti dinamišką Bendrijos narių raidą, pagerinti bendrus gyvenimo standartus.⁸¹

Pažymėtina, jog vienu reikšmingiausiu Bendrijos nuveiktu darbu galima laikyti Muitų sąjungos įsteigimą 2007 m. spalio 6 d. Sąjunga sukurta vadovaujantis EurAzEs teisės aktuose numatytais tikslais ir uždaviniais bei integracijos principu. Tačiau ji apjungė ne visas Bendrijos nares-valstybes, o tik Baltarusiją, Kazachstaną ir Rusiją.⁸² Muitų sąjunga pradėjo veikti 2010 m. liepos 1 d.⁸³ Ji vienija Rusijos, Baltarusijos ir Kazachstano muitų tarnybas. Minėtos šalys taiko vienodus muto tarifus prekėms bei naudoja bendrą Muitinių kodeksą.⁸⁴

---

⁷⁷ *История*, < <http://www.evrazes.com/about/history> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁷⁸ *История*, < <http://www.evrazes.com/about/history> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁷⁹ *История*, < <http://www.evrazes.com/about/history> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁸⁰ *История*, < <http://www.evrazes.com/about/history> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁸¹ *История*, < <http://www.evrazes.com/about/history> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁸² *Таможенный Союз Евразес*, < <http://www.evrazes.com/customunion/about> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁸³ *Решение № 36, О вступлении в силу международных договоров, формирующих договорно-правовую базу таможенного союза*, < <http://www.tsouz.ru/MGS/mgs21-05-10/Pages/resh36.aspx> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁸⁴ *Протокол о единой системе тарифных преференций таможенного союза*,

Svarbu paminėti, jog Muitų sąjungos įkūrimas traktuojamas kaip žingsnis kito EurAzEs narių integracijos etapo link – vieningos ekonominės erdvės sukūrimo, kuriame numatoma, kad prisijungs ir Kirgizija su Tadžikija, kai tam bus pasirengusios.⁸⁵ Bendru Kazachstano, Rusijos ir Baltarusijos prezidentų sutarimu, kuris buvo priimtas neformaliame susitikime, buvo numatyta ir jau sukurta vieninga ekonominė erdvė, sukurta jau minėtų trijų Bendrijos narių. Ateities planuose taip pat numatyta sujungti vieningą ekonominę erdvę su Muitų sąjunga ir tokiu būdu įsteigti naują struktūrą – Eurazijos Ekonominę sąjungą, kuri pradėtų veikti nuo 2015 m.⁸⁶

Kalbant apie EurAzEs institucinę sąrangą, pažymėsime, jog svarbiausias jos organas yra tarpvalstybinė Taryba, kurią sudaro valstybių narių prezidentai ir vyriausybių vadovai.⁸⁷ Tarybai pirmininkauja narės prezidentas, o jį pavaduoja šalies premjeras (paskutinėje kadencijoje šias pareigas užima D. Medvedevas ir V. Putinas).⁸⁸

Tarpvalstybinė Taryba atsakinga už organizacijos sprendimų priėmimą, kurie susiję su bendrais šalių narių interesais, taip pat parengia strategiją, numato integracijos tendencijas ir perspektyvas, siekia įgyvendinti Ekonominės Bendrijos tikslus ir uždavinius. Pažymėtina, jog Taryba sprendimus priima bendru sutarimu, atsižvelgiant į nacionalinius įstatymus ir reglamentus.⁸⁹ A. Weinstein teigimu, nors pirmininkavimas EurAzEs tarpvalstybinei Tarybai suteikia valstybės vadovui galimybę parengti Tarybos tvarkaraštį, tačiau praktikoje darbotvarkė yra orientuojama Rusijos naudai, atmetant kitų narių vadovų pasiūlymus.⁹⁰

Tarpparlamentinė EurAzEs asamblėja yra įsikūrusi Sankt Peterburge, teismas – Minske. Nuolat veikianti organizacijos institucija yra Integracinis EurAzEs komitetas, kurį sudaro vyriausybių vadovų pavaduotojai. Šio komiteto Sekretariatui vadovauja generalinis sekretorius, skiriamas valstybių vadovų. Sekretoriato būstinė įsikūrusi Maskvoje ir Almatoje.⁹¹

< http://www.tsouz.ru/db/estp/norm/Documents/Protokol_tarif_pref.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

⁸⁵ *История*, < <http://www.evrazes.com/about/history> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁸⁶ *Заявление для прессы по итогам заседания Межгосударственного совета Евразийского экономического сообщества / Высшего Евразийского экономического совета*, < <http://kremlin.ru/transcripts/14807> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁸⁷ *Структура*, < <http://www.evrazes.com/about/structure> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁸⁸ *Структура*, < <http://www.evrazes.com/about/structure> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁸⁹ *Структура*, < <http://www.evrazes.com/about/structure> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁹⁰ Weinstein A., „Russian phoenix : the Collective Security Treaty Organisation“, *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations*, 2007, p. 172.

< http://kms1.isn.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/31125/ichaptersection_singledocument/af4722e5-00d6-4f46-9cec-c60582ec6e20/en/13-Weinstein.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

⁹¹ *Евразийское экономическое сообщество 2000-2009. Справочник*, p. 5.

< <http://www.evrazes.com/i/data/item7264-2.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

Eurazijos Ekonominė Bendrija užima 91 proc. buvusios Sovietų Sąjungos teritorijos, kurioje gyvena daugiau nei 180 mln. žmonių arba 64 proc. NVS gyventojų.⁹² Taigi, Rusija laikosi savo užsienio politikos koncepcijoje numatytų tikslų ir siekia aktyviai dirbti VEE, kuriant Muitų sąjungą ir vieningą ekonominę erdvę, taip pat - skatinant bendradarbiavimą su kitomis EurAzEs valstybėmis. Be to, siekia toliau stiprinti EurAzEs kaip ekonominės integracijos branduolį. Rusijos indėlis pasireiškia įvairių bendrų projektų kūrimu ir realizavimu, pvz., infrastruktūros, pramonės ir kitose srityse.⁹³ Konkrečiu pavyzdžiu galime įvardinti 2008 m. EurAzEs antikrizinio fondo įkūrimą, kuris įsteigtas siekiant kovoti su pasauline finansine ir ekonomine krize. Fondo tikslas yra teikti finansinę paramą valstybėms narėms. 2009 m. vasario 4 d., narėms patvirtinus fondo principus ir tikslus, fondo išdą sudarė 10 mlrd. JAV dolerių. Rusijos dalis šiame fonde siekia 7,5 mlrd. JAV dolerių, Kazachstano - 1 mlrd. JAV dolerių, Baltarusijos - 10 mln. JAV dolerių, o Kirgizijos ir Tadžikijos, įskaitant ir asocijuotos organizacijos narės Armėnijos, indėliai siekia po 1 mln. JAV dolerių⁹⁴ Taigi, kaip matyti, net 75% visų lėšų įneša Rusija.

Balsų skaičius fondo Taryboje susideda iš šalių narių įnašų į fondą. Fondo veiklos klausimais sprendimai priimami balsų dauguma, atsižvelgiant į šalių narių bendro kapitalo įnašus.⁹⁵

Apibendrinant galima teigti, jog EurAzEs organizacijoje dominuoja Rusija ir jos interesai CA regione. Nors tiesiogiai Rusija turi galimybes įtakoti tik Kazachstaną, Kirgiziją ir Tadžikiją, tačiau aktyvus Kazachstano, kaip viso CA regiono lyderio, įsitraukimas į EurAzEs reiškia palankias galimybes netiesiogiai įtakoti ir likusias CA valstybes.

Kalbėdami apie konkrečius Rusijos įtakos didinimo pavyzdžius CA aptariamos organizacijos kontekste, galime minėti Muitų Sąjungos ir Antikrizinio fondu sukūrimą. Pirmuoju atveju tai žingsnis dar didesnės tarpusavio integracijos link, t.y. bendros ekonominės erdvės sukūrimo, o vėliau ir Eurazijos Ekonominės Sąjungos įsteigimo. Antruoju atveju, tai siekis didinti savo įtaką ir svarbą finansinės paramos teikimo aspektu. O kaip atsispindi neoeurazistų geopolitinė orientacija?

1.2.3. Kolektyvinio Saugumo Sutarties Organizacija

1992 m. gegužės 15 d. Taškente, Rusijos ir keturių Centrinės Azijos valstybių - Kazachstano, Kirgizijos, Tadžikijos ir Uzbekijos bei Armėnijos - prezidentai pasirašė Kolektyvinio Saugumo Sutartį,

⁹² *Евразийское экономическое сообщество 2000-2009. Справочник*, p. 5.

< <http://www.evrazes.com/i/data/item7264-2.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁹³ *Концепция внешней политики Российской Федерации*, < <http://kremlin.ru/acts/785> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁹⁴ *Антикризисный фонд ЕвразЭС*, < http://www.evrazes.com/about/sp_af > [žiūrėta 2012-03-01].

⁹⁵ *Антикризисный фонд ЕвразЭС*, < http://www.evrazes.com/about/sp_af > [žiūrėta 2012-03-01].

kuri įsigaliojo 1994 m. balandžio 20 d.⁹⁶ (1993 m. gruodžio 31 d. prie organizacijos prisijungė Baltarusija.⁹⁷) Tuo metu buvo numatytas penkerių metų laikotarpio KSS galiojimo terminas, su galimybe sutartį pratęsti.⁹⁸ Šiuo metu Kolektyvinei Saugumo Sutarties Organizacijai priklauso septynios šalys.⁹⁹

Pagrindiniai deklaruojami KSSO tikslai yra šie: 1) stiprinti taiką, tarptautinį ir regioninį saugumą bei stabilumą; 2) užtikrinti kolektyvinės gynybos nepriklausomybę; ir 3) remti valstybių narių teritorinį vientisumą ir suverenitetą.¹⁰⁰ Taip pat skelbiama, jog organizacija siekia skatinti teisingą ir demokratinę pasaulio tvarką, grindžiamą visuotinai pripažintais tarptautinės teisės principais. Pagrindiniai KSSO prioritetai numatyti šie: 1) visapusiško politinio bendradarbiavimo plėtra; 2) karinių komponentų gerinimas; 3) bendradarbiavimas informacijos saugumo politikos srityje; ir 4) kova su tarptautinio terorizmo ir ekstremizmo, nelegalios narkotikų ir ginklų prekybos ir kt. grėsmėmis bei iššūkiais.¹⁰¹

KSSO, vadovaujama Rusijos Federacijos, institucinė sąranga susideda iš Kolektyvinio saugumo tarybos, Gynybos ministrų tarybos, Užsienio reikalų ministrų tarybos, sekretoriato ir nedidelių, greitai dislokuojamų 4000 karių pajėgų.¹⁰² Aukščiausias organizacijos organas yra Kolektyvinio saugumo taryba (KST).¹⁰³ Taryba, kurią sudaro valstybių narių vadovai, peržiūri svarbiausius organizacijos klausimus bei priima sprendimus, kuriais siekia savo tikslų ir uždavinių. Taip pat užtikrina bendrus valstybių narių veiksmus.¹⁰⁴ Svarbu paminėti, jog KSSO chartijos septintuoju straipsniu numatyta, kad savarankiškai narės priima sprendimus tik dėl jų teritorijose dislokuojamų karinių pajėgų, valstybinių karinės infrastruktūros objektų.¹⁰⁵

---

⁹⁶ Договор о коллективной безопасности, < <http://www.dkb.gov.ru/b/azb.htm> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁹⁷ Договор о коллективной безопасности, < <http://www.dkb.gov.ru/b/azb.htm> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁹⁸ Протокол*о продлении Договора о коллективной безопасности от 15 мая 1992 года, < <http://www.dkb.gov.ru/b/azf.htm> > [žiūrėta 2012-03-01].

⁹⁹ Организация Договора о коллективной безопасности, < <http://www.dkb.gov.ru/prez/prez.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁰⁰ Устав организации договора о коллективной безопасности, < <http://www.dkb.gov.ru/b/azg.htm> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁰¹ Организация Договора о коллективной безопасности, p. 5. < <http://www.dkb.gov.ru/a/buklet.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁰² Mowchan J., A., „The Militarization of the Collective Security Treaty Organization“ < http://www.csl.army.mil/usacsl/publications/IP_6_09_Militarization_of_the_CSTO.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁰³ Устав организации договора о коллективной безопасности, < <http://www.dkb.gov.ru/b/azg.htm> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁰⁴ Организация Договора о коллективной безопасности, p. 7. < <http://www.dkb.gov.ru/a/buklet.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁰⁵ Устав организации договора о коллективной безопасности, < <http://www.dkb.gov.ru/b/azg.htm> > [žiūrėta 2012-03-01].

Pagal dvyliktąjį KSSO chartijos straipsnį Kolektyvinės saugumo tarybos (Taryba), Užsienio reikalų ministrų tarybos (URMT), Gynybos ministrų tarybos (GMT), Saugumo tarybų sekretoriato komiteto (STSK) sprendimai visais klausimais, išskyrus procedūrinius, priimami bendru sutarimu. Kiekviena valstybė narė turi po vieną balsą. Balsavimo tvarką, įskaitant ir procedūrinius klausimus, reglamentuoja organizacijos procedūros taisyklės, patvirtintos tarybos.¹⁰⁶ Taigi, KSSO narėms, turint vienodas balso teises, sprendimai priimami demokratiniu būdu.

Rusijos dominavimą galime įžvelgti Sekretoriato veikloje. Šis organas teikia organizacinę, informacinę, analitinę ir patariamąją KSSO veiklos paramą. Sekretoriatas bendradarbiauja su nuolatine taryba, rengia projektų sprendimus ir kitus organizacijos dokumentus. Sekretoriato (valdininkų) skaičius formuojamas proporcingai pagal valstybių narių piliečių skaičių ir pagal valstybių narių įnašus į organizacijos biudžetą. Sekretoriatas įsikūręs Maskvoje. Šio organo buvimo vieta Rusijos teritorijoje reglamentuojama atitinkama tarptautine sutartimi.¹⁰⁷ Taigi, galime įžvelgti Rusijos dominuojamą vaidmenį, kadangi iš visų septynių KSSO valstybių narių pastaroji savo plotu ir gyventojų skaičiumi yra didžiausia.

Vyriausias organizacijos administracinis pareigūnas yra generalinis sekretorius, kuris teikia nurodymus sekretoriatui. Generalinis sekretorius skiriamas tarybos sprendimu trejų metų kadencijai iš URMT, pagal šalių narių piliečių skaičiaus proporciją.¹⁰⁸ Taigi, vertinant institucinės sąrangos aspektu, galime įžvelgti Rusijos dominuojamą vaidmenį, kadangi tiek plotu, gyventojų skaičiumi, tiek ir finansinėmis galimybėmis ji turi pranašumą prieš kitas KSSO nares.

Taip pat pažymima, jog KSSO oficiali ir darbo kalba yra rusų kalba.¹⁰⁹

Anot R. Allison, Rusija, dominuodama KSSP saugumo struktūroje, tikisi sustiprinti Maskvos padėtį Centrinėje Azijoje, tačiau vertinant KSSO efektyvumą viso regiono mastu, problema išlieka ta, kad ne visos CA valstybės priklauso organizacijai. Visgi, ne tik Turkmenistano nedalyvavimas kelia susirūpinimą Rusijai, bet ir tai, kad pastebėtinai CA šalių narių abejojimas Rusijos efektyvia ir nešališka karine intervencija.¹¹⁰ Neaiškus sakiny.

---

¹⁰⁶ Устав организации договора о коллективной безопасности, < <http://www.dkb.gov.ru/b/azg.htm> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁰⁷ Устав организации договора о коллективной безопасности, < <http://www.dkb.gov.ru/b/azg.htm> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁰⁸ Устав организации договора о коллективной безопасности, < <http://www.dkb.gov.ru/b/azg.htm> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁰⁹ Устав организации договора о коллективной безопасности, < <http://www.dkb.gov.ru/b/azg.htm> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹¹⁰ Allison R., „Strategic reassertion in Russia's Central Asia policy“, International Affairs 80, 2, 2004, p. 7. <<http://www.asianperspective.org/articles/v33n2-e.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

Pažymėtina, jog KSSO kontekste išsiskiria Rusijos ir Kazachstano bendradarbiavimas, kadangi minėta CA valstybė yra pagrindinis Rusijos partneris regione. Rusijai pavyko susitarti dėl sąlygų ir statuto savo strateginiams objektams Kazachstano teritorijoje (tokių kaip Sary–Šangan bandymų aikštelės, Engelso oro bazės ir Kapustin Jar poligono). Be to, 2004 m. sausį prezidentai V.Putinas ir N.Nazarbajevs sutiko pratęsti Rusijos nuomą svarbiam Baikonūro kosmodromui (iš kurio vyksta 70 proc. Rusijos kosminių skrydžių) iki 2050 metų.¹¹¹ Be to, Rusija ir Kazachstanas sutarė stiprinti dvišalį karinį bendradarbiavimą, įskaitant kazachų gynybos pirkinius iš Rusijos ir parengti planus dėl bendro karinių pajėgų naudojimo Rusijos ir Kazachstano saugumo tikslams.¹¹² R. Allison teigimu, Rusijos specialistai pritaria Rusijos ir Kazachstano karinio politinio aljanso sukūrimui su išsamiais apsaugos nuostatomis.¹¹³ Tačiau svarbu paminėti, jog abi šalys turi neišspręstų problemų pasienio teritorijoje, kurios trukdo dar glaudesnei partnerystei plėtoti. Būtent pasienio kontrolės nebuvimas trukdo tarpšieniniam bendradarbiavimui, taip pat čia randasi nusikalstamos veiklos židiniai. Sienos demarkacinė linija yra neišbaigta ir todėl sienos apsaugos finansavimas yra netinkamas.¹¹⁴

Tačiau Rusijai nepakanka užsitikrinti gerus santykius su viena CA valstybių. Šiuo atveju viso regiono mastu yra labai svarbi sutartis, numatanti sukurti karinį komponentą kovai su tarptautiniu terorizmu ir ekstremizmu. Turima galvoje KSSO kolektyvinės greitojo dislokavimo pajėgos (KGDP) aptariamame regione.¹¹⁵ Taigi, šalys narės patvirtino, kad susidariusioje situacijoje, užtikrinant savo saugumą, jos negali nepaisyti karinio pobūdžio veiksmų.¹¹⁶ Svarbu paminėti ir tai, jog KSS numatyta, kad organizacija teisėtai naudojasi kiekvienos valstybės narės teritorija, siekiant apibrėžtų tikslų ir uždavinių, šiuo atveju kovoti su terorizmo ir ekstremizmo grėsmėmis.¹¹⁷

Rusija, Kazachstanas, Kirgizija ir Tadžikija skyrė atitinkamas pajėgas ir priemones KGDP batalionui, kurį sudaro apie 1300 žmonių. Paskirtas pajėgų vadas ir štabo viršininkas, veikia nuolatinė

---

¹¹¹ Allison R., „Strategic reassertion in Russia's Central Asia policy“, *International Affairs* 80, 2, 2004, p. 12. <<http://www.asianperspective.org/articles/v33n2-e.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].

¹¹² Allison R., „Strategic reassertion in Russia's Central Asia policy“, *International Affairs* 80, 2, 2004, p. 13. <<http://www.asianperspective.org/articles/v33n2-e.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].

¹¹³ Allison R., „Strategic reassertion in Russia's Central Asia policy“, *International Affairs* 80, 2, 2004, p. 12. <<http://www.asianperspective.org/articles/v33n2-e.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].

¹¹⁴ Allison R., „Strategic reassertion in Russia's Central Asia policy“, *International Affairs* 80, 2, 2004, p. 12. <<http://www.asianperspective.org/articles/v33n2-e.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].

¹¹⁵ *Вопросы формирования системы коллективной безопасности*, <<http://www.dkb.gov.ru/g/k.htm>> [žiūrėta 2012-03-01].

¹¹⁶ *Вопросы формирования системы коллективной безопасности*, <<http://www.dkb.gov.ru/g/k.htm>> [žiūrėta 2012-03-01].

¹¹⁷ *Устав организации договора о коллективной безопасности*, <<http://www.dkb.gov.ru/b/azg.htm>> [žiūrėta 2012-03-01].

operatyvinė štabo KGDP grupė, dislokuota Biškeke, Kirgizijoje.¹¹⁸ Pažymėtina, jog Rusija yra dominuojanti finansiškai kaip pagrindinė šių karininių pajėgų rėmėja.¹¹⁹

Visgi, kaip pažymi R. Allison, ryškiausiu Rusijos interesų per KSSO prizmę pavyzdžiu gali būti įvardijamas 2003 m. spalį naujos oro pajėgų bazės (su 500 rusų karių ir 20 orlaivių) atidarymas Kante, Kirgizijoje, kadangi tai buvo pirmoji naujai įkurta Rusijos bazė po SSRS žlugimo.¹²⁰ Teigiama, jog bazė buvo įkurta specialioms operacijoms CA šalyse kovai sausumoje. Rusijos kariškiai teigia, kad bazės strateginis tikslas yra teikti paramą iš oro KSSO greito reagavimo pajėgoms.¹²¹ Visgi šios pajėgos nebūtų veiksmingos kovoje su mažomis partizanų grupėmis ar teroristais kalnuotoje vietovėje. Be to, Rusija bazės personalą renka iš Uralo oro pajėgų ir oro gynybos armijos būstinės Jekaterinburge, o ne iš greitojo reagavimo pajėgų.¹²² Tačiau Kante dislokuoti orlaiviai kartu su rusų naikintuvais, esančiais Dušanbė, Tadžikistane, turi tokias galimybes: jie galėtų atremti oro išpuolius, lydėti sunkiąją karinę ginkluotę ir krovinius lėktuvus bei sunaikinti taikinius, esančius Afganistane ir Pakistane.¹²³

Rusija taip pat vadovauja pajėgoms Tadžikistane. Svarbu paminėti, jog Rusija, sužinojusi, kad JAV siekia plėsti savo karinę prieigą Tadžikistane, po koalicijos bazių Kirgizijoje ir Uzbekistane, aktyviai susirūpino pasiekti galutinį susitarimą dėl ilgalaikio buvimo bazėje.¹²⁴ Šiuo atveju V.Putinas tvirtino, kad bazę reikia pergrupuoti dėl islamo kovotojų Afganistane, o taip pat dėl teroristų Kirgizijoje ir Uzbekijoje.¹²⁵

Pasak, R. Allison, tokie Rusijos politikos CA regiono valstybėse pavyzdžiai patvirtina Rusijos siekį atsverti JAV ir NATO pajėgų interesus.¹²⁶

Apibendrinami pažymėsime, jog KSSO kontekste Rusija gana sėkmingai išlaiko ir didina savo įtaką CA. Įtakos išlaikymas pasireiškia nuolatiniu dominuojančiu vaidmeniu organizacijos institucinėje sąrangoje pagal bendrą visų narių sprendimą dėl proporcingo gyventojų skaičiui šalies atstovavimo

---

¹¹⁸ *Вопросы формирования системы коллективной безопасности*, < <http://www.dkb.gov.ru/g/k.htm> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹¹⁹ Allison R., „Strategic reassertion in Russia's Central Asia policy“, *International Affairs* 80, 2, 2004, p. 7. <<http://www.asianperspective.org/articles/v33n2-e.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹²⁰ Allison R., „Strategic reassertion in Russia's Central Asia policy“, *International Affairs* 80, 2, 2004, p. 11. <<http://www.asianperspective.org/articles/v33n2-e.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹²¹ Allison R., „Strategic reassertion in Russia's Central Asia policy“, *International Affairs* 80, 2, 2004, p. 11. <<http://www.asianperspective.org/articles/v33n2-e.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹²² Allison R., „Strategic reassertion in Russia's Central Asia policy“, *International Affairs* 80, 2, 2004, p. 11. <<http://www.asianperspective.org/articles/v33n2-e.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹²³ Allison R., „Strategic reassertion in Russia's Central Asia policy“, *International Affairs* 80, 2, 2004, p. 11. <<http://www.asianperspective.org/articles/v33n2-e.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹²⁴ Allison R., „Strategic reassertion in Russia's Central Asia policy“, *International Affairs* 80, 2, 2004, p. 11. <<http://www.asianperspective.org/articles/v33n2-e.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹²⁵ Allison R., „Strategic reassertion in Russia's Central Asia policy“, *International Affairs* 80, 2, 2004, p. 12. <<http://www.asianperspective.org/articles/v33n2-e.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹²⁶ Allison R., „Strategic reassertion in Russia's Central Asia policy“, *International Affairs* 80, 2, 2004, p. 12. <<http://www.asianperspective.org/articles/v33n2-e.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

KSSO. Sėkmingas įtakos didinimas pasižymi karinių pajėgų telkimu ir dislokavimu atskirose CA valstybėse su tikslu užtikrinti regioninį stabilumą.

1.2.4. Šanchajaus Bendradarbiavimo Organizacija

Šanchajaus Bendradarbiavimo Organizacija buvo įkurta 2001 m. birželio 15 d. Šanchajuje, Kinijoje. ŠBO įkūrė Rusija, Kinija ir keturios Centrinės Azijos valstybės: Kazachstanas, Kirgizija, Tadžikija ir Uzbekija.¹²⁷ Pažymėtina, jog ŠBO pirmtaku laikomas Šanchajaus penketukas, kuris buvo įsteigtas 1996 m., siekiant išspręsti klausimus dėl sienų tarp Kinijos ir Rusijos, Kazachstano, Kirgizijos bei Tadžikijos.¹²⁸

Nors organizaciją sudaro tik šešios šalys, tačiau teritoriniu aspektu jos užima nemenką pasaulio teritorijos dalį. ŠBO valstybių narių plotas siekia apie 30 mln. 189 tūkst. km, ir tai yra trys penktadaliai Eurazijos ploto, kuriame gyvena ketvirtadalis visų pasaulio gyventojų.¹²⁹

Pagrindiniai deklaruojami ŠBO siekiai yra: 1) stiprinti valstybių narių tarpusavio pasitikėjimą ir kaimynystę; 2) skatinti produktyvų narių bendradarbiavimą politinėje, prekybos ir ekonominėje, mokslo, technologijų ir kultūros srityse, o taip pat švietimo, energetikos, transporto, turizmo, aplinkos apsaugos ir kitose srityse; 3) bendru sutarimu saugoti/ginti taiką, saugumą ir stabilumą regione; ir 4) daryti pažangą, siekiant demokratinės, teisingos ir racionalios naujos tarptautinės bei ekonominės tvarkos.¹³⁰

ŠBO sprendimai priimami valstybių narių Vadovų Taryboje (VVT), kuri renkasi kartą per metus ir be sprendimų priėmimo, teikia patarimus visais organizacijos klausimais. ŠBO valstybių narių Vyriausybės Vadovų Tarybos (VyrVT) metinių susitikimų metu aptariama daugiašalio bendradarbiavimo strategija bei organizacijos prioritetai, sprendžiant esminius ir aktualius ekonominius ar kitokius bendradarbiavimo klausimus. VyrVT tvirtina ir metinį organizacijos biudžetą.¹³¹ Svarbu paminėti, jog iki VVT ir VyrVT posėdžių, veikia įvairių žinybų (saugumo tarybos sekretorių, užsienio reikalų ministrų, gynybos, avarinių situacijų, ekonomikos, transporto, kultūros, švietimo, sveikatos, teisėsaugos institucijų vadovų, aukščiausių ir arbitražo teismų, generalinių prokurorų) susitikimai. Jų

¹²⁷ *Краткие сведения о ШОС*, < <http://www.sectsco.org/RU/brief.asp> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹²⁸ Katz N., M., „Russia and the Shanghai Cooperation Organization: Moscow’s lonely road from Bishkek to Dushanbe“, *Asian perspective*, Vol. 32, No. 3, 2008, p. 183. < <http://www.asianperspective.org/articles/v32n3-h.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹²⁹ *Краткие сведения о ШОС*, < <http://www.sectsco.org/RU/brief.asp> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹³⁰ *Декларация о создании Шанхайской Организации Сотрудничества*, < <http://www.sectsco.org/RU/show.asp?id=83> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹³¹ *Краткие сведения о ШОС*, < <http://www.sectsco.org/RU/brief.asp> > [žiūrėta 2012-03-01].

metu svarstomos atskirų sektorių problemos ir vėliau teikiamos svartyti aukštesnėms institucijoms, t.y. VVT ir VyřVT.¹³² Koordinavimo mechanizmas ŠBO struktūroje yra Nacionalinių valstybių narių koordinatorių Taryba ŠBO VKT. Organizacija turi du nuolat veikiančius organus: sekretoriatą Pekine ir Vykdomąjį regioninės antiteroristinės struktūros komitetą Taškente.¹³³ Šanchajaus Bendradarbiavimo Organizacijoje numatytos dvi darbo kalbos: kinų ir rusų.¹³⁴

Šanchajaus konvencijoje skelbiama, jog ŠBO kaip saugumo organizacijos narių esminis tikslas yra bendromis pastangomis formuoti veiksmingą kovą su terorizmu, separatizmu ir ekstremizmu.¹³⁵ Kovai su minėtomis grėsmėmis sukurta regioninės kovos su terorizmu struktūra su būstine Biškeke. Taip pat ŠBO šalys bendradarbiauja kovojant su neteisėtomis ir nusikalstamomis veiklomis, pavyzdžiui, prekyba ginklais ir narkotikais, nelegalia migracija.¹³⁶

Vertinant Organizacijos valstybių narių galimybes abipusio bendradarbiavimo prekybos ir ekonomikos srityse, pažymima, jog narės tam turi didelį potencialą, tačiau bendradarbiavimas šiose srityse ŠBO kontekste nėra išnaudotas.¹³⁷

Organizacija, stiprindama bendradarbiavimą tarp narių, remiasi abipusio pasitikėjimo, abipusės naudos ir lygybės principais. Taip pat deklaruojami pagarbos kultūrų įvairovei ir bendros plėtros vykdymo siekiai. Užsienio santykių srityje numatyta laikytis atvirumo principo.¹³⁸ Atvirumo principo pagrindu Organizacija skatina dialogą, visų formų bendradarbiavimą su kitomis valstybėmis bei panašiomis tarptautinėmis ar regioninėmis organizacijomis. Be to, ŠBO yra atvira ir naujų narių priėmimui, kurios sutinka su organizacijos bendradarbiavimo tikslais ir uždaviniais. Naujų narių priėmimas vykdomas bendru sutarimu. Taigi, ŠBO siekia užtikrinti regioninį saugumą, kuriam teikia prioritetinę svarbą.¹³⁹

Svarbu pažymėti, jog neoeurazizmo atstovo A. Dugino siūlymu, ŠBO turėtų tapti aljansu, būti transformuota į šių dienų Varšuvos pakto analogą, siekiant pasipriešinti ir atsverti JAV dominavimą. Tačiau V. Putinas paneigė ketinimus paversti šią organizaciją į karinį politinį bloką, pažymėdamas, jog

---

¹³² *Краткие сведения о ШОС*, < <http://www.sectsko.org/RU/brief.asp> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹³³ *Краткие сведения о ШОС*, < <http://www.sectsko.org/RU/brief.asp> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹³⁴ *Шанхайская Конвенция*, < <http://www.sectsko.org/RU/show.asp?id=82> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹³⁵ *Шанхайская Конвенция*, < <http://www.sectsko.org/RU/show.asp?id=82> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹³⁶ *Декларация о создании Шанхайской Организации Сотрудничества*
< <http://www.sectsko.org/RU/show.asp?id=83> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹³⁷ *Декларация о создании Шанхайской Организации Сотрудничества*
< <http://www.sectsko.org/RU/show.asp?id=83> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹³⁸ *Краткие сведения о ШОС*, < <http://www.sectsko.org/RU/brief.asp> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹³⁹ *Декларация о создании Шанхайской Организации Сотрудничества*
< <http://www.sectsko.org/RU/show.asp?id=83> > [žiūrėta 2012-03-01].

ŠBO susikūrė kaip galios atsvara, kurios reikėjo keičiantis tarptautinei pasaulio tvarkai, t.y. nykstant dvipoliškumui.¹⁴⁰

Minėta, jog CA regionas Rusijai svarbus savo energetiniais ištekliais, kuriais pastaruoju metu aktyviai domisi vis daugiau pasaulio valstybių.¹⁴¹ Rusija siekia sukurti ir koordinuoti taip vadinamą „energijos klubą“. Be to, pasisako už modernizaciją transportavimo, finansų ir hidroelektrinių projektuose.¹⁴² Užsitikrindama veiksmų laisvę politiniu, diplomatinio ir ekonominiu aspektais, Maskva siekia išlaikyti CA sritį kaip įtakos sferą ir atsvarą JAV dalyvavimui regiono reikaluose. Taigi, siekdama didinti savo įtaką regione ir išlaikyti šią sritį kaip gyvybiškai svarbią Maskvai, Rusija intensyvina bendradarbiavimą su Kinija.¹⁴³ Rusijos veikla ŠBO kontekste suteikia galimybes ne tik išlaikyti bei didinti įtaką Centrinės Azijos regione, bet ir galimybę stebėti bei netiesiogiai reguliuoti Kinijos įtakos augimą CA valstybių atžvilgiu.¹⁴⁴

Anot M. R. Freire, Rusijos tikslai CA atžvilgiu Šanchajaus Bendradarbiavimo Organizacijos pagrindu derinami minkštos galios metodu, kuris remiasi subalansuotu ir efektyviu požiūriu. Minėto metodo taikymas pasižymi derybų dėl ekonominių susitarimų vykdymu, energetikos projektų kūrimu, veiklos kultūros bei švietimo sektoriuose stiprinimu. Pažymėtina, jog tarptautinio saugumo užtikrinimo pasiekimą Rusija mato susitarimo su Vakarais pasirašymo kontekste, kuriame būtų apibrėžtas Vakarų įsitraukimas į buvusią SSRS erdvę ir kuriam Rusija pritaria, kai būna patogu.¹⁴⁵

Taigi, Rusijai ŠBO yra gyvybiškai svarbi organizacija, siekiant plėsti savo interesų įtaką CA regione. Todėl Maskva skiria ypatingą dėmesį organizacijos stiprinimui, taip pat skatina jos iniciatyva kurti partnerystės tinklą tarp visų integracinių susivienijimų Azijos ir Ramiojo vandenyno regione.¹⁴⁶

---

¹⁴⁰ Mankoff J., *Russian foreign policy – the return of Great Power politics*, Lanham, Maryland: Rowmann & Littlefield, 2011, second edition., p. 205.

<http://books.google.lt/books?id=5J0kFRei8IMC&printsec=frontcover&hl=lt&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false> [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁴¹ Freire M. R., „Russain policy in Central Asia: supporting, balancing, coercing, or imposing?“, *Asian perspective*, Vol. 33, No. 2, 2009, p. 129.

<<http://www.asianperspective.org/articles/v33n2-e.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁴² Russian foreign policy and global security: how Russia defines its International security policy, p. 22.

<http://www.international.gc.ca/arms-arnes/assets/pdfs/Workshop_on_Russian_foreign_policy_and_global_security.pdf> [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁴³ Freire M. R., „Russain policy in Central Asia: supporting, balancing, coercing, or imposing?“, *Asian perspective*, Vol. 33, No. 2, 2009, p. 129.

<<http://www.asianperspective.org/articles/v33n2-e.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁴⁴ Freire M. R., „Russain policy in Central Asia: supporting, balancing, coercing, or imposing?“, *Asian perspective* Vol. 33, No. 2, 2009, p. 129.

<<http://www.asianperspective.org/articles/v33n2-e.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁴⁵ Freire M. R., „Russain policy in Central Asia: supporting, balancing, coercing, or imposing?“, *Asian perspective*, Vol. 33, No. 2, 2009, p. 130.

<<http://www.asianperspective.org/articles/v33n2-e.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁴⁶ *Концепция внешней политики Российской Федерации*,

Rusijos karo doktrinoje nurodyta pagrindinius karinius politinius bendradarbiavimo prioritetus teikti ŠBO valstybėms narėms bei koordinuoti pastangas siekiant kovoti su naujomis karo grėsmėmis bendroje erdvėje.¹⁴⁷

Apibendrinami pažymėsime, jog Rusijos įtakos didinimas CA atžvilgiu ŠBO kontekste pasižymi siekiu atsverti JAV galią ir dominavimą regiono reikaluose per sąjunginių santykių su Kinija prizmę. Svarbu paminėti ir tai, jog bendradarbiavimas su Kinija Maskvai suteikia galimybę stebėti bei įtakoti pastarosios interesus CA valstybėse. Kita vertus, suinteresuotos Kinijos stebimos ir pati Rusija, taip pat CA regionas.

Taigi, vertindami ŠBO efektyvumą, siekiant didinti Rusijos įtaką CA, pažymėsime, jog, viena vertus, šis būdas veiksmingas siekiant pasipriešinti Vakarų įtakai, bet, kita vertus, įtaka regione tenka dalintis su Kinija.

Aptarus NVS, EurAzEs, KSSO ir ŠBO, galima teigti, jog visos šios organizacijos yra Rusijos regioninės politikos instrumentai, siekiant neprarasti bei užsitikrinti vyraujančią vaidmenį Centrinėje Azijoje po SSRS iširimo. Nepaisant to, jog minimos organizacijos įkurtos ne vien tik Maskvos iniciatyva ir vadovaujantis deklaruojamais demokratiniiais valdymo principais, tačiau analizė parodė, kad Rusija yra aktyvi ir dominuojanti valstybė, turinti svarų balsą kiekvienoje organizacijoje. Dominavimas pasireiškia, pavyzdžiui, daugumos turėjimu svarbiausiose institucijose, karinėse dislokuotose pajėgose, taip pat finansiniu organizacijų rėmimo aspektu.

Aptariant Rusijos įtaką CA, pažymėsime, jog NVS, KSSO ir ŠBO kontekste galime kalbėti apie didesnes galimybes įtakoti CA regioną, kadangi NVS atveju su Rusija bendradarbiauja visos penkios regiono šalys, o KSSO ir ŠBO – keturios. Įkurtoje EurAzEs organizacijoje - tik trys. Pažymėtina, jog Kazachstanas, Kirgizija ir Tadžikija yra pasirašiusios bendradarbiavimo sutartis visose organizacijose. Turkmėnistanas dalyvauja tik NVS, o Uzbekija - visose išskyrus EurAzEs, kurioje savo dalyvavimą sustabdė dar 2008 m. Šiuo atveju Rusijai labiausiai naudingas Kazachstano bendradarbiavimas, kuris yra lyderis CA regione ir iš dalies gali įtakoti regiono politiką. Taigi, minimos valstybės aktyvus bendradarbiavimas su Rusija yra vienas iš sėkmingo Maskvos dominavimo regione veiksmų.

Kalbant apie organizacijų teikiamą naudą Rusijos politikai aptariamame regione, pažymėsime, jog KSSO naudinga kaip nuolat aktyviai veikianti organizacija, kurios pagrindu CA valstybėse

---

< <http://kremlin.ru/acts/785> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁴⁷ *Военная доктрина Российской Федерации*, < http://news.kremlin.ru/ref_notes/461 > [žiūrėta 2012-03-01].

dislokuojamos karinės greitojo reagavimo pajėgos, kaip deklaruojama, kovai su terorizmu ir nusikalstama veikla. ŠBO taip pat saugumo organizacija, kurios pagrindiniai deklaruojami prioritetiniai tikslai iš dalies dubliuoja KSSO, tačiau ši organizacija svarbi Rusijai bendradarbiavimo su Kinija kontekste. Nepaisant to, jog abi šalys turi gyvybinių interesų CA regione, tačiau kartu yra pajėgios pasipriešinti Vakarams, kurie tokių interesų turi taip pat regione.

EurAzEs organizacija naudinga kaip siekianti įvairiapusiškos integracijos tarp narių. Tai ne tik ekonominė, bet ir socialinė ir teisinė integracija, kurios pagrindu tikimasi darnaus vystymosi tarp narių, šiuo atveju tarp Rusijos ir CA bei Eurazijos ekonominio bloko sukūrimo su bendra ekonomine erdve, vieninga muitų, pinigų sistema ir t.t.

Taigi, Rusijos įtaka ir vaidmuo CA regione kuriamų tarptautinių organizacijų kontekste pilnai atitinka neourazistų koncepcinius patarimus, visų pirma, siekti neprarasti ir didinti savo dominavimą aptariamoje teritorijoje. Antra, išnaudoti regioną, kaip terpę, kurioje galima priešintis JAV įtakai ir „laimėti“.

2. CENTRINĖS AZIJOS VALSTYBIŲ UŽSIENIO POLITIKOS RUSIJOS ATŽVILGIU LYGINIMAS IR VERTINIMAS

Rusijos vystoma Eurazijos integracija gana plati, apimanti nemažai ekonominių ir saugumo organizacijų: NVS, EurAzEs, KSSO, Muitų Sąjunga, vieninga ekonominė erdvė ir kt.¹⁴⁸ Šių organizacijų pagrindu, CA valstybėms siūlomas intensyvaus bendradarbiavimo su Rusija kelias. Kadangi Kazachstanas, Kirgizstanas, Uzbekistanas, Tadžikistanas bei Turkmėnistanas yra labai skirtingos šalys, tiek savo santykinge galia, tiek ir požiūriu į Rusijos siekį dominuoti regione, tenka kiekvieną aptarti atskirai.

Žlugus SSRS ir nepriklausomu tapusiame Centrinės Azijos regione vis aktyviau reiškiasi interesų turinčios pasaulio galybės. Taigi, svarbu aptarti koku mastu šiame kontekste CA valstybės yra suinteresuotos bendradarbiavimo su Rusija plėtojimu ir kokie veiksniai lemia vienokį ar kitokį kiekvienos šalies požiūrį.

2.1. Kazachstanas

Kazachstanas geografiškai išsidėstęs Centrinės Azijos šiaurėje bei savo plotu užima didžiausią regiono dalį. Pietuose valstybę supa trys regiono kaimynės – Turkmėnija, Uzbekija, Kirgizija, tuo tarpu rytuose ribojasi su Kinija, o šiaurėje ir šiaurės vakaruose turi bendrą sieną su Rusija. Kartu su Uzbekija dalijasi Aralo jūra, o pietvakariuose su Turkmėnija turi išėjimą prie Kaspijos jūros.¹⁴⁹ Kazachstane gyvena 15,5 mln. gyventojų.¹⁵⁰ Pagal gamtinių išteklių atsargas Kazachstano ekonomika vertinama kaip stambiausia visame CA regione.¹⁵¹ Pasaulio mastu pagal naftos ir dujos atsargas valstybei tenka 13 vieta.¹⁵² Taip pat teritorijoje eksploatuojami didžiuliai geležies rūdos, anglies ir spalvotųjų metalų klodai.¹⁵³

Kazachstanas yra unitarinė respublika, šiuo metu vadovaujama prezidento Nursultano Nazarbajevo.¹⁵⁴ Valstybė savo užsienio politikoje vadovaujasi dar 1990 m. to paties prezidento

¹⁴⁸ Назарбаев Н., А., „Евразийский Союз: от идеи к истории будущего“, *Известия*, 2011, spalio 26, < <http://www.evrazes.com/news/publication/view/57> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁴⁹ *Kazakhstan*, < <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/313790/Kazakhstan> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁵⁰ *Kazakhstan*, < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kz.html#top> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁵¹ *Kazakhstan*, < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kz.html#top> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁵² *Kazakhstan*, < <http://www.sectsc.org/EN/Kazakhstan.asp> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁵³ *Kazakhstan*, < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kz.html#top> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁵⁴ *Kazakhstan*, < <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/313790/Kazakhstan> > [žiūrėta 2012-03-01].

subalansuota daugiavektore sistema.¹⁵⁵ Paaiškink plačiau Taigi šalies prioritetais, visų pirma, išlieka bendradarbiavimo tarptautiniu mastu stiprinimas tokiose srityse kaip branduolinio ginklo naudojimo kontrolė, kova su tarptautiniu terorizmu, ekstremizmu, nelegalia narkotikų prekyba.¹⁵⁶ Be to, valstybė siekia vystyti geras kaimynystės santykius ne tik su Rusija, bet ir su Kinija bei konstruktyvią strateginę partnerystę su ES ir JAV.¹⁵⁷ Pažymima, jog Kazachstanui ypatingai svarbus strateginio bendradarbiavimo vystymas su JAV, kuri vertina pastarojo, kaip CA regiono lyderio, galimybes siekiant užtikrinti regioninį stabilumą, saugumą bei energetinį balansą politinės ir ekonominės plėtros kontekste.¹⁵⁸ Kazachstano ir ES bendradarbiavimo pagrindą sudaro Europos šalių geopolitiniai interesai, tačiau aptariamoms CA valstybės oficialus pareiškimas apie siekį bendradarbiauti su ES „Europos kaimynystės“ programos rėmuose rodo, jog Kazachstanas pasiruošęs plėtoti glaudesnius santykiu politinio dialogo pagalba bei priimti ES siūlomas privilegijas.¹⁵⁹

Kalbant apie Kazachstano užsienio politikos tikslus CA regiono atžvilgiu, pirmiausiai, galime pažymėti, jog valstybės prezidentui imponuoja rusų neoeurazizmo atstovo L. Gumiliovo teoriniai samprotavimai apie Eurazijos suvienijimo būtinybę.¹⁶⁰ Taigi vertindamas savo kaip regiono lyderio galimybes, Kazachstanas aktyviai imasi vienytojo vaidmens, vienu svarbiausiu savo užsienio politikos prioritetu numatydamas bendradarbiavimą su CA šalimis.¹⁶¹ Šiame kontekste esminis Kazachstano strategijos tikslas yra saugumo ir stabilumo regione išlaikymas.¹⁶² Nemažiau svarbus ir regioninės ekonominės integracijos proceso skatinimas, šalinant kliūtis prekybai ir investicijoms.¹⁶³ Pažymėtina,

---

¹⁵⁵ *Основные приоритеты внешней политики Республики Казахстан на современном этапе*, < <http://ru.government.kz/documents/publications/page116> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁵⁶ „Приоритеты внешней политики Казахстана остаются неизменными – Назарбаев“, *Zakon*, < <http://www.zakon.kz/99597-prioritety-vneshnejj-politiki.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁵⁷ Приоритеты внешней политики Казахстана остаются неизменными – Назарбаев“, *Zakon*, < <http://www.zakon.kz/99597-prioritety-vneshnejj-politiki.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁵⁸ *Основные приоритеты внешней политики Республики Казахстан на современном этапе*, < <http://ru.government.kz/documents/publications/page116> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁵⁹ *Основные приоритеты внешней политики Республики Казахстан на современном этапе*, < <http://ru.government.kz/documents/publications/page116> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁶⁰ Назарбаев Н., А., „Евразийский Союз: от идеи к истории будущего“, *Известия*, 2011, spalio 26, < <http://www.evrazes.com/news/publication/view/57> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁶¹ *Основные приоритеты внешней политики Республики Казахстан на современном этапе*, < <http://ru.government.kz/documents/publications/page116> > [žiūrėta 2012-03-01].

Приоритеты внешней политики Казахстана остаются неизменными – Назарбаев“, *Zakon*, < <http://www.zakon.kz/99597-prioritety-vneshnejj-politiki.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁶² „Министр иностранных дел Казахстана изложил внешнеполитические приоритеты государства“, *Казахстанская правда*, < <http://kazpravda.kz/c/1335231136> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁶³ *Основные приоритеты внешней политики Республики Казахстан на современном этапе*, < <http://ru.government.kz/documents/publications/page116> > [žiūrėta 2012-03-01].

jog N. Nazarbajevo iniciatyva CA šalys sulaukė koncepcinio pasiūlymo dėl regiono sąjungos steigimo su tikslu plėtoti regiono vystymąsi, nepažeidžiant nacionalinių interesų.¹⁶⁴

Taigi, Kazachstanas, kurio esminis tikslas išlaikyti lyderio vaidmenį CA regione, aktyviai dalyvauja, plėtoja ir kartais inicijuoja bendrus saugumo ir ekonominius projektus su Rusija, kurią vertina kaip pagrindinę sąjungininkę bei partnerę. Tokie santykiai pasižymi abipusiu supratimu ir nauda, ypatingai vertinant Eurazijos vienijimo aspektu.¹⁶⁵ Pažymėtina, jog Kazachstanas dalyvauja tose organizacijose, kurių veikla atitinka jo nacionalinius interesus.¹⁶⁶ Pavyzdžiui, prezidentas pabrėžia, jog svarbūs yra savanoriškumo ir šalių lygybės veiksniai, taip pat kurti bendrą Eurazijos sąjungą skatina ekonominiai interesai.¹⁶⁷

Taigi, visų pirma, prezidento iniciatyva Kazachstane buvo įkurta NVS, siekiant naudoti, ypatingai, ekonominėje integracijoje. Sandraugoje Kazachstano ir Rusijos santykiai tapo varomąja tokios integracijos siekio jėga bei stabilumo pagrindu.¹⁶⁸ Nepaisant nesėkmių organizacijoje, prezidentas ją vertina palankiai, pabrėžiant jos indėlį stiprinant narių tarpusavio santykius.¹⁶⁹ Tuo tarpu, NVS rėmuose įkurtą KSSO, Nazarbajevas vertina kaip pagrindinį saugumo užtikrinimo garantą regione.¹⁷⁰ Anot prezidento, NVS taip pat tikslinga vertinti, kaip naudingos patirties būsimų regioninių projektų kūrimui suteikusių organizaciją.¹⁷¹

Šiuo atveju Kazachstanas išskiria EurAzEs organizaciją, kaip pažangiausią integracinį susivienijimą su muitų sąjungą bei bendrais muitų tarifais.¹⁷² Pažymėtina, jog šios organizacijos rėmuose Kazachstanas kaip ir Rusija, yra suinteresuoti aktyviai skatinti Eurazijos ekonominę

---

¹⁶⁴ *Основные приоритеты внешней политики Республики Казахстан на современном этапе*, < <http://ru.government.kz/documents/publications/page116> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁶⁵ *Высказывания президентовгосударств-участников Договора о коллективной безопасностипо итогам сессии СКБ в Москве*, < <http://www.dkb.gov.ru/c/aze.htm> > [žiūrėta 2012-03-01].

Основные приоритеты внешней политики Республики Казахстан на современном этапе, < <http://ru.government.kz/documents/publications/page116> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁶⁶ *Основные приоритеты внешней политики Республики Казахстан на современном этапе*, < <http://ru.government.kz/documents/publications/page116> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁶⁷ Назарбаев Н., А., „Евразийский Союз: от идеи к истории будущего“, *Известия*, 2011, spalio 26, < <http://www.evrazes.com/news/publication/view/57> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁶⁸ *Основные приоритеты внешней политики Республики Казахстан на современном этапе*, < <http://ru.government.kz/documents/publications/page116> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁶⁹ Назарбаев Н., А., „Евразийский Союз: от идеи к истории будущего“, *Известия*, 2011, spalio 26, < <http://www.evrazes.com/news/publication/view/57> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁷⁰ *Высказывания президентовгосударств-участников Договора о коллективной безопасностипо итогам сессии СКБ в Москве*, < <http://www.dkb.gov.ru/c/aze.htm> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁷¹ Назарбаев Н., А., „Евразийский Союз: от идеи к истории будущего“, *Известия*, 2011, spalio 26, < <http://www.evrazes.com/news/publication/view/57> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁷² *Основные приоритеты внешней политики Республики Казахстан на современном этапе*, < <http://ru.government.kz/documents/publications/page116> > [žiūrėta 2012-03-01].

integraciją.¹⁷³ Taigi, svarbiausiu EurAzEs pasiekimu Nazarbajevs laiko muitų sąjungos įkūrimą, kuris, anot jo, turėtų tapti vienu iš svarbiausių tolimesnio vienijimosi veiksnių, ypač planuojamam Eurazijos ekonominė sąjungos sukūrimui.¹⁷⁴ Taip pat Kazachstanas perspektyviu laiko ir bendros ekonominės erdvės vystymą.¹⁷⁵ Apskritai, Nazarbajevs vertinimu, EurAzEs yra pats sėkmingiausias posovietinės erdvės projektas, kurio dėka gilinama šalių ekonominė, mokslinė, socialinė integracija bei kultūrinė plėtra.¹⁷⁶

Pažymėtina, jog Kazachstano tikslas – patenkinti savo kaip CA regiono lyderio interesus, įtakoja siekius, kuo labiau dominuoti vienijančių organizacijų struktūrose. Tokiu pavyzdžiu galime laikyti prezidento pasiūlymą dėl vykdomųjų Eurazijos ekonominės erdvės institucijų perkėlimo į valstybės sostinę Astaną, remiantis tuo, kad Kazachstanas yra Eurazijos geografinis centras.¹⁷⁷

Kazachstanas taip pat yra aktyvus dalyvis ŠBO, kuri užsitikrina vis reikšmingesnę vaidmenį įtakojant geopolitinę padėtį.¹⁷⁸ Vis dėlto, Nazarbajevs vertinimu sėkmingiausios ir naudingiausios organizacijos yra KSSO, Eurazijos Ekonominė bendrija, Kazachstano, Rusijos ir Baltarusijos Muitų sąjunga.¹⁷⁹ Jų kontekste valstybė tikisi sėkmingai įgyvendinti savo strateginį ekonomiškai tvirtos, stabilios ir visiems naudingos Eurazijos Sąjungos sukūrimą.¹⁸⁰ Pažymėtina ir tai, jog aktyvų Kazachstano įsitraukimą į šių organizacijų veiklą lemia supratimas, kad dalyvavimas integracijos procese apsaugo nuo atsidūrimo pasaulio ekonomikos periferijoje.¹⁸¹

Apibendrinami pažymėsime, jog Kazachstanas Rusijos užsienio politikos atžvilgiu nusiteikęs labai palankiai, kadangi Maskvos veiksmus regione vertina, kaip savo interesų patenkinimo galimybę. Valstybė siekia užsitikrinti dominavimo ir lyderystės statusą regione, lygiai kaip ir Maskva posovietinėje erdvėje. Taigi abiejų valstybių glaudus bendradarbiavimas yra abipusiai naudingas.

---

¹⁷³ Назарбаев Н., А., „Евразийский Союз: от идеи к истории будущего“, *Известия*, 2011, spalio 26, < <http://www.evrazes.com/news/publication/view/57> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁷⁴ Специальная полоса ЕврАзЭС, *Известия*, 2008, sausio 31, Nr. 16, p. 5. < <http://www.evrazes.com/i/data/item7213-2.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁷⁵ Основные приоритеты внешней политики Республики Казахстан на современном этапе, < <http://ru.government.kz/documents/publications/page116> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁷⁶ Специальная полоса ЕврАзЭС, *Известия*, 2010, liepos 27, Nr. 136, p. 8. < <http://www.evrazes.com/i/data/item7283-2.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁷⁷ Назарбаев Н., А., „Евразийский Союз: от идеи к истории будущего“, *Известия*, 2011, spalio 26, < <http://www.evrazes.com/news/publication/view/57> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁷⁸ Основные приоритеты внешней политики Республики Казахстан на современном этапе, < <http://ru.government.kz/documents/publications/page116> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁷⁹ Назарбаев Н., А., „Евразийский Союз: от идеи к истории будущего“, *Известия*, 2011, spalio 26, < <http://www.evrazes.com/news/publication/view/57> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁸⁰ Назарбаев Н., А., „Евразийский Союз: от идеи к истории будущего“, *Известия*, 2011, spalio 26, < <http://www.evrazes.com/news/publication/view/57> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁸¹ Основные приоритеты внешней политики Республики Казахстан на современном этапе, < <http://ru.government.kz/documents/publications/page116> > [žiūrėta 2012-03-01].

Vertinant Kazachstano deklaruojamus užsienio politikos siekius NVS, KSSO, ŠBO, EurAzEs organizacijų kontekste, galime teigti, jog jie sutampa su Rusijos neoeurazistinės politikos tikslais. Valstybė aktyviai pasisako už kuo didesnę ir visapusišką CA regiono integraciją, ypatingai pritardama Eurazijos Sąjungos kūrimui, kaip visiems naudingą projektą.

Taigi, Rusijos siekis dominuoti CA regione per nepriklausomų organizacijų veiklą, Kazachstano valstybei netrukdo. Priešingai, suteikia galimybę ir paramą savo kaip lyderio interesų tenkinimui, aktyviai bendradarbiaujant šių, regioną vienijančių, organizacijų pagrindu.

2.2. Kirgizstanas

Kirgizstano respublika yra Centrinės Azijos pietryčiuose ir pagal savo plotą užima ketvirtąją vietą regione.¹⁸² Bendrą sieną valstybė turi su Kazachstanu šiaurėje bei šiaurės vakaruose, tuo tarpu pietryčių pusėje ribojasi su Kinija, pietuose su Tadžikistanu bei vakaruose su Uzbekistanu.¹⁸³ Kirgizstane gyvena 5,4 mln. gyventojų.¹⁸⁴ Šalis nėra turtinga gamtiniais ištekliais (svarbiausias gamtinis turtas – vanduo¹⁸⁵), dominuoja žemės ūkio sektorius. Pagrindiniai žemės ūkio produktai – medvilnė, tabakas, vilna ir mėsa.¹⁸⁶ Iš jų eksportuojami – tik tabakas ir medvilnė.¹⁸⁷

Kirgizstano respublika turi vienerius įstatymų leidybos rūmus – parlamentą.¹⁸⁸ Šiuo metu šalies prezidentas – Almazbekas Atambajevas.¹⁸⁹ Kirgiziją su Rusija sieja tvirti ir draugiški, istoriškai susiklostę santykiai tokiose srityse kaip prekyba, ekonomika, kultūra, mokslas. Taip pat vystomas aktyvus technologijų, humanitarinis bei karinis bendradarbiavimas. Be to, abi valstybės sieja rusų kalbos, kuri turi oficialų statusą Kirgizijoje, plėtojimas.¹⁹⁰ Pažymėtina, jog abiejų šalių vadovai palaiko Rusijos įmonių, kaip „Gazprom“ ir RAO „EES Rusija“ veiklą Kirgizijoje.¹⁹¹ Taip pat aktyviai pasisako

---

¹⁸² *Central Asia*, < https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/wfbExt/region_cas.html > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁸³ *Encyclopædia Britannica, Kyrgyzstan*, < <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/326091/Kyrgyzstan> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁸⁴ *Kyrgyzstan*, < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kg.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁸⁵ *Кыргызстан*, < <http://www.sectso.org/RU/Kyrgyzstan.asp> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁸⁶ *Kyrgyzstan*, < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kg.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁸⁷ *Encyclopædia Britannica, Kyrgyzstan*, < <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/326091/Kyrgyzstan> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁸⁸ *Encyclopædia Britannica, Kyrgyzstan*, < <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/326091/Kyrgyzstan> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁸⁹ *Президент Кыргызской Республики*, < <http://www.president.kg/ru/categories/4d78bed37d5d2e0bd5000012> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁹⁰ *Совместное заявление Президента Российской Федерации В.Путина и Президента Кыргызской Республики К.Бакиева*, < <http://www.dkb.gov.ru/e/azcs.htm> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁹¹ *Совместное заявление Президента Российской Федерации В.Путина и Президента Кыргызской Республики К.Бакиева*, < <http://www.dkb.gov.ru/e/azcs.htm> > [žiūrėta 2012-03-01].

už tolesnį tarpusavio santykių glaudų plėtojimą, ypatingai siekiant užtikrinti CA regioninį stabilumą bei saugumą. Šiuo tikslu sutariama dėl bendros kovos su terorizmu, ekstremizmu, nelegalia narkotikų prekyba bei organizuotu nusikalstamumu būtinybės. Taigi, Kirgizstanas pritaria tolesniam aktyvaus bendradarbiavimo su Rusija skatinimui regioninių organizacijų – NVS, EurAzEs, KSSO, ŠBO – veikloje.¹⁹²

Buvęs Kirgizijos prezidentas K. Bakijevas aktyviai palaikė šalies poziciją dalyvauti KSSO veikloje, vertindamas šią organizaciją kaip stabilumo užtikrinimo garantą regione, kadangi ji gali suteikti tinkamą atkirtį, kovojant su pagrindine regionui kylančia terorizmo grėsme. Teigiamai K. Bakijevo buvo vertinama ir Šanchajaus Bendradarbiavimo organizacija, pažymint jos unikalumą bei teikiamą ekonominio vystymosi ir saugumo naudą regionui.¹⁹³

Pastaruoju metu Kirgizstanas aktyviai reiškia paramą KSSO. Pažymima, jog aptariamai valstybei ypatingai pasitikėjimą kelia kolektyvinio saugumo Sutartyje, pasirašytoje 1992 m. gegužę, esantis 4 straipsnis, kuris analogiškai NATO sutarties 5 straipsniui skelbia bendrą šalių narių apsaugą, jei vienai iš jų kyla grėsmė iš svetimų valstybės, tokią agresiją traktuojant kaip išpuolį prieš visas KSSO valstybes.¹⁹⁴

Kalbant apie EurAzEs organizaciją, Kirgizija taip pat pasisako už tolesnės integracijos vystymą, ypač skatinant laisvosios prekybos erdvės sukūrimą. Apskritai Kirgizija šią organizaciją vertina kaip svarbiausią instituciją, integruojant NVS šalis nares.¹⁹⁵ Šiuo atveju Kirgizija vienu svarbiausių prioritetinių tikslų EurAzEs rėmuose yra numachiusi prisijungimą prie Muitų sąjungos ir vieningos ekonominės erdvės.¹⁹⁶ Taip pat esant sunkiai finansinei situacijai šalyje, Kirgizija tikisi gauti EurAzEs antikrizinio fondo paramą.¹⁹⁷

Apibendrinami pažymėsime, jog Kirgizijai kaip nedidelei ir neturtingai valstybei bendradarbiavimas su Rusija yra gyvybiškai naudingas tiek ekonomikos vystymo, tiek ir saugumo

---

¹⁹² Совместное заявление Президента Российской Федерации В.Путина и Президента Кыргызской Республики К.Бакиева, < <http://www.dkb.gov.ru/e/azcs.htm> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁹³ Из интервью Президента Кыргызской Республики К. Бакиева агентству РИА Новости 21 февраля 2008 года, < <http://www.dkb.gov.ru/c/azo.htm> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁹⁴ Договор о Коллективной безопасности, < <http://www.mid.ru/nsrnsng.nsf/3a813e35eb116963432569ee0048fdbe/7b26f92ab3bc6b0843256b0b0027825a?OpenDocument> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁹⁵ Специальная полоса ЕврАзЭС, *Известия*, 2008, sausio 31, Nr. 16, p. 5. < <http://www.evrazes.com/i/data/item7213-2.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁹⁶ „Интеграция в развитии — ЕврАзЭС Таможенный союз, Единое экономическое пространство“, *Известия*, < <http://www.evrazes.com/i/data/item7535-2.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁹⁷ „Интеграция в развитии — ЕврАзЭС Таможенный союз, Единое экономическое пространство“, *Известия*, < <http://www.evrazes.com/i/data/item7535-2.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

užsitikrinimo aspektais. Taigi, šalis palankiai vertina visų keturių regioninių organizacijų veiklą ir teikiamą naudą, o taip pat aktyviai pasisako dėl tolesnės visapusės integracijos skatinimo jų pagrindu.

Taigi, Rusijos užsienio politiką regione Kirgizstanas vertina kaip naudingą sėkmingo vystymosi ir stabilumo užsitikrinimo garantą.

2.3. Uzbekistanas

Uzbekistanas geografiškai išsidėstęs regiono centre ir pagal savo plotą užima trečiąją vietą.¹⁹⁸ Valstybė ribojasi su visomis kitomis CA šalimis: šiaurėje bei šiaurės vakaruose su Kazachstanu, rytuose ir pietryčiuose su Kirgizija ir Tadžikija, pietvakariuose su Turkmėnistanu. Taip pat turi bendrą sieną pietuose su Afganistanu.¹⁹⁹ Uzbekistane gyvena 28,4 mln. gyventojų.²⁰⁰ Pažymėtina, jog valstybė pasaulyje užima antrąją vietą pagal medvilnės eksportą, ketvirtąją vietą pagal aukso atsargų kiekį, o pagal dujų gavybos rodiklius Uzbekistanas patenka į pasaulio dešimtuką.²⁰¹ Pastaruoju metu aptariama CA šalis siekia palaipsniui mažinti priklausomybę nuo „baltojo aukso“ (medvilnės kultūros) vystymo, vietoj to, įvairindama žemės ūkio gamybą, bei eksploatuodama mineralinius ir naftos rezervus.²⁰²

Uzbekija yra respublika su dvejais įstatymų leidžiamaisiais rūmais: Senatu ir įstatymų leidybos rūmais.²⁰³ Valstybės prezidentas – Islamas Karimovas.²⁰⁴ Užsienio politikoje Uzbekistanas, visų pirma, siekia visapusiškos integracijos į pasaulinę bendruomenę, kurioje galėtų tikėtis tarptautinio politinio bendradarbiavimo ekonominėse, kultūros, mokslo technologijų ir kitose srityse. Šiam tikslui įgyvendinti valstybė numato efektyvų dvišalių ir daugiašalių diplomatinių santykių panaudojimą.²⁰⁵ Pažymėtina, jog vienas svarbiausių užsienio politikos uždavinių Uzbekistanui yra taikos ir stabilumo palaikymas tiek regione, tiek ir pasaulyje.²⁰⁶ Šiuo tikslu šalis aktyviai dalyvauja tarptautinių organizacijų veikloje. Pasauliniu mastu tai JTO, ESBO, tuo tarpu regioniniu – Centrinės Azijos regiono

---

¹⁹⁸ *Central Azia*, < https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/wfbExt/region_cas.html > [žiūrėta 2012-03-01].

¹⁹⁹ *Encyclopædia Britannica, Uzbekistan*, < <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/621059/Uzbekistan> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁰⁰ *Uzbekistan*, < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/uz.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁰¹ *Узбекистан*, < <http://www.sectso.org/RU/Uzbekistan.asp> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁰² *Uzbekistan*, < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/uz.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁰³ *Encyclopædia Britannica, Uzbekistan*, < <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/621059/Uzbekistan> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁰⁴ *Биография*, < http://www.press-service.uz/#ru/content/glava_gosudarstva/biografiya/ > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁰⁵ *Цели и задачи внешнеполитического курса Республики Узбекистан*, < http://mfa.uz/rus/mej_sotr/vneshnyaya_politika/ > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁰⁶ *Цели и задачи внешнеполитического курса Республики Узбекистан*, < http://mfa.uz/rus/mej_sotr/vneshnyaya_politika/ > [žiūrėta 2012-03-01].

šalių santykiuose.²⁰⁷ Taip pat šiuo metu šalis su Rusija bendradarbiauja trijose posovietinėje erdvėje veikiančiose organizacijose: NVS, KSSO ir ŠBO.²⁰⁸

Bendradarbiavimo su Rusija minėtų organizacijų kontekste Uzbekija, pirmiausiai, siekia prisidėti prie taikos ir stabilumo užtikrinimo Centrinės Azijos regione, paverčiant jį stabilia saugumo zona. Taigi valstybė pasisako už konfliktų ir nesutarimų reguliavimo modelį, paremtą diplomatinėmis priemonėmis. Pažymėtina, jog šalis taip pat siekia visuomenės ir ekonomikos modernizavimo, prekybinių bei ekonominių santykių vystymo su kitomis pasaulio šalimis.²⁰⁹ Šalies prezidentas pabrėžia, jog dabartinės globalizacijos sąlygomis norint efektyviai išspręsti įvairius ekonominius klausimus, o taip pat užtikrinti stabilumą regione, būtina integruotis ir kooperuotis.²¹⁰

Dalyvaudamas NVS organizacijos veikloje, Uzbekistanas remia ekonominės integracijos gilinimą. Valstybė iš Sandraugos tikisi verslo procesų koordinavimo, siekiant optimalaus socialinio ekonominio lygio užtikrinimo šalyse narėse.²¹¹

Svarbu paminėti, jog aktyviausiai Uzbekija reiškiasi ŠBO veikloje, akcentuodama regioninio saugumo svarbą. Valstybės veiksmus nemenkai įtakoja kaimynystės ryšiai su Afganistanu, kuriame karas tęsiasi jau 30 metų. Labiausiai baiminamasi neramumų plitimo į CA regioną.²¹² Pažymėtina, jog Uzbekija yra sukūrusi taikos iniciatyvinę grupę „6+3“, kurios pagrindinis tikslas – taikiomis priemonėmis spręsti problemas Afganistane.²¹³

Apibendrinant galime teigti, jog Uzbekija kaip pakankamai turtinga gamtiniais ištekliais valstybė, tenkindama savo interesus, siekia kuo didesnės integracijos į pasaulinę tarptautinę bendruomenę. Rusiją vertina kaip tokios bendruomenės dalį ir todėl bendradarbiauja ribotai, t. y. tiek, kiek mano esant reikalinga. Pavyzdžiui, kaimynystė su nesaugiu Afganistanu lemia tai, jog valstybei išlieka naudingas bendradarbiavimas saugumo organizacijų ribose. Kitais žodžiais tariant, Uzbekistanas nėra aktyvus Rusijos vykdomos užsienio politikos CA regione šalininkas.

---

²⁰⁷ Развитие международных связей, < <http://www.gov.uz/ru/helpinfo/international> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁰⁸ Uzbekistan, < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/uz.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁰⁹ Цели и задачи внешнеполитического курса Республики Узбекистан, < http://mfa.uz/rus/mej_sotr/vneshnyaya_politika/ > [žiūrėta 2012-03-01].

²¹⁰ Выступление Президента Республики Узбекистан И.А.Каримова на 10-м заседании Совета глав государств-членов ШОС в Ташкенте 11 июня 2010 года, < http://mfa.uz/rus/mej_sotr/uzb_mejd_org/shos/vistup_shos/ > [žiūrėta 2012-03-01].

²¹¹ Участие Республики Узбекистан в Содружестве Независимых Государств (СНГ), < http://mfa.uz/rus/mej_sotr/uzb_mejd_org/uzbekistan_sng/ > [žiūrėta 2012-03-01].

²¹² Выступление Президента Республики Узбекистан И.А.Каримова на 10-м заседании Совета глав государств-членов ШОС в Ташкенте 11 июня 2010 года, < http://mfa.uz/rus/mej_sotr/uzb_mejd_org/shos/vistup_shos/ > [žiūrėta 2012-03-01].

²¹³ Выступление Президента Республики Узбекистан И.А.Каримова на 10-м заседании Совета глав государств-членов ШОС в Ташкенте 11 июня 2010 года, < http://mfa.uz/rus/mej_sotr/uzb_mejd_org/shos/vistup_shos/ > [žiūrėta 2012-03-01].

2.4. Tadžikistanas

Tadžikistano valstybės teritorija užima mažiausią Centrinės Azijos regiono dalį.²¹⁴ Šalis ribojasi tik su dviem CA valstybėmis: šiaurėje su Kirgizija, šiaurės vakaruose ir vakaruose turi bendrą sieną su Uzbekija. Rytuose ribojasi su Kinija, o pietinėje dalyje su Afganistanu.²¹⁵ Tadžikistane gyvena 7,7 mln. gyventojų.²¹⁶ Tadžikistanas pagal tenkantį BVP vienam gyventojui, vertinamas kaip neturtingiausia valstybė iš visų buvusiųjų Sovietų Sąjungos šalių.²¹⁷ Medvilnė, kurios gamybą atidžiai stebi ir kontroliuoja vyriausybė, yra svarbiausia augalininkystės sritis.²¹⁸

Tadžikija yra respublika su dvejais įstatymų leidybos rūmais: Nacionaline ir Atstovų asamblėjomis.²¹⁹ Šiuo metu valstybės prezidentas yra Emomalis Rachmonas.²²⁰ Šalis su Rusija bendradarbiauja visų keturių regioninių organizacijų diskurse: NVS, KSSO, ŠBO ir EurAzEs.²²¹

Prezidentas Emomalis Rachmonas EurAzEs ekonominę organizaciją vertina teigiamai, kadangi joje išvelgia potencialias integracinio vystymosi perspektyvas.²²² Pasak Eurazijos Ekonominės Bendrijos generalinio sekretoriaus, Tadžikistanas yra aktyvus organizacijos narys.²²³ Šiuo atveju svarbiausia valstybės užduotis – kuo efektyviau panaudoti vandens energetinius resursus elektros energijos gamybai, nes valstybė turi didžiulį hidroenergetinį potencialą.²²⁴ Tadžikai kartu su rusais pastatytė didžiausia NVS erdvėje hidroelektrinė stotis Sangtudinskaja 1. Buvusio Rusijos prezidento D. Medvedevo teigimu, šis projektas ilgam susiejo abi valstybes.²²⁵

Pažymėtina, jog Tadžikistano vyriausybė sėkmingą bendradarbiavimą EurAzEs organizacijoje ir vertina ją kaip galimybę užtikrinti stabilumą ir ekonominį augimą.²²⁶ Taigi EurAzEs organizacijoje valstybė aktyviai dirba vystydamas daugiašalius santykius bei siekdamas kaip galima greičiau

²¹⁴ *Tajikistan*, < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ti.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

²¹⁵ *Tajikistan*, < <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/581047/Tajikistan> > [žiūrėti 2012-03-01].

²¹⁶ *Tajikistan*, < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ti.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

²¹⁷ *Tajikistan*, < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ti.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

²¹⁸ *Tajikistan*, < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ti.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

²¹⁹ *Tajikistan*, < <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/581047/Tajikistan> > [žiūrėti 2012-03-01].

²²⁰ *О президенте*, < http://www.president.tj/rus/dar_borai_prezident.htm > [žiūrėta 2012-03-01].

²²¹ *Tajikistan*, < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ti.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

²²² Специальная полоса ЕврАзЭС, *Известия*, 2008, sausio 31, Nr. 16, p. 5.

< <http://www.evrazes.com/i/data/item7213-2.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

²²³ Генеральный секретарь ЕврАзЭС Мансуров Т., „Интеграция – приоритет развития Таджикистана“, *Известия*, 2009, spalio 15, Nr. 191, p. 7. < <http://www.evrazes.com/i/data/item7218-2.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

²²⁴ Генеральный секретарь ЕврАзЭС Мансуров Т., „Интеграция – приоритет развития Таджикистана“, *Известия*, 2009, spalio 15, Nr. 191, p. 7. < <http://www.evrazes.com/i/data/item7218-2.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

²²⁵ Генеральный секретарь ЕврАзЭС Мансуров Т., „Интеграция – приоритет развития Таджикистана“, *Известия*, 2009, spalio 15, Nr. 191, p. 7. < <http://www.evrazes.com/i/data/item7218-2.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

²²⁶ „Интеграция в развитии — ЕврАзЭС Таможенный союз, Единое экономическое пространство“, *Известия*, < <http://www.evrazes.com/i/data/item7535-2.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

prisijungti prie muitų sąjungos.²²⁷ Be to, siekiant stiprinti tarpusavio ryšius tarp organizacijos narių, nemažiau svarbus – kultūrinių ir humanitarinių ryšių plėtojimas.²²⁸

KSSO šalies prezidentas pritaria įkurtų kolektyvinių greitojo reagavimo pajėgų kūrimui, nes tik tokiu būdu mato galimybę aktyviai kovoti su pagrindinėmis grėsmėmis (terorizmu, ekstremizmu, nelegalia narkotikų prekyba ir kt.) bei užsitikrinti, kad Afganistano Talibano kovotojai neįsiveržtų į šalį. Taigi Tadžikistanas suinteresuotas tolesne rusų 201-osios karinių pajėgų bazės buvimu, kurioje apmokami ir tadžikų kariai.²²⁹ Minėtoje bazėje vyksta kariniai apmokymai, kovojant su teroristų ir ekstremistų išpuoliais.²³⁰

ŠBO – vienas svarbiausių Tadžikijos politikos tikslų. Tarpusavio santykių vystymas su jos narėmis, ypatingai sekasi juos plėtoti su Kinija. Po sudaryto Tadžikijos ir Kinijos sutarimo, skelbiančio draugystę ekonominiuose santykiuose, tarpusavio kaimyninis bendradarbiavimas įgavo naują pagreitį ir šalis pradėjo vystyti svarbius tarpvalstybinius strateginius projektus.²³¹ Pažymėtina, jog siekdama stiprinti savo įtaką regione, Kinijos valdžia ŠBO rėmuose išskyrė ilgalaikius paskolų kreditus, įskaitant ir Tadžikijai.²³²

Prezidento pranešime, skirtame Tadžikistano pirmininkavimo NVS progai, teigiama jog valstybė sieks, visų pirma, palaikyti tolesnę organizacijos plėtrą, gerų kaimyninių santykių stiprinimą ir ekonominį bendradarbiavimą.²³³ Tadžikija NVS vertina kaip galimybę vystyti humanitarinį bendradarbiavimą, priešintis terorizmui, ekstremizmui, nepakantumui ir ksenofobijai, bei imtis bendrų veiksmų, kovojant su pasauline finansine krize.²³⁴

Apibendrinant galima teigti, jog Tadžikistanui yra svarbus bendradarbiavimas su Rusija, todėl ji aktyviai dalyvauja visose regioninių organizacijų veiklose. Pažymėtina, jog ypatingai palankiai šalis vertina EurAzEs organizaciją, nes ji gali ją išnaudoti, vystant reikšmingus hidroenergetinius projektus.

---

²²⁷ Специальная полоса ЕврАзЭС, *Известия*, 2010, liepos 27, Nr. 136, p. 8.

< <http://www.evrazes.com/i/data/item7283-2.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

²²⁸ „Интеграция в развитии — ЕврАзЭС Таможенный союз, Единое экономическое пространство“, *Известия*, < <http://www.evrazes.com/i/data/item7535-2.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

²²⁹ *Высказывания президентовгосударств-участников Договора о коллективной безопасностипо итогам сессии СКБ в Москве*, < <http://www.dkb.gov.ru/c/aze.htm> > [žiūrėta 2012-03-01].

²³⁰ *О начале проведения 2-го этапа командно-штабного учения Коллективных сил оперативного реагирования ОДКБ в Республике Таджикистан*, < <http://www.mamf.ru/news/news/newst.htm> > [žiūrėta 2012-03-01].

²³¹ *Торгово-экономические отношения Республики Таджикистан со странами дальнего и ближнего зарубежья и международными организациями*, < <http://www.mfa.tj/index.php?node=article&id=17> > [žiūrėta 2012-03-01].

²³² *Торгово-экономические отношения Республики Таджикистан со странами дальнего и ближнего зарубежья и международными организациями*, < <http://www.mfa.tj/index.php?node=article&id=17> > [žiūrėta 2012-03-01].

²³³ *Послание Президента Республики Таджикистан Главам государств СНГ*,

< <http://www.mfa.tj/index.php?node=article&id=614> > [žiūrėta 2012-03-01].

²³⁴ *Концепция председательства Республики Таджикистан в Содружестве Независимых Государств в 2011 году*, < <http://www.mfa.tj/index.php?node=article&id=615> > [žiūrėta 2012-03-01].

Taigi, Rusijos užsienio politika valstybės atžvilgiu gali būti vertinama kaip naudinga abejoms valstybėms.

2.5. Turkmėnistanas

Turkmėnistanas antroji pagal dydį Centrinės Azijos šalis.²³⁵ Šiaurės vakaruose ribojasi su Kazachstanu, šiaurėje ir rytuose – su Uzbekistanu, o pietryčiuose turi bendrą sieną su Afganistanu, pietuose – su Iranu. Vakaruose valstybės krantus skalauja Kaspijos jūra.²³⁶ Turkmėnistane gyvena 5 mln. gyventojų.²³⁷ Turkmėnistanas turtingas nafta ir gamtinėmis dujomis, randamos Kaspijos jūroje. Pažymėtina, jog pagal dujų atsargas pasaulyje šalis užima penktąją vietą, tačiau intensyvų dujų eksportavimą slopina dujų vamzdynų trūkumas už šalies teritorijos ribų. Padėtį blogina ir tai, jog didžiąją dalį vamzdynų kontroliuoja Rusija, kuri atsisako eksportuoti Turkmėnijos dujas į ekonomiškai išsivysčiusias šalis.²³⁸

Taigi, Turkmėnijos vystymuisi labai svarbūs įvairūs projektai, suteikiantis galimybes atsiriboti nuo Rusijos dominavimo dujų sektoriuje. Pažymėtina, jog šalies vyriausybė aktyviai stengiasi plėsti dujų eksporto maršrutus ir kuo labiau atsiriboti nuo Rusijos vamzdynų tinklo.²³⁹ Visgi nemažai problemų sudaro neišspręsti ginčai tarp Rusijos, Kazachstano, Turkmėnijos, Irano ir Azerbaidžano dėl Kaspijos jūros dugno ribų. Šie nesutarimai riboja tarptautines investicijas į vamzdynus bei naujų dujų telkinių eksploatavimą.²⁴⁰ 2010 m. šalyje pradėjus veikti naujiems dujų vamzdynų maršrutams į Kiniją ir šiaurės Iraną, iš dalies, buvo apriboras Rusijos kontroliuojamų turkmėnų dujų eksporto monopolis.²⁴¹ Ateityje Turkmėnija tikisi naujų energetinių jungčių ir su ES šalimis.²⁴²

Valstybė turi problemų ne tik energetikos sektoriuje. Aukštas korupcijos lygis lemia spragas Turkmėnijos valstybinės sienos apsaugoje. Ši problema išties aktuali, nes Turkmėnistanas

---

²³⁵ *Central Asia*, < https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/wfbExt/region_cas.html > [žiūrėta 2012-03-01].

²³⁶ *Encyclopædia Britannica, Turkmenistan*, < <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/610152/Turkmenistan> > [žiūrėta 2012-03-01].

²³⁷ *Turkmenistan*, < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tx.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

²³⁸ *Turkmenistan Facts*, < <http://travel.nationalgeographic.com/travel/countries/turkmenistan-facts/> > [žiūrėta 2012-03-01].

²³⁹ *Turkmenistan*, < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tx.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁴⁰ *Turkmenistan Facts*, < <http://travel.nationalgeographic.com/travel/countries/turkmenistan-facts/> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁴¹ *Turkmenistan*, < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tx.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁴² *Ориентирсы остаются прежним: благо народа, процветание страны, укрепление мира*, < <http://tdh.gov.tm/?id=4449> > [žiūrėta 2012-03-01].

apibūdinamas kaip tranzitinė narkotikų platinimo šalis (narkotikų kelias veda iš Afganistano į Rusijos ir Vakarų Europos rinkas).²⁴³

Turkmėnijos respublika turi vieną įstatymų leidybos institucija – Asamblėja.²⁴⁴ Šiuo metu valstybės prezidentas – Gurbangulis Berdimuhamedovas.²⁴⁵ Atsižvelgiant į istorinį Turkmėnistano neutralumo principą, šalis ir toliau jo laikosi savo užsienio politikoje, nedalyvaudama jokiose tarptautinėse karinėse organizacijose.²⁴⁶ Taigi Turkmėnistano užsienio politikos prioritetai – taikus bendradarbiavimas ir gera kaimynystė.²⁴⁷ Valstybė siekia palaikyti taiką pasaulyje ir stabilumą Centrinėje Azijoje ir Kaspijos baseino šalyse.²⁴⁸ Pažymėtina, jog strateginiu Turkmėnistano prioritetu išlieka daugiašalis bendradarbiavimas su JTO.²⁴⁹ Prezidento Bedrimuchamedovo teigimu, JTO dėka galima išsaugoti ir palaikyti taiką ir jėgos pusiausvyrą pasaulyje.²⁵⁰ Taip pat Turkmėnistanas pasisako už nepolitizuotą ekonominio bendradarbiavimo principą, kuris padeda vystyti lygiateisiškus ir naudingus ryšius CA regione.²⁵¹

Taigi su Rusija Turkmėnija bendradarbiauja tik NVS organizacijos pagrindu, asocijuotos narės teisėmis (nuo 2012 metų pirmininkauja šiai organizacijai²⁵²).²⁵³ Tačiau ateityje ketinama įsijungti ir ŠBO organizacijos veiklą.²⁵⁴

Šiuo metu dalyvavimas NVS organizacijos veikloje Turkmėnijai svarbus, siekiant pagrindinių užsienio politikos tikslų: aktyviai prisidėti prie saugumo ir stabilumo stiprinimo regioniniu bei tarpregioninių lygmenimis. Šiems tikslams įgyvendinti valstybė siūlo sukurti daugiašales NVS šalių

---

²⁴³ *Turkmenistan*, < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tx.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁴⁴ *Encyclopædia Britannica*, *Turkmenistan*, < <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/610152/Turkmenistan> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁴⁵ *Turkmenistan*, < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tx.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁴⁶ *Ориентиры остаются прежним: благо народа, процветание страны, укрепление мира*, < <http://tdh.gov.tm/?id=4449> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁴⁷ *Приоритеты политики лидера нации – в центре внимания прессы*, < http://cci.gov.tm/ru/index.php?option=com_content&view=article&id=1116:2012-03-02-14-16-54&catid=38:-2011 > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁴⁸ *Ориентиры остаются прежним: благо народа, процветание страны, укрепление мира*, < <http://tdh.gov.tm/?id=4449> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁴⁹ *Приоритеты политики лидера нации – в центре внимания прессы*, < http://cci.gov.tm/ru/index.php?option=com_content&view=article&id=1116:2012-03-02-14-16-54&catid=38:-2011 > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁵⁰ *Ориентиры остаются прежним: благо народа, процветание страны, укрепление мира*, < <http://tdh.gov.tm/?id=4449> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁵¹ *Ориентиры остаются прежним: благо народа, процветание страны, укрепление мира*, < <http://tdh.gov.tm/?id=4449> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁵² *Решение Совета глав государств о председательстве в Содружестве Независимых Государств*, < <http://www.cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3155> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁵³ *Turkmenistan*, < <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tx.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁵⁴ *Туркменистан активизирует своё участие в СНГ и ШОС*, < <http://www.regnum.ru/news/polit/1486169.html> > [žiūrėta 2012-03-01].

narių politines konsultacijas, aktyviau dirbti su organizacijos narėmis, įgyvendinant nusiginklavimą. Be to, Turkmėnija pasisako už prevencinę diplomatiją, įtraukiant visas Centrinės Azijos šalis ir regioninį JTO centrą.²⁵⁵

Iš NVS valstybė siekia ekonominės naudos. Turkmėnistanas tikisi pagalbos, plėtojant žemės ūkio ir pramonės šakas, ypač susijusias su energetiniu sektoriumi. Taigi šalis aktyviai bendradarbiauja su NVS narėmis, siekiant užtikrinti saugų energetinių resursų tiekimą ir patikimumą tarptautinėje energetikos rinkoje. Atsinaujinantys energijos šaltiniai dar yra vienas iš prioritetinių valstybės uždavinių NVS bendradarbiavimo kontekste.²⁵⁶ NVS transporto srityje, Turkmėnija kelia vieną iš svarbiausių uždavinių – išnaudoti geležinkelio galimybes Kazachstanas–Turkmėnija–Iranas, optimizuojant transporto srautus Eurazijos erdvėje. Taip pat pasitelkus automobilių ir vandens transporto rūšis, vystyti transporto susisiekimo tinklą Centrinės Azijos, Kaspijos, Juodosios ir Baltijos jūros regionuose.²⁵⁷

Apibendrinami pažymėsime, jog Turkmėnija, kuri turi dideles gamtinių dujų atsargas, Rusijos užsienio politiką savo atžvilgiu vertina, kaip sau nenaudingą. Šalis su Maskva bendradarbiauja tik NVS organizacijos veikloje. Pagrindinis tikslas – užtikrinti energetinį saugumą ir nepriklausomumą. Noras įsijungti į ŠBO, gali būti vertinamas, ne vien tik siekiu didinti stabilumą regione, bet ir poreikiu vystyti tarpusavio santykius su Kinija, kuri padėtų sumažinti Rusijos dominavimą CA.

Taigi, ribotas Turkmėnijos bendradarbiavimas su Rusija per NVS organizaciją, rodo, kad šalis nenusiteikusi paklusti Maskvos „diktatui“. Be to, valstybė ieško būdų dar labiau atsiriboti nuo Rusijos įtakos, ypač, siekiant energetinio sektoriaus nepriklausomybės. Taigi, Turkmėnija Rusijos užsienio politiką vertina, kaip valstybės interesus, varžančią politiką ir intensyviai ieško sprendimų šiai problemai spręsti. Tai rodo savarankiškos energetinių resursų eksportavimo plėtojimas į naujas Kinijos, Irano ir Europos Sąjungos rinkas.

2.6. Lyginamoji analizė

Atskirai aptarus ir įvertinus visų penkių CA valstybių požiūrį ir nuostatas į Rusijos užsienio politiką, galima teigti:

- 1) Kiekviena šalis Rusijos siūlomus bendradarbiavimo būdus priima ir vertina skirtingai;

---

²⁵⁵ Концепция председательства Туркменистана в Содружестве Независимых Государств в 2012 году, < <http://cis.minsk.by/page.php?id=19033> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁵⁶ Концепция председательства Туркменистана в Содружестве Независимых Государств в 2012 году, < <http://cis.minsk.by/page.php?id=19033> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁵⁷ Концепция председательства Туркменистана в Содружестве Независимых Государств в 2012 году, < <http://cis.minsk.by/page.php?id=19033> > [žiūrėta 2012-03-01].

2) Kazachstano, Kirgizstano, Uzbekistano, Tadžikistano ir Turkmėnistano Rusijos užsienio politikos regione skirtingą vertinimą lemia skirtingi valstybių vidaus ir užsienio interesai bei kiekvienos valstybės santykinė galia.

3) Kirgizstanas ir Tadžikistanas kaip mažiausios bei gamtiniais ištekliais skurdžiausios valstybės, labiausiai yra suinteresuotos bendradarbiavimo su Rusija plėtojimu. Abi šalys aktyviai dalyvauja NVS, KSSO, ŠBO ir EurAzEs organizacijų veikloje, kurią vertina kaip palankią ekonominiam vystymuisi bei saugumo ir stabilumo užsitikrinimui.

4) Uzbekistanas ir Turkmėnistanas, gamtiniais ištekliais turtingos šalys, bendradarbiavimą vykdo ne visose organizacijose. Šalys siekdamos savo interesus, kovoja dėl didesnio politinio savarankiškumo tarptautinėje bendruomenėje ir ieško naujų partnerių bei rinkų. Gamtinėmis dujomis turtingiausias Turkmėnistanas, Rusijos užsienio politiką vertina kaip sau nenaudingą ir todėl dalyvauja tik NVS organizacijos veikloje, kurioje prioritetiniu tikslu numato energetinio saugumo ir nepriklausomumo stiprinimą. Taip pat numatomas prisijungimas prie ŠBO, gali būti vertinamas ne kaip bendradarbiavimo su Rusija stiprinimas, bet kaip siekis atsverti jos įtaką CA, kadangi šioje organizacijoje svarų balsą turi Kinija. Gamtinėmis dujomis taip pat turtingas Uzbekistanas, tačiau kaimynystės ryšiais susaistytas su nesaugiu Afganistanu, yra priverstas laviruoti tarp Rusijos ir saugumo interesų. Todėl Uzbekistanui Rusijos užsienio politika naudinga, siekiant užsitikrinti saugumą, todėl valstybė nedalyvauja tik ekonominėje EurAzEs organizacijoje.

4) Kazachstano valstybės santykinė galia didžiausia, lyginant su kitomis CA regiono šalimis. Svarbiausi valstybės užsienio politikos tikslai yra lyderystė regione bei jo suvienijimas. Taigi, šaliai – labai svarbi Rusijos parama, ko pasėkoje, Kazachstano ir Rusijos bendradarbiavimas yra aktyviausias. Todėl Kazachstanas itin palankiai vertina Rusijos užsienio politiką Centrinėje Azijoje, kuri tik padeda įgyvendinti prioritetinius jo siekius.

5) Rusijos, vykdomą integracinę užsienio politiką per regionine organizacijas, palankiausiai vertina Kazachstanas, Kirgizstanas ir Tadžikistanas, o mažiausiai palankiai vertina Uzbekistanas ir Turkmėnistanas. Pastarosios valstybės siekia kuo didesnio savarankiškumo tarptautinėje politikoje. Svarbu pažymėti, jog savarankiškumo siekia ir Kazachstanas, tačiau jo interesams bendradarbiavimas su Rusija ne mažiau svarbu nei su kitomis pasaulio didžiosiomis valstybėmis.

6) Visos penkios valstybės savo užsienio politikose prioritetiniais tikslais įvardija taiką ir stabilumą tiek regiono, tiek ir valstybiniu lygmenimis, todėl visos daugiau ar mažiau yra įsitraukusios į bendradarbiavimą su Rusija. Vis dėlto, kiekviena šalis turi skirtingą supratimą apie integraciją saugumo aspektu. Pavyzdžiui, Kazachstanas saugumo ir stabilumo užtikrinimo regione galimybę išvelgia per

CA valstybių vienijimą su Rusijos pagalba. Tadžikistanas pritaria Rusijos įsikišimui, sprendžiant saugumo problemas šalies viduje. Valstybė palankiai vertina savo teritorijoje KSSO dislokuotas greitojo reagavimo pajėgas, kadangi pačiai sunkiai sekasi kovoti su nelegalia narkotikų prekyba ir kitomis grėsmėmis saugumui. Rusijos parama suinteresuota ir Uzbekija, dėl nesaugios kaimynystės su Afganistanu. Priešingai, Turkmėnistanas, vadovaudamasis neutraliteto principu ir pasisako už taikos užtikrinimą diplomatinio ir nusiginklavimo būdu. Taip pat pasisako už CA valstybių ir JTO kooperavimąsi šioms problemoms spręsti.

7) Regiono ekonominės integracijos su Rusija labiausiai siekia Kazachstanas, Kirgizstanas ir Tadžikistanas, kuriems tokia integracija gyvybiškai naudinga. Uzbekistanas bei Turkmėnistanas nėra aktyviai pasisakantys už ekonominę integracijos politiką, todėl nedalyvauja ir EurAzEs organizacijoje.

8) Taigi, vertinant CA kaip regiono požiūrį į Rusijos politiką, atskirai saugumo ir ekonominiu aspektais, matyti, jog palankiausiai vertinami Maskvos kaip dominuotojos veiksmai, kurie yra nukreipti į saugumo bei stabilumo užtikrinimą. Tuo tarpu ekonominės integracijos kontekste ne visos valstybės palankiai vertina Rusijos siekį dominuoti, ypač gamtiniais ištekliais turtingi Turkmėnistanas ir Uzbekistanas, kurie siekia didesnio savarankiškumo.

3. EUROPOS SAJUNGOS RUSIJOS POLITIKOS CENTRINĖJE AZIJOJE VERTINIMAS

Europos Sąjungos santykiai su Rusija užima prioritetinę sritį užsienio politikoje, kadangi su Rusija yra sudaryta strateginė partnerystė.²⁵⁸ Tarpusavio santykiai yra paremti 1997 m. Partnerystės ir bendradarbiavimo susitarimu (PBS), susitarimo galiojimas trunka 10 metų, vėliau sutartis pratęsiama automatiškai.²⁵⁹ Abipusiai santykiai paremti PBS, remiasi demokratijos idėjomis, žmogaus teisių klausimais, ekonomikos ir teisinės valstybės rinkos principais.²⁶⁰

Nuo 2010 m. ES ir Rusijos Strateginės partnerystės pavadinimas pasikeitė į Partnerystę modernizavimui.²⁶¹ Kaip nurodo 2003 m. ES saugumo strategija, Rusija yra svarbi geopolitinė veikėja saugumo srityje.²⁶² Energetinis saugumas tarp ES ir Rusijos taip pat užima svarbią vietą, nes Rusija viena iš pagrindinių energetinių išteklių tiekėjų.²⁶³

Rengiant veiksmų programas ir nustatant strategijas Europos Parlamentas tiesiogiai nedalyvauja.²⁶⁴ Europos Parlamentas turi teisę ir dažnai pareiškia savo nuomonę Rusijos atžvilgiu dėl energetikos ir žmogaus teisių klausimais.²⁶⁵ EP ragina ES ir Rusija aktyviau bendradarbiauti demokratijos vystyme, teismų sistemos veikime, kovoje su korupcija, o taip pat paragino „energetikos ir energijos tiekimo saugumo reglamentus taikyti ES ir Rusijai“.²⁶⁶

Po penktosios Europos Sąjungos plėtros Centrinės Azijos šalys savo svarbios ES šalims.²⁶⁷ Priartėjusi ES suteikia galimybę užmegzti glaudžius santykius tarp ES ir CA šalių.²⁶⁸

Iki 2006 m. Europos Sąjungos ir Centrinės Azijos šalių bendradarbiavimas vyko per nepriklausomų valstybių pagalbos programą (TACIS).²⁶⁹ Programos tikslas skatinti perėjimą prie

---

²⁵⁸ *Rusijos Federacija*, < http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/relations/article_7241_lt.htm > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁵⁹ *Rusijos Federacija*, < http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/relations/article_7241_lt.htm > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁶⁰ *Rusijos Federacija*, < http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/relations/article_7241_lt.htm > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁶¹ *Joint Statement on the Partnership for Modernisation EU-Russia Summit 31 May-1 June 2010*, < http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/er/114747.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁶² *European security strategy*, < <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁶³ *Rusijos Federacija*, < http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/relations/article_7241_lt.htm > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁶⁴ *Rusijos Federacija*, < http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/relations/article_7241_lt.htm > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁶⁵ *Rusijos Federacija*, < http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/lt/FTU_6.4.2.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁶⁶ *Rusijos Federacija*, < http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/lt/FTU_6.4.2.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁶⁷ *Central Asia DCI indicative programme 2011-2013*, p. 7. < http://eeas.europa.eu/central_asia/docs/2010_ca_mtr_en.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁶⁸ *Central Asia DCI indicative programme 2011-2013*, p. 7. < http://eeas.europa.eu/central_asia/docs/2010_ca_mtr_en.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

rinkos ekonomikos, stiprinti demokratiją ir teisinės valstybės principus Centrinėje Azijoje ir Rytų Europoje.²⁷⁰

Europos Sąjunga su Centrinės Azijos šalimis yra sudariusi dvi strategijas.²⁷¹ Esminis strategijų principas taikiu tarpusavio bendradarbiavimu pasiekti stabilumą ir gerovę CA. Europos Sąjungos Vadovų Tarybos nutarimu 2007 m., birželio mėn., buvo priimta „Strategija naujai glaudesnei partnerystei su Centrine Azija“.²⁷² Strategijos tikslas atnaujinti tarpusavio bendradarbiavimo santykius su Centrinės Azijos šalimis.²⁷³ Vieni iš svarbiausių ES strateginių interesų yra CA regiono saugumas ir stabilumas.²⁷⁴ Strategija numato Europos Sąjungos šalių ir EK politinius tikslus bei veiklos užduotis CA regione.²⁷⁵ ES, EK ir CA pasirašytoje strategijoje įsipareigojo glaudžiai bendradarbiauti septyniose svarbiausiose srityse.²⁷⁶ Vadinamieji „septyni blokai“ apima šias sritis: visapusišką demokratizaciją, investicijas į mokslą, ekonominę plėtrą, energetikos ryšių stiprinimą, gamtosaugą, regiono saugumą ir stabilumą bei kultūrinį dialogą.²⁷⁷ Daugiausiai dėmesio iš minėtų sričių ES skiria švietimui, gamtosaugai ir teisėtvarakai.²⁷⁸ Centrinėje Azijoje ES nusiteikusi vystyti dvišalį ir regioninį bendradarbiavimą.²⁷⁹ Europos Sąjungos interesai CA susiję su energijos resursais, kadangi ES stengiasi mažinti energetinę priklausomybę nuo Rusijos.²⁸⁰ ES siekia diversifikuoti savo energijos aprūpinimą, todėl yra suinteresuota CA regiono energetiniu saugumu.²⁸¹

Antroji ES strategija tai Europos Komisijos regioninės strategijos pagalbos CA dokumentas 2007–2013 m.²⁸² Šis dokumentas nustato EK ir penkių CA šalių bendradarbiavimo darbotvarkę,

---

²⁶⁹ Regional cooperation in Central Asia, < http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/regional-cooperation-central-asia/index_en.htm > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁷⁰ Tacis programme (2000-2006),

<http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/eastern_europe_and_central_asia/r17003_en.htm> [žiūrėta 2012-03-01].

²⁷¹ Regional cooperation in Central Asia, < http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/regional-cooperation-central-asia/index_en.htm > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁷² *European Union and Central Asia: strategy for a new partnership,*

< http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/EU_CtrlAsia_EN-RU.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁷³ Regional cooperation in Central Asia, < http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/regional-cooperation-central-asia/index_en.htm > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁷⁴ *European Union and Central Asia: strategy for a new partnership,*

< http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/EU_CtrlAsia_EN-RU.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁷⁵ Regional cooperation in Central Asia, < http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/regional-cooperation-central-asia/index_en.htm > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁷⁶ Ten pat.

²⁷⁷ Ten pat.

²⁷⁸ Ten pat.

²⁷⁹ *The EU and Central Asia: Strategy for a New Partnership,*

< <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/07/st10/st10113.en07.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁸⁰ Ten pat.

²⁸¹ Ten pat.

²⁸² *European Community regional strategy paper for assistance to Central Asia for the period 2007-2013,*

< http://eeas.europa.eu/central_asia/rsp/07_13_en.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

dokumentas yra strategijos papildymas.²⁸³ Esminės sritys kurias tikimasi vystyti EK iniciatyva CA yra: energetika, transportas, gamtosauga, sienų apsauga bei kova su narkotikų prekyba, švietimas ir mokslas.²⁸⁴ 2007–2013 EK siekdama stiprinti bendradarbiavimą su Centrinės Azijos šalimis yra nustačiusi 750 mln., eurų biudžetą.²⁸⁵ Nuo 2007 m. ES ir CA bendradarbiavimas yra paremtas Vystomojo bendradarbiavimo priemone (DCI), kuri nurodo ES bendradarbiavimo gaires CA šalyse.²⁸⁶

3.1. Europos Komisijos vertinimas

Centrinėje Azijoje iš visų siekiančių ją įtakoti geopolitinių jėgų labiausiai išsiskiria Rusija, kadangi ji yra buvusi regiono kolonistė.²⁸⁷ Sovietų valdymo laikotarpis Centrinės Azijos šalyse sustiprino ekonominę integraciją regioniniu lygiu, sukūrė integruotas regiono transporto sistemas, sureguliuavo energetikos ir gamtinių išteklių valdymą.²⁸⁸ Sovietmečio laikotarpis užmezgė glaudžius CA šalių ryšius su Rusija ir likusiomis Sovietų Sąjungos respublikomis, kurių tarpusavio ryšiai iki šiol išliko stiprūs.²⁸⁹ „Šis palikimas turi savo teigiamus ir neigiamus aspektus: teigiamas, nes ilgą laiką Rusija ir Centrinė Azija sugyveno bendros kalbos palikimą, kultūrą, istoriją ir bendros priklausomybės jausmą. Neigiama tai, nes ji apima politiškai jautrius klausimus ir kultūrinės interpretacijas apie kolonisto ir kolonizuotojo santykius“.²⁹⁰ Todėl teigiama, kad Rusijos ir Centrinės Azijos santykiai yra gana sudėtingi, abi pusės labai jautriai ir emociškai suvokia tarpusavio santykius.²⁹¹ Nors Rusijos

---

²⁸³ Regional cooperation in Central Asia, < http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/regional-cooperation-central-asia/index_en.htm > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁸⁴ Ten pat.

²⁸⁵ *EC 2007-2013 regional assistance strategy for Central Asia*, < <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/07/st10/st10113.en07.pdf> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁸⁶ Regional cooperation in Central Asia, < http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/regional-cooperation-central-asia/index_en.htm > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁸⁷ Emerson M., Boonstra J., Hasanova N., Laruelle M., Peyrouse S., „Into EurAsia - Monitoring the EU's Central Asia Strategy“, *EUCAM report*, 2010, p. 36.

< http://www.eucentralasia.eu/fileadmin/user_upload/PDF/Final_Report/EUCAM-Final-Report.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁸⁸ *European Community Regional Strategy Paper for Assistance to Central Asia for the period 2007-2013*, < http://eeas.europa.eu/central_asia/rsp/07_13_en.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁸⁹ Ten pat.

²⁹⁰ Emerson M., Boonstra J., Hasanova N., Laruelle M., Peyrouse S., „Into EurAsia - Monitoring the EU's Central Asia Strategy“, *EUCAM report*, 2010, p. 36.

< http://www.eucentralasia.eu/fileadmin/user_upload/PDF/Final_Report/EUCAM-Final-Report.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁹¹ Emerson M., Boonstra J., Hasanova N., Laruelle M., Peyrouse S., „Into EurAsia - Monitoring the EU's Central Asia Strategy“, *EUCAM report*, 2010, p. 36.

< http://www.eucentralasia.eu/fileadmin/user_upload/PDF/Final_Report/EUCAM-Final-Report.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

užsienio politikos kryptis dažnai orientuojasi į imperijos palikimą, tačiau praktikoje Rusijos veikla CA yra paremta daugiau praktiniais išskaičiavimais, susijusiais su ekonominiais ir saugumo interesais.²⁹²

Centrinės Azijos šalys aktyviai palaiko dvišalius santykius su Rusija, atsižvelgiant į pastarosios įtakingus regiono interesus politinėje, ekonominėje ir socialinėje veikloje.²⁹³ Kita vertus, anot strategijos, CA šalys siekdamos išsaugoti savo nepriklausomybę ir suverenitetą pasiruošusios vystyti bendradarbiavimą su Kinija, JAV, Europos Sąjunga ir Iranu.²⁹⁴ CA šalių bendradarbiavimas su ES yra strateginis tikslas.²⁹⁵ ES pateikimas į energetikos rinką sustiprintų CA pozicijas derybose su Kinija ir Rusija bei pakeltų energijos kainas.²⁹⁶

Teigiama, kad Rusijos įtaka Centrinės Azijos politikos formavime tampo intensyvesnė nuo 2000 m.²⁹⁷ „Maskvos gebėjimas pasirinkti negu daryti spaudimą elitui jo politiniam teisėtumui ir kultūrinėms vertybėms yra svarbus veiksnys, kuris suteikia galimybę ir toliau dominuoti CA“.²⁹⁸ CA Azijos šalių valdymo režimams Rusija yra pagrindinis atskaitos taškas, kadangi CA vadovų nedomina nei Vakarų parlamentinė sistema nei kinų vienpartiškas.²⁹⁹

Rusijos pagrindiniai uždaviniai CA regione yra politinė įtaka, saugumo klausimai ir dalyvavimas ekonomikoje ypač regiono dujų ir naftos eksporte.³⁰⁰

CA regiono saugumo klausimas užima svarbią vietą, todėl kovos su terorizmu stiprinimas vaidina reikšmingą vaidmenį.³⁰¹ Remiantis ataskaita, Rusijos ir CA regiono bendradarbiavimas organizuojamas daugiausia per KSSO.³⁰² Teigiama, jog neskaitant jos kolektyvinės strategijos rengimo kovai su terorizmu ir narkotikų prekyba KSSO yra vienintelė regioninė organizacija turinti pakankamai svarų

---

²⁹² Laruelle M., „Russia in Central Asia: Old History, new challenges?“, *EUCAM Working paper*, 2009, september, No. 03, p. 11. < http://www.eucentralasia.eu/fileadmin/user_upload/PDF/Working_Papers/WP3-EN.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁹³ *European Community Regional Strategy Paper for Assistance to Central Asia for the period 2007-2013*, < http://eeas.europa.eu/central_asia/rsp/07_13_en.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁹⁴ Ten pat.

²⁹⁵ Azarch L., „Europe's energy partnership with Central Asia is not viable“, < <http://www.euractiv.com/energy/europe-energy-partnership-central-asia-viable/article-186987> > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁹⁶ Ten pat.

²⁹⁷ Emerson M., Boonstra J., Hasanova N., Laruelle M., Peyrouse S., „Into EurAsia - Monitoring the EU's Central Asia Strategy“, *EUCAM report*, 2010, p. 36. < http://www.eucentralasia.eu/fileadmin/user_upload/PDF/Final_Report/EUCAM-Final-Report.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁹⁸ Laruelle M., „Russia in Central Asia: Old History, new challenges?“, *EUCAM Working paper*, 2009, september, No. 03, p. 11. < http://www.eucentralasia.eu/fileadmin/user_upload/PDF/Working_Papers/WP3-EN.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

²⁹⁹ Emerson M., Boonstra J., Hasanova N., Laruelle M., Peyrouse S., „Into EurAsia - Monitoring the EU's Central Asia Strategy“, *EUCAM report*, 2010, p. 36. < http://www.eucentralasia.eu/fileadmin/user_upload/PDF/Final_Report/EUCAM-Final-Report.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁰⁰ Ten pat.

³⁰¹ *European Community Regional Strategy Paper for Assistance to Central Asia for the period 2007-2013*, < http://eeas.europa.eu/central_asia/rsp/07_13_en.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁰² Emerson M., Boonstra J., Hasanova N., Laruelle M., Peyrouse S., „Into EurAsia - Monitoring the EU's Central Asia Strategy“, *EUCAM report*, 2010, p. 38. < http://www.eucentralasia.eu/fileadmin/user_upload/PDF/Final_Report/EUCAM-Final-Report.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

karinį potencialą.³⁰³ Kolektyvinės greitojo dislokavimo pajėgos CA sudaro apie 4000 Rusijos ir CA valstybių karių, kurie yra apmokyti ir gali atlikti intervenciją realiuoju laiku, numanoma, kad jų skaičius bus padidintas iki 15tūkst.³⁰⁴ CA šalys atlieka buferinės zonos vaidmenį Rusijai kovojant prieš terorizmą ir narkotikų prekybą.³⁰⁵ Vidinė ir išorinė terorizmo grėsmė skatina CA valstybes burtis į regionines organizacijas, tokias kaip ŠBO, bei Rusijos dominuojamą KSSO su antiterorizmo centru Almatoje.³⁰⁶ Rusija nebeturi vienvaldės dominuojančios valstybės statuso CA regione.³⁰⁷ ES strategija nurodo, kad regione KSSO yra atsvara ŠBO, kurioje vadovaujantį vaidmenį atlieka Kinija su Pekine įkurtu sekretoriatu, bei regionine kovos su terorizmu struktūra Taškente.³⁰⁸ Pastaraisiais metais per ŠBO Kinija vysto dvišalius bei regioniniu lygiu paremtus strateginius saugumo ir energetikos interesus.³⁰⁹

Ekonominė ir finansų krizė sustiprino Rusijos įtaką kaimyninėse šalyse.³¹⁰ Nors Rusijos rublio ir valiutų atsargos sumažėjo, CA valstybės nukentėjo dar labiau.³¹¹ Todėl, pasak pranešimo, Kremlius nusprendė įsteigti stabilizacijos fondą sudarantį 10 mlrd., JAV dol., padėti savo kaimynams.³¹² Remiantis ES regioniniu strategijos dokumentu, EurAzEs susiduria su sunkumais mėginant kurti laisvos prekybos zoną tarp šalių narių.³¹³ Kita vertus ekonominė ir prekybos politika vis labiau derinama šioje sistemoje.³¹⁴ Rusija daug investuoja į CA energetikos infrastruktūrą, fiksuojamos didžiulės įplaukos į Uzbekijos, Tadžikijos, Kirgizijos rinkas.³¹⁵ Nepaisant vyravimo CA energetikoje, Rusijos prekyba su CA apima ir kitas svarbias sritis urano gavybą, elektros gamybą, statybą, telekomunikacijas, transportą, geležinkelius, bankus, karinius pramoninius kompleksus ir žemės ūkio

---

³⁰³ Ten pat.

³⁰⁴ Ten pat.

³⁰⁵ Ten pat.

³⁰⁶ *European Community Regional Strategy Paper for Assistance to Central Asia for the period 2007-2013*, < http://eeas.europa.eu/central_asia/rsp/07_13_en.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁰⁷ Emerson M., Boonstra J., Hasanova N., Laruelle M., Peyrouse S., „Into EurAsia - Monitoring the EU's Central Asia Strategy“, *EUCAM report*, 2010, p. 39.

< http://www.eucentralasia.eu/fileadmin/user_upload/PDF/Final_Report/EUCAM-Final-Report.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁰⁸ *European Community Regional Strategy Paper for Assistance to Central Asia for the period 2007-2013*, < http://eeas.europa.eu/central_asia/rsp/07_13_en.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁰⁹ Ten pat.

³¹⁰ Emerson M., Boonstra J., Hasanova N., Laruelle M., Peyrouse S., „Into EurAsia - Monitoring the EU's Central Asia Strategy“, *EUCAM report*, 2010, p. 37.

< http://www.eucentralasia.eu/fileadmin/user_upload/PDF/Final_Report/EUCAM-Final-Report.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

³¹¹ Ten pat.

³¹² Emerson M., Boonstra J., Hasanova N., Laruelle M., Peyrouse S., „Into EurAsia - Monitoring the EU's Central Asia Strategy“, *EUCAM report*, 2010, p. 38.

< http://www.eucentralasia.eu/fileadmin/user_upload/PDF/Final_Report/EUCAM-Final-Report.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

³¹³ *European Community Regional Strategy Paper for Assistance to Central Asia for the period 2007-2013*, < http://eeas.europa.eu/central_asia/rsp/07_13_en.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

³¹⁴ Ten pat.

³¹⁵ Ten pat.

verslo sektorius.³¹⁶ Kazachstano pagrindiniai energetikos sektoriaus ekonominiais partneriai yra Kinija ir Rusija.³¹⁷ Rusija pagrindinė Uzbekijos prekybos partnerė, sudaranti daugiau nei ketvirtadalį visų užsienio įplaukų.³¹⁸ Be to, Rusija yra antra pagal dydį Kirgizijos prekybos partnerė po Kinijos, tačiau išlieka didžiausia Tadžikijos partnere, nustumdama Kiniją į antrą vietą.³¹⁹ Nepaisant didelių Rusijos investicijų CA šalys nori diversifikuoti išorinius santykius ir prisijungti prie pasaulinės rinkos.³²⁰ Remiantis pranešimu, visuose prekybos sektoriuose Centrinėje Azijoje Kinija aplenks Rusiją.³²¹ Rusija skiria daug dėmesio energijos sektoriui, tačiau patiria Kinijos konkurenciją, kaip įrodymas naftos vamzdynas ir dujotiekiai iš Kazachstano į Kiniją ir 2009 m., gruodį atidarytas dujotiekis iš Turkmėnijos į Kiniją per Uzbekiją ir Kazachiją.³²² Pasak ES regioninės strategijos, pasaulio prekybos organizacija yra visų penkių CA šalių tikslas.³²³

Tadžikija buvusi Vakarų valstybių rėmėja kovoje su teroru yra linkusi bendradarbiauti su Rusija, Kinija ir Iranu.³²⁴ Minėtos šalys pasiruošusios suteikti politinę paramą bei investuoti į šalies ūkį.³²⁵ ES strategijoje pažymima, jog ES investicijos Tadžikistane yra beveik nereikšmingos, dėl neaiškios teisėkūros ir fiskalinės sistemos, viešojo administravimo silpnumo, infrastruktūros trūkumo didelio korupcijos lygio šalyje.³²⁶

Anot Laubsch, Turkmėnistanas yra labiau priklausomas nuo Rusijos, negu ES, todėl kad Rusija turi ne tik energetinių interesų, bet ir geopolitinių.³²⁷ Pasak eksperto Kinija bus pagrindinis Rusijos konkurentas Turkmėnijoje, nes abi šalys turi geopolitinių interesus ir išplėtotus santykius su šia

---

³¹⁶ Emerson M., Boonstra J., Hasanova N., Laruelle M., Peyrouse S., „Into EurAsia - Monitoring the EU's Central Asia Strategy“, *EUCAM report*, 2010, p. 37.

< http://www.eucentralasia.eu/fileadmin/user_upload/PDF/Final_Report/EUCAM-Final-Report.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

³¹⁷ *European Community Regional Strategy Paper for Assistance to Central Asia for the period 2007-2013*,

< http://eeas.europa.eu/central_asia/rsp/07_13_en.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

³¹⁸ Emerson M., Boonstra J., Hasanova N., Laruelle M., Peyrouse S., „Into EurAsia - Monitoring the EU's Central Asia Strategy“, *EUCAM report*, 2010, p. 37.

< http://www.eucentralasia.eu/fileadmin/user_upload/PDF/Final_Report/EUCAM-Final-Report.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

³¹⁹ Ten pat.

³²⁰ *European Community Regional Strategy Paper for Assistance to Central Asia for the period 2007-2013*,

< http://eeas.europa.eu/central_asia/rsp/07_13_en.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

³²¹ Emerson M., Boonstra J., Hasanova N., Laruelle M., Peyrouse S., „Into EurAsia - Monitoring the EU's Central Asia Strategy“, *EUCAM report*, 2010, p. 37.

< http://www.eucentralasia.eu/fileadmin/user_upload/PDF/Final_Report/EUCAM-Final-Report.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

³²² Emerson M., Boonstra J., Hasanova N., Laruelle M., Peyrouse S., „Into EurAsia - Monitoring the EU's Central Asia Strategy“, *EUCAM report*, 2010, p. 37.

< http://www.eucentralasia.eu/fileadmin/user_upload/PDF/Final_Report/EUCAM-Final-Report.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

³²³ *European Community Regional Strategy Paper for Assistance to Central Asia for the period 2007-2013*,

< http://eeas.europa.eu/central_asia/rsp/07_13_en.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

³²⁴ Ten pat.

³²⁵ Ten pat.

³²⁶ Ten pat.

³²⁷ Laubsch M., „Expert: Turkmenistan is unreliable partner for Nabucco“, < <http://www.euractiv.com/energy/eus-central-asia-policy-confused-says-expert-news-494343> > [žiūrėta 2012-03-01].

šalimi.³²⁸ Laubsch teigia, kad Kinijos įtaką per ateinančią dešimtmetį išaugs, Rusijos sumažės, o ES koncepcija gali būti ignoruojama dėl jos mažo pasisekimo.³²⁹ Melvin teigia, kad ES Centrinėje Azijoje turi skirtis nuo kitų tarptautinių veikėjų, (Rusijos ir Kinijos), kurios suinteresuotos išlaikyti *status quo* šiame regione.³³⁰ Anot Melvin, šių šalių didėjanti įtaka kelia rimtą grėsmę ES demokratijos skatinimo procesui, todėl ES regione gali išsiskirti iš kitų regiono veikėjų pateikusi teigiamą savo viziją Centrinėje Azijoje paremtą modernizacijos ir reformų principais.³³¹

Pasak Laruelle, „kol kas Rusija ilsisi ant savo sovietinio palikimo laurų, naudodamasi savo įtaka politiniu, ekonominiu, kultūriniu ir individualiu lygiu, bet matomai nenujaučianti poreikio atnaujinti savo įtakos strategiją, kad ji galėtų sustiprinti savo kaip pagrindinės veikėjos poziciją CA ateinančiais dešimtmečiais.“³³² Tokiu būdu, pasak Laruelle, Rusija rizikuoja būti priversta ateityje ieškoti partnerių regione, juo labiau, kad augantis Kinijos buvimas CA sukels papildomų problemų Rusijai.³³³

Apibendrinant pažymėsime, jog Rusijos interesai CA turi istorinį pamatą, kurį pakeisti yra be galo sunku. Išišknijęs Rusijos ir CA istorinis bendrumas lemia jų tarpusavio artimus ryšius. Be to, būdamas ekonomiškai silpnos Kirgizija, Tadžikija, iš dalies ir Uzbekija, dėl skolų yra priverstos susieti, o neretai ir parduoti strateginius energetinius sektorius Rusijai. Taip pat kaimynystė su Afganistanu CA šalims kelia nuolatinę grėsmę saugumui, o Rusijos dėka joms užtikrinamas saugumas ir stabilumas. Tačiau jį gaudamos, šalys priverstos aukoti savo suverenumą gynybos srityje, nes siekdama apsaugoti CA regioną Rusija yra įsteigusi savo karines bazes Kirgizijoje, Tadžikijoje. Rusijos dominavimas CA jau dabar patiria konkurenciją iš Kinijos, numanoma, kad ateityje Kinija stiprėdama ekonomiškai ir kariniu lygiu toliau stiprins įtaka regione ir sudarys rimtą galios atsvarą CA.

3.2. Lietuvos politikos apžvalgininkų vertinimas žiniasklaidoje

Neourazizmo geopolitinė koncepcija skelbia Rusijos kaip vienintelės pasaulio galybės išskirtinumą, Vakarų vertybių atmetimą ir priešpriešą atlantizmui.³³⁴ Remiantis A. Duginu laikomu žymiausiu neourazizmo atstovu, didžiausiais Rusijos priešais laikomos jūrinės anglosaksiškos šalys,

---

³²⁸ Ten pat.

³²⁹ Ten pat.

³³⁰ Melvin N, J., „Building stronger ties in Central Asia“, < <http://www.euractiv.com/enlargement/building-stronger-ties-central-asia/article-162930> > [žiūrėta 2012-03-01].

³³¹ Ten pat.

³³² Laruelle M., „Russia in Central Asia: Old History, new challenges?“, *EUCAM Working paper*, 2009, september, No. 03, p. 11. < http://www.eucentralasia.eu/fileadmin/user_upload/PDF/Working_Papers/WP3-EN.pdf > [žiūrėta 2012-03-01].

³³³ Ten pat.

³³⁴ Zapolskis M., „Rusijos geopolitika: tarp atlantizmo ir neourazizmo (I)“, < <http://www.geopolitika.lt/?artc=291> > [žiūrėta 2012-03-01].

iškirtinai JAV ir Jungtinė Karalystė.³³⁵ Svarbiausias Rusijos tikslas yra sumažinti JAV įtaką pasaulyje.³³⁶ Neourazizmo doktrinai yra svarbus strateginių valstybių sąjungos sudarymas su šalimis, kurios linkusios nepritarti JAV vykdomai politikai, tai Kinija, Iranas, Šiaurės Korėja ir kitos.³³⁷ Sudarius šių šalių eurazijinį bloką galima būtų atsverti JAV politiką pasaulyje.³³⁸ To pasakoje buvo įkurta Šanchajaus bendradarbiavimo organizacija, pasirašytas draugystės ir bendradarbiavimo susitarimas tarp Rusijos ir Kinijos, sukurta Eurazijos ekonominė bendrija (EurAzEs) vienijanti Centrinės Azijos šalis, taip pat įkurta karinė Kolektyvinio saugumo sutarties organizacija (KSSO), ir Nepriklausomų valstybių sandrauga (NVS) vienijanti buvusias posovietines šalis.³³⁹ Pasak Zapolskio, iš Rusijos vykdomos užsienio politikos galime išvelgti nuosekliai vykdomą neourazizmo ideologijos planą, siekiant sukurti atsvarą JAV, bei tikslą atkurti Rusijos imperinį statusą ir įsigalėti pasaulyje.³⁴⁰

Dėl didelės CA regiono svarbos Rusija nesiruošia dalintis dominavimu su JAV ir siekdama stiprinti savo vaidmenį regione naudojami tarptautinėmis organizacijomis.³⁴¹ KSSO karinė politinė organizacija, kuri stiprina CA valstybių priklausomybę nuo Rusijos.³⁴² KSSO siekiama skatinti daugiašalį bendradarbiavimą su regiono valstybėmis.³⁴³ ŠBO taip pat stiprina Rusijos daromą įtaką CA regiono šalims.³⁴⁴ Rusijai Centrinės Azijos regione svarbūs geopolitiniai ir geoekonominiai interesai, todėl ji siekia glaudžios CA šalių politinės ekonominės integracijos.³⁴⁵ Rusija aktyviai veikia Šanchajaus bendradarbiavimo organizacijos politikoje. Teigiama, kad organizacija sukurta atremti JAV įtaką Centrinėje Azijoje.³⁴⁶ Taip pat organizacija įgauna svarbų vaidmenį regione saugumo ir bendradarbiavimo politikos klausimais, kadangi jos veikla apima gynybos, ekonomikos, užsienio politikos sritis.³⁴⁷ Rusija pasinaudodama ŠBO stiprina savo įtaką CA regione, nuo seno laikomu jos veiklos „arena“.³⁴⁸

---

³³⁵ Ten pat.

³³⁶ Ten pat.

³³⁷ Ten pat.

³³⁸ Ten pat.

³³⁹ Ten pat.

³⁴⁰ Ten pat.

³⁴¹ Puleikytė K., „Centrinės Azijos regionas: interesų susikirtimas“, < <http://www.geopolitika.lt/?artc=341> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁴² Ten pat.

³⁴³ Ten pat.

³⁴⁴ Ten pat.

³⁴⁵ Ten pat.

³⁴⁶ Zapolskis M., „Rusijos geopolitika: tarp atlantizmo ir neourazizmo (II)“ < <http://www.geopolitika.lt/?artc=286> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁴⁷ Ten pat.

³⁴⁸ Ten pat.

NVS Rusijai naudinga tuo, jog joje susirenka visi NVS šalių vadovai.³⁴⁹ NVS nepavyko išvystyti tolesnio posovietinių šalių bendradarbiavimo sistemos.³⁵⁰ Visi mėginimai baigdavosi nesėkmėmis, o organizacija už neveiksumą iš šalių narių neretai susilaukdavo kritikos.³⁵¹ Gruzijai išstojus iš NVS 2009 m., buvo iškilusi grėsmė, kad taip gali pasielgti ir likusios šalys narės.³⁵² Dėl NVS nelankstumo ir priimamų sprendimo įgyvendinimo vangumo, nutarta atsisakyti organizacijos reformavimo planų ir NVS dominuojančios Rusijos prezidento sutikimu nutarta NVS tapti politinių diskusijų susirinkimu.³⁵³ NVS erdvėje labiausiai Rusijos politiką palaikančios valstybės yra CA šalys: Kazachstanas, Kirgizija, Tadžikija, Uzbekija, Turkmėnija.³⁵⁴ Šiose valstybėse menkai taikomos žmogaus teisės normos ar demokratijos standartai, todėl Rusijai šalys tinkamos kaip užsienio politikos partnerės.³⁵⁵

Eurazijos ekonominė bendrija (EurAzEs), kurios narėmis yra Rusija, Baltarusija, Kazachstanas, Uzbekija, Kirgizija ir Tadžikija yra sukurta V. Putino ir N. Nazarbajevo iniciatyva.³⁵⁶ Šioje bendrijoje ketinama sukurti VEE.³⁵⁷ VEE tai Rusijos projektas jungęs Rusiją, Baltarusiją, Kazachstaną ir Ukrainą, tačiau Ukrainai įstojus į Pasaulio prekybos organizaciją, ji (Ukraina) pakeitė ekonominę orientaciją į Vakarų.³⁵⁸ Pasak Kirvelytės, Ukrainai nedalyvaujant, bendros ekonominės erdvės projektas, netenka ekonominio pamato bei tampa sunkiai įsivaizduojama ekonomine sąjunga.³⁵⁹ „Žinant, kaip Rusija nesugeba atskirti ekonominių ir politinių tikslų, galima prognozuoti, kad VEE iš anksto yra pasmerkta nesėkmei“ – teigia Kirvelytė.³⁶⁰

Anot Kirvelytės, „pati VEE idėja – tokia pat sena ir nuvalkiota, kaip ir NVS reformavimo“. Teigiama, kad VEE susidėtų iš Rusijos, Baltarusijos ir Kazachstano, o vėliau ekonominės erdvės galėtų prisijungti ir Uzbekija su Kirgizija ir Tadžikija.³⁶¹

---

³⁴⁹ Ten pat.

³⁵⁰ Kirvelyte L., „Prarastos imperijos beiškant“, < <http://atgimimas.lt/Pasulyje/2011-metai-spalio/Prarastos-imperijos-beieskant> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁵¹ Kirvelyte L., „Prarastos imperijos beiškant“, < <http://atgimimas.lt/Pasulyje/2011-metai-spalio/Prarastos-imperijos-beieskant> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁵² Ten pat.

³⁵³ Kirvelytė L., „Rusijos draugų mažėja“, < <http://www.atgimimas.lt/Pasulyje/2008-metai-spalio/Rusijos-draugu-mazeja> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁵⁴ Ten pat.

³⁵⁵ Ten pat.

³⁵⁶ Volovoj V., „Centrinė Azija: vidinės ir išorinės reikšmės faktoriai“, < <http://www.geopolitika.lt/?artc=315> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁵⁷ Kirvelytė L., „Rusijos draugų mažėja“, < <http://www.atgimimas.lt/Pasulyje/2008-metai-spalio/Rusijos-draugu-mazeja> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁵⁸ Kirvelyte L., „Prarastos imperijos beiškant“, < <http://atgimimas.lt/Pasulyje/2011-metai-spalio/Prarastos-imperijos-beieskant> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁵⁹ Kirvelytė L., „Rusijos draugų mažėja“, < <http://www.atgimimas.lt/Pasulyje/2008-metai-spalio/Rusijos-draugu-mazeja> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁶⁰ Ten pat.

³⁶¹ Ten pat.

Kirvelytės teigimu, Eurazijos sąjunga yra ekonomiškai netikslinga, nes po SSRS suirimo posovietinės šalys įsitvirtino naujose rinkose, be to šalys pasiekė naujus užsienio politikos tikslus.³⁶² Kaip nurodo Kirvelytė, eilinės sąjungos su Rusija sukūrimas vargu ar sulauktų pasisekimo, nes „nė vienas Rusijos mėginimas integruoti posovietinę erdvę nesibaigė sėkmingai“.³⁶³

Centrinės Azijos šalys išlieka ištikimos Rusijos integracinių idėjų šalininkės.³⁶⁴ Būdamos neturtingos Kirgizija, Tadžikija ir Uzbekija yra suinteresuotos Eurazijos sąjungos dalyvavime, tačiau jų narystė Rusijai duotų daugiau žalos, nei pelno.³⁶⁵

Kazachstanas remia Rusijos siūlomą Eurazijos sąjungos idėją.³⁶⁶ Anot Kirvelytės, Kazachstano palaikymas yra politinis sprendimas, nes Kazachstano pagrindiniai eksporto partneriai yra Kinija ir ES, bet ne Rusija.³⁶⁷ Kita vertus, Kazachstanas yra svarbus Gruzijos prekybos partneris, kai tuo tarpu importuoti produkciją iš Gruzijos Rusija yra uždraudusi.³⁶⁸ Turkmėnistanas oficialiai skelbiantis neutralitetą bei turėdamas gausias dujų atsargas nėra linkęs dalyvauti tarptautinėse organizacijose, įskaitant ir Eurazijos sąjungą, kurioje dominuojamą vaidmenį atlieka Rusija.³⁶⁹

Rusija aktyviai dalyvauja CA regione dėl energetinių išteklių interesų (nafta, dujos), dėl saugumo regione stabdant radikalų islamo įsigalėjimą bei amerikiečių įtakos slopinimo.³⁷⁰

CA valstybių tarpusavio santykiai įvairiais klausimais dažniausiai yra skirtingi, varžymasis tarpusavyje ir nenoras pripažinti vieningumo naudos kenkia CA regiono tolesniam vystymuisi.³⁷¹ Anot Volovoj, Rusija, plėtodama dvišalį bendradarbiavimą su Centrinės Azijos šalimis ir tuo pat metu taikydama strategiją „skaldyk ir valdyk“ puikiai naudojasi proga suteikiančia jai vyrauti CA.³⁷²

Siekdama išsaugoti įtaką CA regione Rusija užsienio politikoje pasitelkia energetiką.³⁷³ Pasak Volovj, beveik visos CA dujos kaip tarpininko yra užvaldytos Gazprom.³⁷⁴ Hidroenergetikoje aktyviai

---

³⁶² Kirvelyte L., „Prarastos imperijos beieškant“, < <http://atgimimas.lt/Pasaulyje/2011-metai-spaliu/Prarastos-imperijos-beieskant> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁶³ Ten pat.

³⁶⁴ Ten pat.

³⁶⁵ Ten pat.

³⁶⁶ Ten pat.

³⁶⁷ Ten pat.

³⁶⁸ Ten pat.

³⁶⁹ Tumanovas B., „Centrinė Azija: bėgimas trikampyje“, < <http://www.geopolitika.lt/?artc=329> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁷⁰ Ten pat.

³⁷¹ Volovoj V., „Centrinė Azija – politika ar geografija?“,

< <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2010-04-10-centrine-azija-politika-ar-geografija/43226/print> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁷² Ten pat.

³⁷³ Kirvelytė L., „Rusijos draugų mažėja“, < <http://www.atgimimas.lt/Pasaulyje/2008-metai-spaliu/Rusijos-draugu-mazeja> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁷⁴ Volovoj V., „Centrinė Azija: vidinės ir išorinės reikšmės faktoriai“, < <http://www.geopolitika.lt/?artc=315> > [žiūrėta 2012-03-01].

veikia Rusijos kompanija RAO ES.³⁷⁵ Nesugebėdamos veikti didžiulės korupcijos sąlygomis vakarų naftos kompanijos priverstos trauktis.³⁷⁶ Kazachstanas, Kirgizija ir Tadžikistanas su Rusija palaiko stabilius politinius bei ekonominius santykius.³⁷⁷ Anot, Tumanovo tokie Kazachstano ir Kirgizijos santykiai su Rusija yra priedanga padedanti laviruoti tarp Rusijos ir Kinijos.³⁷⁸ Taip pat, Kazachstanas išsaugo energetinių resursų eksporto savarankiškumą.³⁷⁹ Rusija vykdydama savo užsienio politiką Centrinėje Azijoje naudojami energetiniu dominavimu, siekdama pašalinti geopolitinių priešininkų veiklą (ES, JAV) CA, o tuo pačiu išsaugoti, plėsti savo įtaką bei kontrolę buvusiose posovietinėse CA šalyse, regione kuris išimtinai laikomas gyvybiškai svarbiu Rusijai.³⁸⁰

Pasak, Kirvelytės, CA šalys ėmė labiau linkti į Vakarus, kai Rusijos diktatas šiems šalims pasidarė per didelis.³⁸¹ Rusija sudarydama bendrus Kaspijos dujotiekio projektus 2007 m., su Turkmėnija ir Kazachija siekia jų kontrolės, tačiau vangi projekto vykdymo eiga rodo sunkumus su kuriais susiduria Rusija.³⁸² Pasak, A. Dubnovo Rusija negali daryti didelės įtakos Uzbekijai, turinčiai didelius dujų rezervus, kadangi šalis pažadėjusi „Gazprom“ padidinti dujų tiekimą.³⁸³ Ekspertas mano, kad uzbekai gali įtakoti Rusijos veiksmus, nes visa jos strategija sutelkta į dujų interesus.³⁸⁴ Rusija palaiko Uzbekijos lyderio valdymą, manais už galimybę kontroliuoti šalies energetinius išteklius.³⁸⁵ Kirvelytė konstatuoja jog, „amžinųjų“ Rusijos draugų gretos nyksta. Lieka tik amžini interesai.“³⁸⁶

Dėl užsitęsusio konflikto Afganistane, rusai ketina susigražinti savo pozicijas CA, o JAV karių buvimą nutraukti.³⁸⁷ Anot, A. Dubnovo rusai pasinaudojo puikia proga susigražinti kontrolę Kirgizijoje.³⁸⁸ BNS informacija skelbiama, kad Rusijos dėka Kirgizijoje buvo uždaryta JAV karinė

---

³⁷⁵ Ten pat.

³⁷⁶ Ten pat.

³⁷⁷ Tumanovas B., „Centrinė Azija: bėgimas trikampyje“, < <http://www.geopolitika.lt/?artc=329> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁷⁸ Ten pat.

³⁷⁹ Ten pat.

³⁸⁰ Zapolskis M., „Rusijos geopolitika: tarp atlantizmo ir neoeurazizmo (II)“ < <http://www.geopolitika.lt/?artc=286> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁸¹ Kirvelytė L., „Rusijos draugų mažėja“, < <http://www.atgimimas.lt/Pasaulyje/2008-metai-spaliu/Rusijos-draugu-mazeja> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁸² Ten pat.

³⁸³ „Rusija pradeda „didį žaidimą“, stumdama JAV iš Centrinės Azijos“, < <http://politika.atn.lt/straipsnis/15425/rusija-pradeda-didji-zaidima-stumdama-jav-is-centrines-azijos> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁸⁴ Ten pat.

³⁸⁵ Puleikytė K., „Centrinės Azijos regionas: interesų susikirtimas“, < <http://www.geopolitika.lt/?artc=341> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁸⁶ Kirvelytė L., „Rusijos draugų mažėja“, < <http://www.atgimimas.lt/Pasaulyje/2008-metai-spaliu/Rusijos-draugu-mazeja> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁸⁷ „Rusija pradeda „didį žaidimą“, stumdama JAV iš Centrinės Azijos“, < <http://politika.atn.lt/straipsnis/15425/rusija-pradeda-didji-zaidima-stumdama-jav-is-centrines-azijos> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁸⁸ „Ten pat.

bazė.³⁸⁹ Pasak analitikų, Rusijos tikslas pakeisti įtakos gaires CA ir Afganistane.³⁹⁰ Suteikdami finansinę paramą ir investicijas į šalies elektros energetiką neturtingai Kirgizijai, rusai pasiekė savo tikslą įtikinę uždaryti JAV aviacijos bazę Manase.³⁹¹

Zapolskis teigia, jog „agresyvi politika, užvaldant svarbiausius ekonomikos sektorius, yra indikatorius, atskleidžiantis tai, jog Rusija neatsisako imperinių ambicijų, o buvusias SSRS teritorijas traktuoja kaip Vakarų paveržtą Rusijos įtakos sferą“.³⁹²

Anot Volovoj, Centrinės Azijos likimą lemia Rusija [...] , kuri po truputį stumia iš regiono JAV.³⁹³ Rusijos akstinas CA yra šių šalių darbo migracija į Rusiją, šalių energetinių resursų tranzitas į Vakarų per Rusijos teritoriją ir Maskvos dominavimas regioninėse KSSO karinio pobūdžio ir EurAzEs ekonominio pobūdžio organizacijose.³⁹⁴ Be to, Kirgizijoje ir Tadžikijoje yra įrengtos rusų karinės bazės.³⁹⁵ Dėl JAV karinės bazės atsiradimo CA keliamo nerimo Kinija ir Rusija aktyvina bendradarbiavimą ŠBO, kurios karinė galia po truputį stiprėja.³⁹⁶ CA regionas Rusijai <...> turi didesnę reikšmę nei JAV, kadangi tai yra jos gyvybinė įtakos sfera, bei kaimyninis užsienis.³⁹⁷

Taigi, lietuviškoje žiniasklaidoje vyrauja nuomonė, jog remdamasi neoeurazizmo ideologija, Rusija kryptingai vykdo savo įtakos plėtrą gyvybiškai svarbiame regione. Rusijos dominuojamos regioninės tarptautinės organizacijos yra instrumentai jos užsienio politikoje, kurios tikslas išlaikyti dominuojantį statusą Centrinės Azijos regione.

Apžvalgininkai visuotinai pripažįsta, kad regioninės organizacijos NVS, KSSO, EurAzEs yra išskirtinai Rusijos dominuojamos. Dėl ŠBO kyla diskusija, ar tai iš esmės yra tik Rusijos dominavimo struktūra ir sutariama, kad ŠBO svarbų vaidmenį atlieka ir Kinija, kuri stengiasi šios organizacijos dėka atsverti Rusijos įtaką CA regione.

Lietuvos žiniasklaidoje skeptiškai žvelgiama į Rusijos dominuojamos EurAzEs organizacijos iniciatyvą formuojant vieningą ekonominę erdvę, pasak žurnalistų projektui lemta žlugti, o tolesnė jo raida neatneš užsibrėžtų tikslų.

---

³⁸⁹ Ten pat.

³⁹⁰ Ten pat.

³⁹¹ Ten pat. >[žiūrėta 2012-03-01].

³⁹² Zapolskis M., „Rusijos geopolitika: tarp atlantizmo ir neoeurazizmo (II)“ < <http://www.geopolitika.lt/?artc=286> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁹³ Volovoj V., „Centrinė Azija – politika ar geografija?“,

< <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2010-04-10-centrine-azija-politika-ar-geografija/43226/print> > [žiūrėta 2012-03-01].

³⁹⁴ Ten pat.

³⁹⁵ Ten pat.

³⁹⁶ Ten pat.

³⁹⁷ Ten pat.

Apžvalgininkai įžvelgia Rusijos valdymo modelio principą CA. Rusija turėdama išskirtines monopolininkės teises CA šalių energetikos rinkose gali reguliuoti regiono naftos ir dujų kainą. Rusijos politikos interesai regione išimtinai remiasi energetinių išteklių gausa, kuri ir masina Rusiją neužleisti regiono lyderės vaidmens CA, pavyzdžiui Kinijai. Tačiau netolimoje ateityje yra tikėtinas Kinijos įtakos didėjimas CA, kuris atsvers Rusijos dominavimą.

IŠVADOS

1. Konceptualizuojant Eurazizmo / Neoeurazizmo teorijas ir koncepcijas bei išskiriant esminius bruožus, analizuojant dabartinę Rusijos geopolitiką Centrinės Azijos regione galime teigti, kad neoeurazistinės idėjos, koncepcijos ir teorijos sudaro ideologinį pagrindą, formuojant ir vykdant Rusijos užsienio politiką Centrinės Azijos regione. Šios politikos esmė – neprarasti ir didinti įtaką ir geopolitinę galią buvusioje Sovietų Sąjungos teritorijoje, nes Centrinė Azija pagal Eurazizmo / Neoeurazizmo doktrinas priklauso neginčijamai Rusijos įtakos ir interesų sferai. Eurazija traktuojama kaip vientisa civilizacija, kurios vienas iš esminių bruožų – stačiatikybė. Taip pat Rusijos politikai suvokia Centrinės Azijos regioną kaip vieningą regioną, nes Centrinės Azijos tautas vienija geografiniai, kultūriniai veiksniai ir bendra istorija. Remiantis neoeurazizmo teorijomis, Rusija privalo atkurti tautų vienybę, pagrįstą laisva valia ir kartu pasipriešinti Vakarų, skleidžiamoms demokratinėms vertybėms. Rusijos kaip valstybės pagrindinis strateginis tikslas – Eurazinio bloko, kaip vieningo darinio, sukūrimas per įvairias regionines kolektyvines ekonomines ir saugumo organizacijas kaip Nepriklausomų valstybių sandrauga (NVS), Eurazijos ekonominė sąjunga (EurAzEs), Kolektyvinio saugumo sutarties organizacija (KSSO) ir Šanchajaus bendradarbiavimo organizaciją (ŠBO). Kita vertus, Rusijos politikai Centrinės Azijos šalis vertina skirtingai, todėl siūlo nuo regioninės integracijos modelio pereiti į diferencijuotos integracijos modelį, kuris spręstų šiuolaikinius nacionalinio saugumo iššūkius ir atitiktų integracinius ryšius finansinėse, ekonominėse, karinėse ir politinėse srityse.

2. Vertinant kaip per regioninį institucinį bendradarbiavimą Rusija įgyvendina neoeurazistines strategijas Centrinės Azijos regione, galime teigti, kad: 1) NVS organizacijos politika nėra efektyvi. Per visą NVS gyvavimo laikotarpį buvo įgyvendintas tik vienas projektas – įkurtas pilnai įrašyk pavadinimą Antiteroristinis Valstybių Centras, kuris turėjo įtakos kai kurioms CA valstybėms

EurAzEs organizacijoje dominuoja Rusija ir jos interesai CA regione. Nors tiesiogiai Rusija turi galimybes įtakoti tik Kazachstaną, Kirgiziją ir Tadžikiją, tačiau aktyvus Kazachstano, kaip viso CA regiono lyderio, įsitraukimas į EurAzEs reiškia palankias galimybes netiesiogiai įtakoti ir likusias CA valstybes.

Kalbėdami apie konkrečius Rusijos įtakos didinimo pavyzdžius CA aptariamos organizacijos kontekste, galime minėti Muitų Sąjungos ir Antikrizinio fondo sukūrimą. Pirmuoju atveju tai žingsnis dar didesnės tarpusavio integracijos link, t.y. bendros ekonominės erdvės sukūrimo, o vėliau ir Eurazijos Ekonominės Sąjungos įsteigimo. Antruoju atveju, tai siekis didinti savo įtaką ir svarbą finansinės paramos teikimo aspektu.

KSSO kontekste Rusija gana sėkmingai išlaiko ir didina savo įtaką CA. Įtakos išlaikymas pasireiškia nuolatiniu dominuojančiu vaidmeniu organizacijos institucinėje sąrangoje pagal bendrą visų narių sprendimą dėl proporcingo gyventojų skaičiui šalies atstovavimo KSSO. Sėkmingas įtakos didinimas pasižymi karinių pajėgų telkimu ir dislokavimu atskirose CA valstybėse su tikslu užtikrinti regioninį stabilumą.

Rusijos įtakos didinimas CA atžvilgiu ŠBO kontekste pasižymi siekiu atsverti JAV galią ir dominavimą regiono reikaluose per sąjunginius santykius su Kinija. Svarbu paminėti ir tai, jog bendradarbiavimas su Kinija Maskvai suteikia galimybę stebėti bei įtakoti pastarosios interesus CA valstybėse. Kita vertus, stebima ir Rusija, taip pat suinteresuotos CA regionu Kinijos.

vertindami ŠBO efektyvumą, siekiant didinti Rusijos įtaką CA, pažymėsime, jog, viena vertus, šis būdas veiksmingas siekiant pasipriešinti Vakarų įtakai, bet, kita vertus, įtaka regione tenka dalintis su Kinija.

Aptarus NVS, EurAzEs, KSSO ir ŠBO, galima teigti, jog visos šios organizacijos yra Rusijos regioninės politikos instrumentai, siekiant neprarasti bei užsitikrinti vyraujančią vaidmenį Centrinėje Azijoje po SSRS iširimo. Nepaisant to, jog minimos organizacijos įkurtos ne vien tik Maskvos iniciatyva ir vadovaujantis deklaruojamais demokratiniiais valdymo principais, tačiau analizė parodė, kad Rusija yra aktyvi ir dominuojanti valstybė, turinti svarų balsą kiekvienoje organizacijoje. Dominavimas pasireiškia, pavyzdžiui, daugumos turėjimu svarbiausiose institucijose, karinėse dislokuotose pajėgose, taip pat finansiniu organizacijų rėmimo aspektu.

Aptariant Rusijos įtaką CA, pažymėsime, jog NVS, KSSO ir ŠBO kontekste galime kalbėti apie didesnes galimybes įtakoti CA regioną, kadangi NVS atveju su Rusija bendradarbiauja visos penkios regiono šalys, o KSSO ir ŠBO – keturios. Įkurtoje EurAzEs organizacijoje - tik trys. Pažymėtina, jog Kazachstanas, Kirgizija ir Tadžikija yra pasirašiusios bendradarbiavimo sutartis visose organizacijose. Turkmėnistanas dalyvauja tik NVS, o Uzbekija - visose išskyrus EurAzEs, kurioje savo dalyvavimą sustabdė dar 2008 m. Šiuo atveju Rusijai labiausiai naudingas Kazachstano bendradarbiavimas, kuris yra lyderis CA regione ir iš dalies gali įtakoti regiono politiką. Taigi, minimos valstybės aktyvus bendradarbiavimas su Rusija yra vienas iš sėkmingo Maskvos dominavimo regione veiksmų.

Kalbant apie organizacijų teikiamą naudą Rusijos politikai aptariamame regione, pažymėsime, jog KSSO naudinga kaip nuolat aktyviai veikianti organizacija, kurios pagrindu CA valstybėse dislokuojamos karinės greitojo reagavimo pajėgos, kaip deklaruojama, kovai su terorizmu ir nusikalstama veikla. ŠBO taip pat saugumo organizacija, kurios pagrindiniai deklaruojami prioritetiniai tikslai iš dalies dubliuoja KSSO, tačiau ši organizacija svarbi Rusijai bendradarbiavimo su Kinija

kontekste. Nepaisant to, jog abi šalys turi gyvybinių interesų CA regione, tačiau kartu yra pajėgios pasipriešinti Vakarams, kurie tokių interesų turi taip pat regione.

EurAzEs organizacija naudinga kaip siekianti įvairiapusiškos integracijos tarp narių. Tai ne tik ekonominė, bet ir socialinė ir teisinė integracija, kurios pagrindu tikimasi darnaus vystymosi tarp narių, šiuo atveju tarp Rusijos ir CA bei Eurazijos ekonominio bloko sukūrimo su bendra ekonomine erdve, vieninga muitų, pinigų sistema ir t.t.

Taigi, Rusijos įtaka ir vaidmuo CA regione kuriamų tarptautinių organizacijų kontekste pilnai atitinka neoeurazistų koncepcinius patarimus, visų pirma, siekti neprarasti ir didinti savo dominavimą aptariamoje teritorijoje. Antra, išnaudoti regioną, kaip terpę, kurioje galima priešintis JAV įtakai ir „laimėti“.

Apibendrinant pažymėsime, jog Rusijos interesai CA turi istorinį pamatą, kurį pakeisti yra be galo sunku. Išišknięš Rusijos ir CA istorinis bendrumas lemia jų tarpusavio artimus ryšius. Be to, būdamos ekonomiškai silpnos Kirgizija, Tadžikija, iš dalies ir Uzbekija, dėl skolų yra priverstos susieti, o neretai ir parduoti strateginius energetinius sektorius Rusijai. Taip pat kaimynystė su Afganistanu CA šalims kelia nuolatinę grėsmę saugumui, o Rusijos dėka joms užtikrinamas saugumas ir stabilumas. Tačiau jį gaudamos, šalys priverstos aukoti savo suverenumą gynybos srityje, nes siekdama apsaugoti CA regioną Rusija yra įsteigusi savo karines bazines Kirgizijoje, Tadžikijoje. Rusijos dominavimas CA jau dabar patiria konkurenciją iš Kinijos, numanoma, kad ateityje Kinija stiprėdama ekonomiškai ir kariniu lygiu toliau stiprins įtaka regione ir sudarys rimtą galios atsvarą CA.

3. Palyginus ir kritiškai išanalizavus kaip regiono valstybės: Kazachstanas, Kirgizija, Tadžikija, Turkmėnija ir Uzbekija vertina Rusijos užsienio politiką Centrinės Azijos regione. galima teigti: 1) kiekviena šalis Rusijos siūlomus bendradarbiavimo būdus priima ir vertina skirtingai; 2) Kazachstano, Kirgizstano, Uzbekistano, Tadžikistano ir Turkmėnistano Rusijos užsienio politikos regione skirtingą vertinimą lemia skirtingi valstybių vidaus ir užsienio interesai bei kiekvienos valstybės santykinė galia; 3) Kirgizstanas ir Tadžikistanas kaip mažiausios bei gamtiniais ištekliais skurdžiausios valstybės, labiausiai yra suinteresuotos bendradarbiavimo su Rusija plėtojimu. Abi šalys aktyviai dalyvauja NVS, KSSO, ŠBO ir EurAzEs organizacijų veikloje, kurią vertina kaip palankią ekonominiam vystymuisi bei saugumo ir stabilumo užsitikrinimui 4) Uzbekistanas ir Turkmėnistanas, gamtiniais ištekliais turtingos šalys, bendradarbiavimą vykdo ne visose organizacijose. Šalys siekdamos savo interesus, kovoja dėl didesnio politinio savarankiškumo tarptautinėje bendruomenėje ir ieško naujų partnerių bei rinkų. Gamtinėmis dujomis turtingiausias Turkmėnistanas, Rusijos užsienio politiką vertina kaip sau

nenaudingą ir todėl dalyvauja tik NVS organizacijos veikloje, kurioje prioritetiniu tikslu numato energetinio saugumo ir nepriklausomumo stiprinimą. Taip pat numatomas prisijungimas prie ŠBO, gali būti vertinamas ne kaip bendradarbiavimo su Rusija stiprinimas, bet kaip siekis atsverti jos įtaką CA, kadangi šioje organizacijoje svarų balsą turi Kinija. Gamtinėmis dujomis taip pat turtingas Uzbekistanas, tačiau kaimynystės ryšiais susaistytas su nesaugiu Afganistanu, yra priverstas laviruoti tarp Rusijos ir saugumo interesų. Todėl Uzbekistanui Rusijos užsienio politika naudinga, siekiant užsitikrinti saugumą, todėl valstybė nedalyvauja tik ekonominėje EurAzEs organizacijoje; 5) Kazachstano valstybės santykinė galia didžiausia, lyginant su kitomis CA regiono šalimis. Svarbiausi valstybės užsienio politikos tikslai yra lyderystė regione bei jo suvienijimas. Taigi, šaliai – labai svarbi Rusijos parama, ko pasėkoje, Kazachstano ir Rusijos bendradarbiavimas yra aktyviausias. Todėl Kazachstanas itin palankiai vertina Rusijos užsienio politiką Centrinėje Azijoje, kuri tik padeda įgyvendinti prioritetinius jo siekius 5) Rusijos, vykdomą integracinę užsienio politiką per regionine organizacijas, palankiausiai vertina Kazachstanas, Kirgizstanas ir Tadžikistanas, o mažiausiai palankiai vertina Uzbekistanas ir Turkmėnistanas. Pastarosios valstybės siekia kuo didesnio savarankiškumo tarptautinėje politikoje. Svarbu pažymėti, jog savarankiškumo siekia ir Kazachstanas, tačiau jo interesams bendradarbiavimas su Rusija ne mažiau svarbu nei su kitomis pasaulio didžiosiomis valstybėmis; 6) Visos penkios valstybės savo užsienio politikose prioritetiniais tikslais įvardija taiką ir stabilumą tiek regiono, tiek ir valstybiniu lygmenimis, todėl visos daugiau ar mažiau yra įsitraukusios į bendradarbiavimą su Rusija. Vis dėlto, kiekviena šalis turi skirtingą supratimą apie integraciją saugumo aspektu. Pavyzdžiui, Kazachstanas saugumo ir stabilumo užtikrinimo regione galimybę įžvelgia per CA valstybių vienijimą su Rusijos pagalba. Tadžikistanas pritaria Rusijos įsikišimui, sprendžiant saugumo problemas šalies viduje. Valstybė palankiai vertina savo teritorijoje KSSO dislokuotas greitojo reagavimo pajėgas, kadangi pačiai sunkiai sekasi kovoti su nelegalia narkotikų prekyba ir kitomis grėsmėmis saugumui. Rusijos parama suinteresuota ir Uzbekija, dėl nesaugios kaimynystės su Afganistanu. Priešingai, Turkmėnistanas, vadovaudamasis neutraliteto principu ir pasisako už taikos užtikrinimą diplomatinio ir nusiginklavimo būdu. Taip pat pasisako už CA valstybių ir JTO kooperavimąsi šioms problemoms spręsti; 7) Regiono ekonominės integracijos su Rusija labiausiai siekia Kazachstanas, Kirgizstanas ir Tadžikistanas, kuriems tokia integracija gyvybiškai naudinga. Uzbekistanas bei Turkmėnistanas nėra aktyviai pasisakantys už ekonominę integracijos politiką, todėl nedalyvauja ir EurAzEs organizacijoje; 8) Taigi, vertinant CA kaip regiono požiūrį į Rusijos politiką, atskirai saugumo ir ekonominiu aspektais, matyti, jog palankiausiai vertinami Maskvos veiksmai, kurie yra nukreipti į saugumo bei stabilumo užtikrinimą. Tuo tarpu ekonominės integracijos kontekste ne

visos valstybės palankiai vertina Rusijos siekį dominuoti, ypatingai gamtiniais ištekliais turtingi Turkmėnistanas ir Uzbekistanas, kurie siekia didesnio ekonominio savarankiškumo.

4. Palyginus ir kritiškai išanalizavus kaip ES ir Lietuva vertina Rusijos užsienio politiką Centrinės Azijos regione, galima teigti: 1) ES vertina centrinės Azijos regiona energetiškai ir saugumo prasme visiškai priklausomą nuo Rusijos. Stiprėjant Kinijos galiai, regione keisis įtakos svertai. 2) Lietuviškoje žiniasklaidoje vyrauja nuomonė, jog remdamasi neoeurazizmo ideologija, Rusija kryptingai vykdo savo įtakos plėtrą gyvybiškai svarbiame regione. Rusijos dominuojamos regioninės tarptautinės organizacijos yra instrumentai jos užsienio politikoje, kurios tikslas išlaikyti dominuojantį statusą Centrinės Azijos regione. Apžvalgininkai visuotinai pripažįsta, kad regioninėse organizacijose galutinius sprendimus priima Rusija NVS, KSSO, EurAzEs. Dėl ŠBO kyla diskusija, ar tai iš esmės yra tik Rusijos dominavimo struktūra ir sutariama, kad ŠBO svarbų vaidmenį atlieka ir Kinija, kuri stengiasi šios organizacijos dėka atsverti Rusijos įtaką CA regione; 3) Lietuvos žiniasklaidoje skeptiškai žvelgiama į Rusijos dominuojamos EurAzEs organizacijos iniciatyvą formuoti vieningą ekonominę erdvę. Jos vertinimu šiam projektui lemta žlugti.

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

DOKUMENTAI

1. *Антикризисный фонд ЕвразЭС*,
<http://www.evrazes.com/about/sp_af> [žiūrėta 2012-03-01].
2. *Central Asia DCI indicative programme 2011-2013*,
<http://eeas.europa.eu/central_asia/docs/2010_ca_mtr_en.pdf> [žiūrėta 2012-03-01].
3. *Constitution of Kazakhstan*,
<<http://www.akorda.kz/en/president/president/constitution>> [žiūrėta 2012-03-01].
4. *EC 2007-2013 regional assistance strategy for Central Asia*,
<<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/07/st10/st10113.en07.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].
5. *The EU and Central Asia: Strategy for a New Partnership*,
<<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/07/st10/st10113.en07.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].
6. *European Community regional strategy paper for assistance to Central Asia for the period 2007-2013*,
<http://eeas.europa.eu/central_asia/rsp/07_13_en.pdf> [žiūrėta 2012-03-01].
7. *European security strategy*,
<<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].
8. *European Union and Central Asia: strategy for a new partnership*,
<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/EU_CtrlAsia_EN-RU.pdf>
[žiūrėta 2012-03-01].
9. *Joint Statement on the Partnership for Modernisation EU-Russia Summit 31 May-1 June 2010*,
<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/er/114747.pdf> [žiūrėta
2012-03-01].
10. *Tacis programme (2000-2006)*,
<http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/eastern_europe_and_central_asia/r17003_en.htm> [žiūrėta 2012-03-01].
11. *Евразийское экономическое сообщество 2000-2009. Справочник*,
<<http://www.evrazes.com/i/data/item7264-2.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].
12. *ЕвразЭС*,
<<http://www.evrazes.com/>> [žiūrėta 2012-03-01].
13. *Единое экономическое пространство*,
<<http://www.evrazes.com/customunion/eepr>> [žiūrėta 2012-03-01].

14. *Высказывания президентов государств-участников Договора о коллективной безопасности по итогам сессии СКБ в Москве,*
<<http://www.dkb.gov.ru/c/aze.htm>> [žiūrēta 2012-03-01].
15. *Выступление Президента Республики Узбекистан И.А.Каримова на 10-м заседании Совета глав государств-членов ШОС в Ташкенте 11 июня 2010 года,*
<http://mfa.uz/rus/mej_sotr/uzb_mejd_org/shos/vistup_shos/> [žiūrēta 2012-03-01].
16. *Военная доктрина Российской Федерации 2010 ,*
<http://news.kremlin.ru/ref_notes/461> [žiūrēta 2012-03-01].
17. *Вопросы формирования системы коллективной безопасности,*
<<http://www.dkb.gov.ru/g/k.htm>> [žiūrēta 2012-03-01].
18. *Временное соглашение о Совете глав государств и Совете глав правительств Содружества Независимых Государств, Статья 2,*
<<http://www.cis.minsk.by/page.php?id=10914>> [žiūrēta 2012-03-03].
19. *Декларация о создании Шанхайской Организации Сотрудничества,*
<<http://www.sectesco.org/RU/show.asp?id=83>> [žiūrēta 2012-03-01].
20. *Договор о коллективной безопасности,*
<<http://www.dkb.gov.ru/b/azb.htm>> [žiūrēta 2012-03-01].
21. *Договор о Коллективной безопасности,*
<<http://www.mid.ru/nsrsng.nsf/3a813e35eb116963432569ee0048fdbe/7b26f92ab3bc6b0843256b0b0027825a?OpenDocument>> [žiūrēta 2012-03-01].
22. *Цели и задачи внешнеполитического курса Республики Узбекистан,*
<http://mfa.uz/rus/mej_sotr/vneshnyaya_politika/> [žiūrēta 2012-03-01].
23. *Историческая справка, Содружество Независимых Государств,*
<<http://www.e-cis.info/page.php?id=19397>> [žiūrēta 2012-03-01].
24. *История ЕвразЭС,*
<<http://www.evrazes.com/about/history>> [žiūrēta 2012-03-01].
25. *История ОДКБ,*
<<http://www.dkb.gov.ru/a/a.htm>> [žiūrēti 2012-03-01].
26. *История ШОС,*
<<http://www.sectesco.org/RU/brief.asp>> [žiūrēta 2012-03-01].
27. *Концепция председательства Республики Таджикистан в Содружестве Независимых Государств в 2011 году,*

- < <http://www.mfa.tj/index.php?node=article&id=615> > [žiūrėta 2012-03-01].
28. Концепция внешней политики Российской Федерации 2008 г.,
<<http://kremlin.ru/acts/785#sel=>>[žiūrėta 2012-03-01].
29. Концепция председательства Туркменистана в Содружестве Независимых Государств в 2012 году,
<<http://cis.minsk.by/page.php?id=19033>> [žiūrėta 2012-03-01].
30. Краткие сведения о ШОС,
<<http://www.sectesco.org/RU/brief.asp>> [žiūrėta 2012-03-01].
<<http://www.sectesco.org/RU/Kyrgyzstan.asp>> [žiūrėta 2012-03-01].
31. NATO's relations with Turkmenistan,
<http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50317.htm> [žiūrėta 2012-03-01].
32. О начале проведения 2-го этапа командно-штабного учения Коллективных сил оперативного реагирования ОДКБ в Республике Таджикистан,
<<http://www.mamf.ru/news/news/newst.htm>> [žiūrėta 2012-03-01].
33. О президенте Таджикистана,
< http://www.president.tj/rus/dar_borai_prezident.htm > [žiūrėta 2012-03-01].
34. ОДКБ,
<<http://www.dkb.gov.ru/a/c.htm>> [žiūrėta 2012-03-01].
35. Организация Договора о коллективной безопасности,
<<http://www.dkb.gov.ru/prez/prez.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].
36. Ориентиры остаются прежним: благо народа, процветание страны, укрепление мира,
<<http://tdh.gov.tm/?id=4449>> [žiūrėta 2012-03-01].
37. Основные приоритеты внешней политики Республики Казахстан на современном этапе,
<<http://ru.government.kz/documents/publications/page116>> [žiūrėta 2012-03-01].
38. Послание Президента Республики Таджикистан Главам государств СНГ,
<<http://www.mfa.tj/index.php?node=article&id=614>> [žiūrėta 2012-03-01].
39. Правило 17. Решения Советов. Консенсус,
<<http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=1315>> [žiūrėta 2012-03-01].
40. Президент Кыргызской Республики,
<<http://www.president.kg/ru/categories/4d78bed37d5d2e0bd5000012>> [žiūrėta 2012-03-01].
41. Президент Республики Казахстан,
<<http://www.akorda.kz/ru/presiden/president>> [žiūrėta 2012-03-01].

42. Пресс-релиз Министерства иностранных дел Туркменистана,
<<http://turkmenembassy.ru/?q=node/226>> [žiūrėta 2012-03-01].
43. Приоритеты политики лидера нации – в центре внимания прессы,
<http://cci.gov.tm/ru/index.php?option=com_content&view=article&id=1116:2012-03-02-14-16-54&catid=38:-2011> [žiūrėta 2012-03-01].
44. Протокол о единой системе тарифных преференций таможенного союза,
<http://www.tsouz.ru/db/estp/norm/Documents/Protokol_tarif_pref.pdf> [žiūrėta 2012-03-01].
45. Протокол о продлении Договора о коллективной безопасности от 15 мая 1992 года,
<<http://www.dkb.gov.ru/b/azf.htm>> [žiūrėta 2012-03-01].
46. Развитие международных связей,
<<http://www.gov.uz/ru/helpinfo/international>> [žiūrėta 2012-03-01].
47. Решение № 36, О вступлении в силу международных договоров, формирующих договорно-правовую базу таможенного союза,
<<http://www.tsouz.ru/MGS/mgs21-05-10/Pages/resh36.aspx>> [žiūrėta 2012-03-01].
48. РЕШЕНИЕ об Информации Исполнительного комитета СНГ о сотрудничестве структур СНГ с другими региональными организациями и интеграционными объединениями,
< <http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2505> > [žiūrėta 2012-03-01].
49. РЕШЕНИЕ об Отчете Руководителя Антитеррористического центра государств – участников Содружества Независимых Государств о деятельности Центра,
<<http://cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=2061>> [žiūrėta 2012-03-01].
50. Решение Совета глав государств о председательстве в Содружестве Независимых Государств,
<<http://www.cis.minsk.by/reestr/ru/index.html#reestr/view/text?doc=3155>> [žiūrėta 2012-03-01].
51. Российская Федерация, <<http://www.cis.minsk.by/page.php?id=224>> [žiūrėta 2012-03-01].
52. СНГ,
<<http://www.cis.minsk.by/>> [žiūrėta 2012-03-01].
53. Совместное заявление Президента Российской Федерации В.Путина и Президента Киргизской Республики К.Бакиева,
<<http://www.dkb.gov.ru/e/azcs.htm>> [žiūrėta 2012-03-01].
54. Создание Содружества Независимых Государств (СНГ),
<<http://www.cisstat.com/20cis/>> [žiūrėta 2012-03-01].
55. Специальная полоса ЕврАзЭС, *Известия*, 2008, sausio 31, Nr. 16, p. 5.

- <<http://www.evrazes.com/i/data/item7213-2.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].
56. *Структура ЕвразЭС,*
<<http://www.evrazes.com/about/structure>> [žiūrėta 2012-03-01].
57. *Шанхайская Конвенция,*
<<http://www.sectesco.org/RU/show.asp?id=82>> [žiūrėta 2012-03-01].
58. *ШОС,*
<<http://www.sectesco.org/RU/index.asp>> [žiūrėta 2012-03-01].
59. *Таджикистан направил в Киргизию свыше трех тонн гуманитарной помощи,*
<http://www.dkb.gov.ru/year_ten_month_seven/g.htm> [žiūrėta 2012-03-01].
60. *Таможенный Союз ЕвразЭС,*
<<http://www.evrazes.com/customunion/about>> [žiūrėta 2012-03-01].
61. *Терроризм без границ и определения. Руководитель АТЦ СНГ генерал-полковник Б.А.Мыльников,*
<<http://www.cis.minsk.by/page.php?id=1278>> [žiūrėta 2012-03-01].
62. *Торгово-экономические отношения Республики Таджикистан со странами дальнего и ближнего зарубежья и международными организациями,*
<<http://www.mfa.tj/index.php?node=article&id=17>> [žiūrėta 2012-03-01].
63. *Участие Республики Узбекистан в Содружестве Независимых Государств (СНГ),*
<http://mfa.uz/rus/mej_sotr/uzb_mejd_org/uzbekistan_sng/> [žiūrėta 2012-03-01].
64. *Устав организации договора о коллективной безопасности,*
<<http://www.dkb.gov.ru/b/azg.htm>> [žiūrėta 2012-03-01].
65. *Устав Содружества Независимых Государств,*
<<http://www.cis.minsk.by/page.php?id=180>> [žiūrėta 2012-03-01].
66. *Заявление для прессы по итогам заседания Межгосударственного совета Евразийского экономического сообщества / Высшего Евразийского экономического совета,*
<<http://kremlin.ru/transcripts/14807>> [žiūrėta 2012-03-01].

TYRINĖJIMAI

67. Chaudet, D., Parmentier, F., Pelopidas, B. *When Empire meets nationalism: Power politics in the US and Russia*, Great Britain:TJ International Ltd, Padstow, Cornwall, 2009.
<<http://www.scribd.com/doc/46073769/8/From-eurasianism-to-neo-eurasianism-nostalgia-for-the-empire>> [žiūrėta 2012-03-01].

68. Emerson M., Boonstra J., Hasanova N., Laruelle M., Peyrouse S., „Into EurAsia - Monitoring the EU's Central Asia Strategy“, *EUCAM report*, 2010,
<http://www.eucentralasia.eu/fileadmin/user_upload/PDF/Final_Report/EUCAM-Final-Report.pdf> [žiūrėta 2012-03-01].
69. Mankoff J., *Russian foreign policy – the return of Great Power politics*, Lanham, Maryland: Rowmann & Littlefield, 2011, second edition.
<http://books.google.lt/books?id=5J0kFRei8IMC&printsec=frontcover&hl=lt&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false> [žiūrėta 2012-03-01].
70. Бердяев, Н. А. *Истоки и смысл русского коммунизма*, Москва: Наука, 1990.
<http://www.razumei.ru/files/others/pdf/Berdyayev_istoki.pdf> [žiūrėta 2012-03-01].
71. Гумилёв, Л. Н. *От Руси к России. Очерки этнической истории*, Москва: Айрис-пресс, 2003.
<http://letitbit.net/download/6176.6dfd30a90713ed2368194ed24d/Gumilev_All_Books.zip.html?lang=en> [žiūrėta 2012-03-01].
72. Гумилёв, Л. Н. *Этногенез и биосфера Земли*, Москва: Айрис-пресс, 2012.
<http://letitbit.net/download/6176.6dfd30a90713ed2368194ed24d/Gumilev_All_Books.zip.html?lang=en> [žiūrėta 2012-03-01].
73. Дугин, А. Г. *Геополитика постмодерна : времена новых империй, очерки геополитики XXI века*, Санкт-Петербург: Амфора, 2007.
<http://yanko.lib.ru/books/politologiya/dugin-geopolitics_postmodern-a.htm> [žiūrėta 2012-03-01].
74. Дугин, А. Г. *Проект „Евразия“*, Москва: Эксмо, 2004.
<<http://www.evrazia.org/modules.php?name=News&file=article&sid=869>> [žiūrėta 2012-03-01].
75. Леонтьев, К. Н. *Византизм и славянство*, Москва: АСТ, Хранитель, 2007.
<http://royallib.ru/book/leontev_k/vizantizm_i_slavyanstvo.html> (rtf formatas) [žiūrėta 2012-03-01].
76. Трубецкой, Н. *Наследие Чингисхана. Взгляд на русскую историю не с Запада, а с Востока*, Москва: Эксмо; Алгоритм, 2012.
<http://royallib.ru/book/trubetskoy_nikolay/vzglyad_na_russkuyu_istoriyu_ne_s_zapada_a_s_vostoka.html> (rtf formatas) [žiūrėta 2012-03-01].

MOKSLINIAI STRAIPSNIAI

77. Allison R., „Strategic reassertion in Russia's Central Asia policy“, *International Affairs* 80, 2, 2004,

- <<http://www.asianperspective.org/articles/v33n2-e.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].
78. Berk, M., „Russian foreign policy and global security: how Russia defines its International security policy“ *International Security Research and Outreach Programme, international Security Bureau*, 2008,
<http://www.international.gc.ca/armsarmes/assets/pdfs/Workshop_on_Russian_foreign_policy_and_global_security.pdf> [žiūrėta 2012-03-01].
79. *Central Asia*,
<https://www.cia.gov/library/publications/the-worldfactbook/wfbExt/region_cas.html>
[žiūrėta 2012-03-01].
80. *ECO*,
<<http://www.ecosecretariat.org/>> [žiūrėta 2012-03-01].
81. *Encyclopædia Britannica, Kazakhstan*,
<<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/313790/Kazakhstan>> [žiūrėta 2012-03-01].
82. *Encyclopædia Britannica, Kyrgyzstan*,
<<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/326091/Kyrgyzstan>> [žiūrėta 2012-03-01].
83. *Encyclopædia Britannica, Turkmenistan*,
<<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/610152/Turkmenistan>> [žiūrėta 2012-03-01].
84. *Encyclopædia Britannica, Uzbekistan*,
<<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/621059/Uzbekistan>> [žiūrėta 2012-03-01].
85. *Encyclopædia Britannica, Tajikistan*,
<<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/581047/Tajikistan>> [žiūrėti 2012-03-01].
86. Freire M. R., „Russain policy in Central Asia: supporting, balancing, coercing, or imposing?“, *Asian perspective, Vol. 33, No. 2, 2009*,
<<http://www.asianperspective.org/articles/v33n2-e.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].
87. Katz N., M., „Russia and the Shanghai Coopetation Organization: Moskow’s lonely road from Bishkek to Dushanbe“, *Asian perspective, Vol. 32, No. 3, 2008*,
<<http://www.asianperspective.org/articles/v32n3-h.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].
88. *Kazakhstan Facts*,
< <http://travel.nationalgeographic.com/travel/countries/kazakhstan-facts/> > [žiūrėta 2012-03-01].
89. *Kazakhstan*,
< <http://www.sectsco.org/EN/Kazakhstan.asp> > [žiūrėta 2012-03-01].
90. Kimmage, D. „*Central Asia: The Mechanics Of Russian Influence*“.

- <<http://www.rferl.org/content/article/1061445.html>> [žiūrėta 2012-03-01].
91. *Kyrgyzstan*,
<<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kg.html>> [žiūrėta 2012-03-01].
92. Mowchan J., A., „The Militarization of the Collective Security Treaty Organization“
<http://www.csl.army.mil/usacsl/publications/IP_6_09_Militarization_of_the_CSTO.pdf> [žiūrėta 2012-03-01].
93. Laruelle M., „Russia in Central Asia: Old History, new challenges?“, *EUCAM Working paper*, 2009, september, No. 03,
<http://www.eucentralasia.eu/fileadmin/user_upload/PDF/Working_Papers/WP3-EN.pdf> [žiūrėta 2012-03-01].
94. *Participating States*,
<<http://www.osce.org/who/83>> [žiūrėta 2012-03-01].
95. Regional cooperation in Central Asia,
<http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/regional-cooperation-central-asia/index_en.htm> [žiūrėta 2012-03-01].
96. *Rusijos Federacija*,
<http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/relations/relations/article_7241_lt.htm> [žiūrėta 2012-03-01].
97. *Rusijos Federacija*,
<http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/lt/FTU_6.4.2.pdf> [žiūrėta 2012-03-01].
98. *Tajikistan*,
<<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ti.html>> [žiūrėta 2012-03-01].
99. *Turkmenistan*,
<<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tx.html>> [žiūrėta 2012-03-01].
100. *Uzbekistan*,
<<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/uz.html>> [žiūrėta 2012-03-01].
101. Weinstein A., „Russian phoenix: the Collective Security Treaty Organisation“, *The Whitehead Journal of Diplomacy and International Relations*, 2007,
<http://kms1.isn.ethz.ch/serviceengine/Files/ISN/31125/ichaptersection_singledocument/af4722e5-00d6-4f46-9cec-c60582ec6e20/en/13-Weinstein.pdf> [žiūrėta 2012-03-01].
102. *Биография Президента Республики Узбекистан*,
<http://www.press-service.uz/#ru/content/glava_gosudarstva/biografiya/> [žiūrėta 2012-03-01].

103. *Кыргызстан*,
<<http://www.president.kg/ky/categories/4d78c4917d5d2e0bd5000045/posts>> [žiūrėta 2012-03-01].
104. *Таджикистан*,
<<http://www.sectsko.org/RU/Tajikistan.asp>> [žiūrėta 2012-03-01].
105. *Узбекистан*,
< <http://www.sectsko.org/RU/Uzbekistan.asp> > [žiūrėta 2012-03-01].

POLITINĖ PUBLICISTIKA

106. Azarch L., „Europe's energy partnership with Central Asia is not viable“,
<<http://www.euractiv.com/energy/europe-energy-partnership-central-asia-viable/article-186987>>
[žiūrėta 2012-03-01].
107. Kirvelyte L., „Prarastos imperijos beieškant“,
<<http://atgimimas.lt/Pasaulyje/2011-metai-spalio/Prarastos-imperijos-beieskant>> [žiūrėta 2012-03-01].
108. Kirvelytė L., „Rusijos draugų mažėja“,
<<http://www.atgimimas.lt/Pasaulyje/2008-metai-spalio/Rusijos-draugu-mazeja>> [žiūrėta 2012-03-01].
109. Laubsch M., „Expert: Turkmenistan is unreliable partner for Nabucco“,
<<http://www.euractiv.com/energy/eus-central-asia-policy-confused-says-expert-news-494343>>
[žiūrėta 2012-03-01].
110. Melvin N, J., „Building stronger ties in Central Asia“,
<<http://www.euractiv.com/enlargement/building-stronger-ties-central-asia/article-162930>>
[žiūrėta 2012-03-01].
111. Puleikytė K., „Centrinės Azijos regionas: interesų susikirtimas“,
<<http://www.geopolitika.lt/?artc=341>> [žiūrėta 2012-03-01].
112. Rusija pradeda „didįjį žaidimą“, stumdama JAV iš Centrinės Azijos“,
<<http://politika.atn.lt/straipsnis/15425/rusija-pradeda-didiji-zaidima-stumdama-jav-is-centrines-azijos>>
[žiūrėta 2012-03-01].
113. Tumanovas B., „Centrinė Azija: bėgimas trikampyje“,
<<http://www.geopolitika.lt/?artc=329>> [žiūrėta 2012-03-01].
114. Volovoj V., „Centrinė Azija – politika ar geografija?“,
<<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2010-04-10-centrine-azija-politika-ar-geografija/43226/print>>
[žiūrėta 2012-03-01].
115. Volovoj V., „Centrinė Azija: vidinės ir išorinės reikšmės faktoriai“,

- <<http://www.geopolitika.lt/?artc=315>> [žiūrėta 2012-03-01].
116. Zapolskis M., „Rusijos geopolitika: tarp atlantizmo ir neoeurazizmo (I)“, <<http://www.geopolitika.lt/?artc=291>> [žiūrėta 2012-03-01].
117. Zapolskis M., „Rusijos geopolitika: tarp atlantizmo ir neoeurazizmo (II)“, <<http://www.geopolitika.lt/?artc=286>> [žiūrėta 2012-03-01].
118. Генеральный секретарь ЕврАзЭС Мансуров Т., „Интеграция – приоритет развития Таджикистана“, *Известия*, 2009, spalio 15, Nr. 191, p. 7. <<http://www.evrazes.com/i/data/item7218-2.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].
119. *Из интервью Президента Кыргызской Республики К. Бакиева агентству РИА Новости 21 февраля 2008 года*, <<http://www.dkb.gov.ru/c/azo.htm>> [žiūrėta 2012-03-01].
120. „Интеграция в развитии — ЕврАзЭС Таможенный союз, Единое экономическое пространство“, *Известия*, <<http://www.evrazes.com/i/data/item7535-2.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].
121. „Министр иностранных дел Казахстана изложил внешнеполитические приоритеты государства“, *Казахстанская правда*, <<http://kazpravda.kz/c/1335231136>> [žiūrėta 2012-03-01].
122. Назарбаев Н., А., „Евразийский Союз: от идеи к истории будущего“, *Известия*, 2011, spalio 26, <<http://www.evrazes.com/news/publication/view/57>> [žiūrėta 2012-03-01].
123. „Приоритеты внешней политики Казахстана остаются неизменными – Назарбаев“, *Закон*, <<http://www.zakon.kz/99597-priority-vneshnejj-politiki.html>> [žiūrėta 2012-03-01].
124. *Рабочий визит Президента Республики Таджикистан Эмомали Рахмона в Российскую Федерацию*, <http://www.president.tj/rus/novostee_150609a.html> [žiūrėta 2012-03-01].
125. Специальная полоса ЕврАзЭС, *Известия*, 2008, sausio 31, Nr. 16, p. 5. <<http://www.evrazes.com/i/data/item7213-2.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].
126. Специальная полоса ЕврАзЭС, *Известия*, 2010, liepos 27, Nr. 136, p. 8. <<http://www.evrazes.com/i/data/item7283-2.pdf>> [žiūrėta 2012-03-01].
127. *Туркменистан активизирует своё участие в СНГ и ШОС*, <<http://www.regnum.ru/news/polit/1486169.html>> [žiūrėta 2012-03-01].

SANTRAUKA

Žlugus Sovietų Sąjungai Centrinė Azija tapo vienu iš permainingiausių ir neramiausių regionų. Tam įtakos turėjo tai, kad 1991 m. Kazachstanas, Kirgizija, Tadžikija, Turkmėnija ir Uzbekija tapo nepriklausomos valstybės. Ilgą laiką buvusios Rusijos tiesioginėje priklausomybėje ir tapusios nepriklausomos, turėjo palaipsniui keistis valstybių santykiai su Rusija ir *vice versa*. Tačiau pastebima aiški tendencija, t. y. puoselėdama imperialistines ambicijas ir atmetusi lygiaverčio bendradarbiavimo galimybes, Rusija siekia įvairiomis priemonėmis susigrąžinti ir įtvirtinti savo galios centrą Centrinės Azijos regione. Tai ji daro, kurdamas regionines politines, ekonomines ir saugumo organizacijas kaip Nepriklausomų valstybių sandraugą, Eurazijos ekonominę sąjungą, Kolektyvinio saugumo sutarties organizaciją ir Šanchajaus bendradarbiavimo organizaciją.

Darbo tikslas – išnagrinėti ir nustatyti kaip per regioninę institucinę bendradarbiavimą Rusija įgyvendina neoeurazistines strategijas Centrinės Azijos regione ir kaip jos užsienio politiką vertina regiono valstybės bei ES transnacionaliniu (europiniu) ir nacionaliniu (Lietuvos) lygmenimis.

Pirmoje dalyje nagrinėjama eurazizmo, neoeurazizmo teorijos ir koncepcijos kaip Rusijos strategijų Centrinėje Azijoje pagrindas. Nagrinėjamos Rusijos dominuojamos regioninės tarptautinės saugumo ir ekonominės organizacijos: NVS, EurAzEs, KSSO, ŠBO. Pereinama prie tarptautinių saugumo ir ekonominių organizacijų projektų kaip Rusijos įtakos didinimo CA pavyzdžių: NVS, KSSO, ŠBO, EurAzEs.

Antroje dalyje nagrinėjamas Centrinės Azijos valstybių požiūris į regioninę Rusijos politiką. Apžvelgiamos penkių Centrinės Azijos šalių pozicijos. Galiausiai bendrai įvertinama Centrinės Azijos šalių nuomonė.

Trečioje dalyje nagrinėjamas Europos Sąjungos ir Lietuvos apžvalgininkų požiūris į Rusijos vykdomą politiką Centrinėje Azijoje. Šiais požiūriais yra vertinama Rusijos politika Centrinėje Azijoje.

Darbe keliamas ginamasis teiginys – Rusijos užsienio politika regioniniu instituciniu pagrindu yra efektyvi, nes leidžia išlaikyti dominuojančią įtaką Centrinėje Azijoje, pasitvirtina iš dalies. Kazachstano, Kirgizstano, Tadžikistano atveju vykdoma Rusijos politika yra labiau efektyvi, tačiau mažiau efektyvi Uzbekistano ir Turkmėnistano atvejais, kai tokia politika ilgainiui netenka dominuojamo statuso, nes valstybės vis labiau įsiraukia į kitas joms naudingas tarptautines organizacijas.

SUMMARY

After the collapse of the Soviet Union, Central Asia has become one of the unsettled and troubled regions. This resulted from the fact that in 1991 Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkmenistan and Uzbekistan became an independent state. For a long time were the direct dependence of Russia and became independent, had gradually change the relationship with Russia, and vice versa. However, there is a clear trend is to say fostering imperialist ambitions and rejected the equivalent opportunities for cooperation, Russia is seeking to recover a variety of measures and to consolidate his power center in the Central Asian region. This it does by creating regional political, economic and security organizations like the Commonwealth of Independent States, Eurasian Economic Union, the Collective Security Treaty Organization and Shanghai Cooperation Organization.

Thesis Aim - to examine and determine within a regional institutional cooperation neo eurasianism Russia implements policies of the Central Asian region and how its foreign policy in the region and the EU transnational (European) and national (Lithuania) levels.

The first part deals with eurasianism, neo eurasianism theory and the concept of Russia's policies in Central Asia basis. The issue of Russia dominated the international security and regional economic organizations: CIS EurAzEs, CSTO, SCO. The migrating to international security and economic organizations, projects like the Russian Influence in the CA examples of CIS, CSTO, SCO, EurAzEs.

The second part examined about the Central Asian approach to regional policy in Russia. Overview of the five Central Asian countries' position. Finally, the overall assessment of the Central Asian opinion.

The third part analyzes the European Union and Lithuanian approach to observers of Russia's policy in Central Asia. This is assessed in terms of Russian policy in Central Asia.

The paper raises the thesis to be defended - Russia's foreign policy at the regional institutional framework is effective because it allows to maintain its dominant influence in Central Asia, confirmed in part.

Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, the place of Russian policy is more effective and less effective towards Turkmenistan, Uzbekistan, when this policy eventually dominated loses status as the state is increasingly involved in other international organizations to benefit from them.

ANOTACIJA

Baigiamajame magistro darbe „Rusijos užsienio politika Centrinėje Azijos regione (1991 – 2011) atvejo analizė“ apžvelgiama Rusijos užsienio politikos Centrinės Azijos regione raida, akcentuojant eurazizmo ir neoeurazizmo teorines koncepcijas, analizuojant Rusijos įtaką ir vaidmenį Centrinėje Azijoje per regionines ir saugumo organizacijas, nagrinėjamas Centrinės Azijos valstybių užsienio politikos Rusijos atžvilgiu lyginimas ir vertinimas bei aptariamas Europos Sąjungos Rusijos užsienio politikos Centrinėje Azijoje vertinimas.

Reikšminiai žodžiai: Centrinės Azijos regionas, geopolitika, valstybės interesai.

ANNOTATION

The thesis „Russia's foreign policy in central Asian region (1991-2011 m). CASE STUDY“ , provides an overview of Russian foreign policy in Central Asia development, emphasizing eurasianism and neo eurasianism theoretical concepts, analyzing the influence of Russia in Central Asia and the role of a regional security organizations, examining Central Asian states on Russia's foreign policy comparison and evaluation and discusses European Union of Russian foreign policy evaluation in Central Asia.

Key words: Central Asia region, geopolitics, interests of the state.